

Treball final de Màster

La transformació urbana de la Rambla: Cap a la coproducció dels processos d'intervenció urbanística?

Alumna:

Elena Guim Vallejo

Directora:

Mariela Iglesias Costa

Màster universitari de Ciutat i urbanisme

Curs: 2019-2

Creative Commons

Aquesta obra està subjecta a la següent llicència: CC BY-NC-ND

Aquesta llicència només permet que altres puguin descarregar les obres i compartir-les amb altres persones, sempre que es reconegui la seva autoria, però no es poden canviar de cap manera ni es poden utilitzar comercialment.

Resum del treball

La present investigació s'emmarca en la línia de treball de l'urbanisme per a les ciutats col·laboratives i inclusives i pretén analitzar els límits i les oportunitats que ofereixen els nous plantejaments de les intervencions urbanístiques en la ciutat consolidada que han de permetre abordar els problemes urbans amb respostes integrals, multidisciplinàries i coproduïdes amb les persones que habiten la ciutat.

A partir de l'estudi de cas del projecte de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona **pretenc trobar els elements facilitadors que permetin impulsar intervencions urbanístiques des del paradigma de la coproducció.**

La recerca pretén donar resposta a diferents preguntes relacionades amb la **participació ciutadana en els processos d'intervenció urbanística en la ciutat consolidada**, a partir de l'anàlisi d'un cas concret com és la Rambla de Barcelona. El focus d'interès se centra en l'àmbit substantiu de la participació ciutadana i en la seva rellevància en el procés de presa de decisions en els projectes d'intervenció urbanística.

La recerca busca **analitzar la dimensió operativa de la política de regeneració urbana integral** i el seu cicle **des de la variable de la participació ciutadana** i veure en quina mesura la veu de la ciutadania incideix en la presa de decisions sobre el model de ciutat que s'està construint.

A partir de l'estudi de cas **es pretén conèixer quins són els factors de les polítiques de regeneració urbana integral que s'han desenvolupat en el projecte** i en quina mesura aquests han permès assolir els objectius que s'havien plantejat a l'inici de la definició del projecte de transformació.

Paraules clau: participació ciutadana; coproducció; processos urbanístics; polítiques de regeneració urbana integral.

**La transformació urbana de la Rambla:
Cap a la coproducció dels processos
d'intervenció urbanística?**

Elena Guim Vallejo

Directora: Mariela Iglesias Costa

Treball Final de Màster

Màster Universitari en Ciutat i Urbanisme, UOC

Barcelona, 1 de setembre de 2019

Agraïments

Vull agrair a la meva directora Mariela Iglesias el seu acompanyament, suport i experiència en el desenvolupament d'aquesta investigació.

També vull donar les gràcies a totes les persones que he entrevistat per la seva predisposició i pel seu temps. Les seves aportacions han estat molt valuoses per dur a terme aquest treball.

Taula de continguts

1	INTRODUCCIÓ.....	9
1.1	PRESENTACIÓ.....	9
1.2	ESTRUCTURA DEL DOCUMENT	9
1.3	JUSTIFICACIÓ	10
1.4	MOTIVACIÓ PERSONAL	14
2	PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ, OBJECTIUS I RESULTATS ESPERATS.....	15
2.1	PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ	15
2.2	OBJECTIUS	15
2.3	RESULTATS ESPERATS.....	15
3	METODOLOGIA.....	16
3.1	TÈCNiques D'INVESTIGACIÓ.....	17
3.1.1	<i>La revisió documental.....</i>	<i>18</i>
3.1.2	<i>L'entrevista en profunditat.....</i>	<i>18</i>
3.2	INSTRUMENTS D'INVESTIGACIÓ.....	20
3.2.1	<i>La guia de revisió documental.....</i>	<i>20</i>
3.2.2	<i>La guia d'entrevista.....</i>	<i>21</i>
4	MARC TEÒRIC.....	23
4.1	LES POLÍTIQUES DE REGENERACIÓ URBANA.....	24
4.1.1	<i>Les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit europeu</i>	<i>24</i>
4.1.2	<i>Les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit espanyol</i>	<i>25</i>
4.1.3	<i>Les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit català.....</i>	<i>26</i>
4.1.4	<i>El concepte i les característiques de les polítiques de regeneració urbana.....</i>	<i>27</i>
4.2	LA INTEGRALITAT EN LES POLÍTIQUES DE REGENERACIÓ URBANA	28
4.2.1	<i>Les dimensions de la integralitat en les polítiques de regeneració urbana.....</i>	<i>28</i>
4.2.2	<i>La integralitat en el planejament urbà.....</i>	<i>29</i>
4.3	LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA EN LES POLÍTIQUES DE REGENERACIÓ URBANA	30
4.3.1	<i>Per a què serveix la participació?.....</i>	<i>30</i>
4.3.2	<i>Els obstacles a la participació.....</i>	<i>33</i>
4.4	LA COPRODUCCIÓ DE POLÍTIQUES DE REGENERACIÓ URBANA	34
4.5	DIFERÈNCIES ENTRE PARTICIPACIÓ I COPRODUCCIÓ	36
5	CONTEXT I CARACTERITZACIÓ DEL TERRITORI.....	38
5.1	LES POLÍTIQUES URBANES EN EL NOU MUNICIPALISME DE BARCELONA EN COMÚ	39

6	ANÀlisi DEL CAS D'ESTUDI: LA TRANSFORMACIÓ URBANA DE LA RAMBLA	42
6.1	EL CONCURS DE LA TRANSFORMACIÓ URBANA DE LA RAMBLA	42
6.1.1	<i>Descripció i objectius</i>	43
6.1.2	<i>La multidimensionalitat</i>	46
6.1.3	<i>La transdisciplinarietat</i>	51
6.1.4	<i>La participació ciutadana</i>	52
6.2	L'ADJUDICACIÓ DEL CONCURS A L'EQUIP KM_ZERO	54
6.2.1	<i>La multidimensionalitat</i>	54
6.2.2	<i>La transdisciplinarietat</i>	55
6.2.3	<i>La participació ciutadana</i>	55
6.3	EL PROJECTE GUANYADOR: LES RAMBLES	56
6.3.1	<i>Descripció i objectius</i>	56
6.3.2	<i>La participació ciutadana</i>	58
6.3.2.1	El procés de participació.....	58
6.3.2.2	La "Comunitat Rambles".....	59
6.3.2.3	Els obstacles a la participació	66
6.3.3	<i>La coproducció</i>	67
6.3.3.1	Cooperació o coproducció, parlem del mateix?	67
6.3.3.2	Què s'entén per coproducció?	69
6.3.3.3	S'ha coproduït a les Rambles?.....	70
6.3.3.4	Factors d'èxit i factors de risc detectats	71
7	CONCLUSIONS	74
7.1	ASPECTES INNOVADORS DEL PROJECTE	74
7.2	DIFERÈNCIES ENTRE PARTICIPACIÓ I COPRODUCCIÓ	75
7.3	LA COPRODUCCIÓ EN LA TRANSFORMACIÓ URBANA DE LA RAMBLA	77
7.4	ELEMENTS QUE FACILITEN O LIMITEN LA COPRODUCCIÓ ENTRE ADMINISTRACIÓ, TÈCNICS I CIUTADANIA EN LA TRANSFORMACIÓ URBANA DE LA RAMBLA.....	78
7.5	ELS OBSTACLES A LA PARTICIPACIÓ EN LA TRANSFORMACIÓ URBANA DE LA RAMBLA.	79
8	PROPOSTES DE MILLORA	82
8.1	ESTRATÈGIA DE DECISIÓ PER ENGEGAR UN PROCÉS DE COPRODUCCIÓ D'UNA INTERVENCIÓ URBANÍSTICA A BARCELONA.....	82
8.2	ELEMENTS NECESSARIS PER A LA COPRODUCCIÓ D'UNA INTERVENCIÓ URBANÍSTICA A BARCELONA.....	83
8.2.1	<i>Lideratge polític i gerencial</i>	83
8.2.2	<i>Canvi en la cultura administrativa</i>	84
8.2.3	<i>Definició clara del projecte</i>	84
8.2.4	<i>Grau de compromís</i>	85
8.2.5	<i>Diagnosi prèvia del territori i de la seva comunitat</i>	86

8.3	PROPOSTA DE PROCÉS DE COPRODUCCIÓ D'UN PROJECTE D'INTERVENCIÓ URBANÍSTICA A BARCELONA.....	87
BIBLIOGRAFIA		89
ANNEXOS		93
ANNEX 1. GUIA DE REVISIÓ DOCUMENTAL		93
ANNEX 2. GUIA D'ENTREVISTA		94
ANNEX 3. BUIDATGE ENTREVISTES: LA "COMUNITAT RAMBLES"		101
ANNEX 4. BUIDATGE ENTREVISTES: LA COPRODUCCIÓ		112
ANNEX 5. BUIDATGE ENTREVISTES: PROPOSTES DE MILLORA.....		119

1 Introducció

1.1 Presentació

La present investigació s'emmarca en la línia de treball de l'urbanisme per a les ciutats col·laboratives i inclusives i pretén analitzar els límits i les oportunitats que ofereixen els nous plantejaments de les intervencions urbanístiques en la ciutat consolidada que han de permetre abordar els problemes urbans amb respostes integrals, multidisciplinàries i coproduïdes amb les persones que habiten la ciutat.

A partir de l'estudi de cas del projecte de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona **pretenc trobar els elements facilitadors que permetin impulsar intervencions urbanístiques des del paradigma de la coproducció.**

1.2 Estructura del document

El present document s'estructura en vuit apartats, la bibliografia i els annexos.

El **primer apartat** comprèn la introducció de la investigació. Té com a objectiu presentar el tema de recerca escollit, descriure l'estructura del document, justificar la rellevància del tema triat en l'àmbit de l'urbanisme per a les ciutats col·laboratives i inclusives i finalment, explicar la motivació personal que m'ha portat a seleccionar-lo.

El **segon apartat** se centra a presentar la pregunta d'investigació, l'objectiu general i els específics i els resultats esperats que plantejo obtenir amb la recerca.

El **tercer apartat** descriu la metodologia emprada per assolir els objectius definits, detallant tant les tècniques d'investigació com els instruments d'investigació que han permès obtenir els resultats esperats.

El **quart apartat** comprèn el marc teòric que ha permès emmarcar l'estratègia analítica per respondre a la pregunta d'investigació i assolir els objectius definits.

El **cinquè apartat** descriu el context i la caracterització del territori on se situa el projecte objecte d'estudi, centrant-se en les polítiques urbanes que el govern de Barcelona en Comú ha desenvolupat en el mandat 2015-2019 i que fan referència als àmbits urbanístics i transversals al fet urbà.

El **sisè apartat** se centra plenament en l'estudi de cas, analitzant el cas paradigmàtic de la Rambla. S'estudia tan la proposta d'innovació que planteja el concurs de la transformació urbana de la Rambla com el projecte que s'ha dut a terme, focalitzant l'exploració en el seu procés de participació ciutadana. I finalment, també s'analitza l'aproximació a la coproducció de les polítiques de regeneració urbana.

El **setè apartat** presenta les principals conclusions que s'extrauen de la investigació realitzada.

El **vuitè apartat** apunta algunes propostes de millora que s'haurien de produir per permetre la coproducció en processos de transformacions urbanístiques a Barcelona a partir de l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla.

I finalment, s'inclouen la **bibliografia de referència** i els **annexos** on es troben les guies de revisió documental i les guies d'entrevistes, juntament amb el buidatge dels aspectes més rellevants de les entrevistes realitzades i que han ajudat a aprofundir en l'anàlisi de l'estudi de cas.

1.3 Justificació

Les primeres dècades del segle XXI ens situen en un **context de canvi d'època** que afecta l'esfera social, política, econòmica i tecnològica, on les ciutats prenen una gran rellevància donant lloc a l'era de les ciutats, tal com l'anomenen alguns autors, o **l'era urbana**, com expressa la declaració final d'Hàbitat III, la Conferència de les Nacions Unides sobre Habitatge i Desenvolupament Urbà Sostenible celebrada a Quito (2016). Si el temps de la societat industrial va anar de la mà de l'espai dels estats, **el canvi d'època ve vinculat a l'espai de les ciutats** (Blanco, Gomà i Subirats, 2018, p.16). Anem cap a un món cada vegada més urbà i les ciutats són actors clau del present i futur de les societats (Blanco, Gomà i Subirats, 2018, p.16).

El món del segle XXI té lloc i es construeix a les ciutats en totes les seves dimensions (econòmica, social i ambiental). Les poblacions, les activitats econòmiques, les interaccions socials i culturals, així com les repercussions ambientals i humanitàries, es concentren cada vegada més a les ciutats, fet que farà del procés d'urbanització una de les tendències més transformadores en aquest segle, afrontant un desafiament sense precedents.

Els impactes del canvi tecnològic, de la globalització, dels processos de financiarització econòmica i la deslocalització industrial estan tenint efectes de manera desigual en tot el món. L'esclat de la crisi economicofinancera, ambiental, social i política ha donat com a resultat una **estructura social complexa amb nous problemes urbans** que poc tenen a veure amb l'escenari precedent de benestar col·lectiu i creixement econòmic (i urbanístic) sense límits (Parés, 2019, p. 200).

Aquest fet ha provocat que a escala mundial hagi emergit amb força durant els darrers anys la **necessitat d'abordar la qüestió urbana des de noves perspectives socials i ambientals** (Parés, 2019, p. 192). Ens trobem, doncs, davant d'un nou escenari en què els governs locals tenen el repte d'actuar, de governar democràticament i de millorar les ciutats per preservar el planeta.

Per tant, la solució als reptes ambientals i al problema de les desigualtats globals depèn de la capacitat de reacció de les ciutats. Sent conscients que el procés d'urbanització és pràcticament imparabile, sí que es pot actuar i definir com han de ser les ciutats, com s'ha de viure l'espai urbà, com s'ha de governar perquè les ciutats siguin democràtiques, inclusives i sostenibles.

I és en aquest sentit, que **es considera rellevant i pertinent la necessitat de definir un nou model de ciutat** que incorpori unes estratègies concretes que permetin **fer un nou urbanisme amb una clara incidència real de la ciutadania en les institucions públiques i en la coproducció de les polítiques urbanes**.

Per això, és necessari formular els compromisos de transformació mitjançant un **canvi de paradigma urbà** basat en les dimensions integrades i indivisibles del desenvolupament sostenible: **la dimensió social, la dimensió econòmica i la dimensió ambiental**.

Tenim per endavant el gran repte de repensar les ciutats per convertir-les en llocs habitables, amb xarxes de diàleg i de participació on les decisions sobre quina ciutat es vol i com ha de ser la seva gestió sigui una tasca compartida entre la ciutadania i els polítics i polítiques locals.

En aquest sentit, existeix un discurs teòric en l'àmbit de les ciutats que apunta al naixement de les ciutats democràtiques. Una democràcia entesa en els processos de disseny i de participació que permeten desenvolupar les eines necessàries per a la construcció de la nova ciutat (Gutiérrez-Rubí, 2016). Al mateix temps es promouen, en tots els àmbits, les formes col·laboratives en la gestió dels serveis i dels

equipaments, en el consum, en la producció i en les iniciatives culturals i polítiques (Borja, Carrión, 2016).

Es tracta d'un canvi d'enfocament molt rellevant que va en la línia de com s'està repensant la ciutat democràtica. És per això que l'element central d'aquestes noves narratives passa a ser la perspectiva de la ciutadania. Es tracta de parlar de la ciutat que viuen, que transiten i que, en última instància, fan els ciutadans i les ciutadanes. Etiquetes com participar, col·laborar, compartir, són els eixos sobre els quals se sustenta tot aquest nou relat (Gutiérrez-Rubí, 2017).

Aquesta ciutat sostenible s'ha de promoure des de **noves formes de governança local** que facilitin una **aproximació holística i integral als processos urbans**, que gestionin la **dimensió multinivell de les polítiques urbanes** i que s'articulin des de **processos de participació ciutadana**.

En aquest context, s'està fent una gran aposta en el desenvolupament de polítiques urbanes per donar una resposta integral a la complexitat creixent de les ciutats.

Des de **l'àmbit de l'urbanisme**, aquest fet implica un canvi de paradigma en la construcció de la ciutat del segle XXI perquè permet **abordar les transformacions urbanes centrant-les en, per i amb les persones, incorporant una mirada holística**.

La planificació urbanística evoluciona per donar una resposta integral i multidisciplinària als problemes urbans, implicant a la ciutadania en els processos de disseny i de presa de decisions. En aquest sentit s'apropa a les polítiques de regeneració urbana integral que es desenvoluparan en el marc teòric i que ajuden a emmarcar aquesta investigació.

Per totes les raons exposades, la present investigació vol apropar-se a la **planificació urbana estratègica, integral i participativa en la ciutat de Barcelona a partir de l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla**, que proposa arribar a una sostenibilitat ambiental, econòmica, social, cultural i física d'aquest espai públic singular de la ciutat.

Aquesta recerca pretén donar resposta a diferents preguntes relacionades amb la **participació ciutadana en els processos d'intervenció urbanística en la ciutat consolidada**, a partir de l'anàlisi d'un cas concret com és la Rambla de Barcelona. El focus d'interès se centra en l'àmbit substantiu de la participació ciutadana i en la seva

rellevància en el procés de presa de decisions en els projectes d'intervenció urbanística.

La recerca busca **analitzar la dimensió operativa de la política de regeneració urbana integral** i el seu cicle (formulació, disseny, implementació i avaluació) **des de la variable de la participació ciutadana** i veure en quina mesura la veu de la ciutadania incideix en la presa de decisions sobre el model de ciutat que s'està construint.

A partir de l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla **es pretén conèixer quins són els factors de les polítiques de regeneració urbana integral que s'han desenvolupat en el projecte** i en quina mesura aquests han permès assolir els objectius que s'havien plantejat a l'inici de la definició del projecte de transformació.

És per això, que l'anàlisi vol conèixer com s'ha participat en el projecte de la transformació de la Rambla, quina ha estat la incidència de la participació en el resultat final, quins factors faciliten o limiten la participació i quins elements afavoreixen la coproducció entre l'administració i la ciutadania en els processos d'intervenció urbanística en la ciutat consolidada.

En definitiva, a partir de l'estudi de cas, l'anàlisi de tots aquests aspectes em permet extreure **quins són els elements principals que contribueixen a la coproducció de les intervencions urbanístiques en la ciutat consolidada**. I al mateix temps, **conèixer en quin punt es troba la participació ciutadana en els projectes urbanístics en la ciutat de Barcelona**.

Aquest coneixement ha de permetre definir els passos a seguir per continuar avançant cap a la construcció de l'espai urbà de la Barcelona del segle XXI. Una ciutat compacta i consolidada que ha de regenerar-se de forma integral, incorporant les dimensions socials, econòmiques, ambientals, culturals i físiques. I fer-ho, coproduint amb la ciutadania.

1.4 Motivació personal

El meu camp de treball i de recerca se situa en els àmbits de l'urbanisme, la ciutat i la participació ciutadana, amb un especial interès en els projectes sociourbanístics que fomenten i reforcen la participació de les persones en el disseny de les polítiques urbanes.

Em motiven els projectes que aborden d'una manera integral i transversal les necessitats d'un territori per tal d'incidir en diferents àmbits estratègics que permetin la seva millora comptant amb la col·laboració i la implicació de totes les persones que l'habiten. Al mateix temps m'atrauen els projectes que treballen perquè la ciutat sigui inclusiva, afavoreixi la cohesió social i garanteixi la sostenibilitat del medi i el dret a la ciutat.

El tema escollit per aquesta investigació em permet aprofundir en l'estudi de la construcció col·lectiva de la ciutat i el seu espai urbà, avançant cap a una coproducció ciutadana que permeti una incidència real de la ciutadania tant en la societat com en les institucions.

Al mateix temps em donarà l'oportunitat d'analitzar el canvi en les estructures, en la gestió i en la intervenció en la ciutat i també en les metodologies de treball que han de permetre canviar l'estructura de poders i de distribució de responsabilitats.

2 Pregunta d'investigació, objectius i resultats esperats

2.1 Pregunta d'investigació

La investigació se situa en l'àmbit dels estudis urbans, dins l'àrea de les polítiques urbanes i en concret en el camp de les polítiques de regeneració urbana integral.

La pregunta que ha centrat la meua recerca ha estat conèixer **quins són els elements facilitadors per impulsar processos urbanístics des del paradigma de la coproducció.**

2.2 Objectius

L'objectiu general d'aquesta investigació és **identificar els elements de millora i les barreres per a la coproducció a partir de l'anàlisi de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona.**

Per assolir-lo he definit dos objectius específics que són els següents:

- Identificar els elements que faciliten o limiten la coproducció entre polítics i polítiques, tècnics i tècniques i ciutadania en la transformació urbana de la Rambla.
- Identificar els obstacles a la participació en la transformació urbana de la Rambla.

2.3 Resultats esperats

Els resultats esperats que es defineixen en relació als objectius específics són els següents:

- Aportació d'elements que permetin definir una estratègia de decisió per engegar un procés de coproducció d'una intervenció urbanística a Barcelona.
- Aportació d'elements que permetin definir un procés de coproducció d'una intervenció urbanística a Barcelona.
- Proposta de procés coproducció d'un projecte d'intervenció urbanística a Barcelona.

3 Metodologia

La recerca se centra en el disseny metodològic exploratori perquè permet identificar els elements facilitadors per impulsar intervencions urbanístiques des del paradigma de la coproducció.

El mètode emprat és l'estudi de cas per estudiar les característiques de la participació ciutadana i la seva incidència en la política de regeneració urbana. El cas seleccionat és la transformació urbana de la Rambla de Barcelona¹.

La taula 1 defineix la relació entre objectius específics, preguntes d'investigació i recursos disponibles.

Taula 1. Vincle entre objectius específics, preguntes de recerca i recursos disponibles.

Objectius específics	Preguntes de recerca	Documentació disponible
OE1. Identificar els elements que faciliten la coproducció entre polítics i polítiques, tècnics i tècniques i ciutadania en la transformació urbana de la Rambla.	<p>Existeixen mecanismes que faciliten la coproducció en els projectes d'intervenció urbanística?</p> <p>Quins òrgans de participació existeixen en els processos de participació?</p> <p>Quines persones estan cridades a participar en el procés participatiu?</p> <p>Com s'estableixen les relacions entre els diferents agents participants?</p>	<p>Reglament de participació de l'Ajuntament de Barcelona.</p> <p>Web de participació de l'Ajuntament de Barcelona: decidim.barcelona</p> <p>Memòries del projecte de transformació de la Rambla</p>
OE2. Identificar els obstacles a la participació en la transformació urbana de la Rambla.	<p>Com s'incorpora la veu de la ciutadania en els processos d'intervenció urbanística?</p> <p>Existeixen resistències a l'administració per fer participar a la ciutadania?</p> <p>Hi ha col·lectius que hagin quedat exclosos?</p>	<p>Experiències prèvies de la Llei de Barris (2004) en barris de la ciutat.</p> <p>Projecte de transformació urbana de la Rambla.</p>

Font: elaboració pròpia

¹ Projecte d'intervenció urbanística desenvolupat entre març de 2017 (data de publicació del concurs) i novembre de 2018 (data de lliurament del projecte), del que només s'han desenvolupat les dues primeres fases del cicle (formulació i disseny), sobre les que se centra l'anàlisi.

La taula 2 sintetitza la proposta metodològica per tal de conèixer la participació formal com la defineix el Reglament de participació ciutadana de Barcelona² i la tipologia de participació que s'ha seguit en el projecte de la transformació urbana de la Rambla.

Taula 2. Metodologia d'anàlisi de la participació en la transformació de la Rambla.

	Mètode	Característiques de la participació	Nivell d'implicació ciutadana
Reglament de participació ciutadana de Barcelona	Anàlisi del Reglament	Com es defineix la participació? Quin és el paper de la participació? Quins espais es defineixen per a la participació?	Com es defineix el nivell d'implicació en el reglament?
Projecte de transformació de la Rambla	Anàlisi de la memòria del projecte Entrevistes Sociograma	Com s'ha participat? (mecanismes, processos, etc.) Qui ha participat en el disseny? Qui no ha participat i per què? En quines temàtiques s'ha participat? Quins òrgans de participació existeixen?	Quin grau de participació hi ha hagut? En quines fases del projecte s'ha participat? S'han recollit les propostes en el projecte final? S'ha modificat el plantejament inicial del projecte?

Font: elaboració pròpia a partir de la taula de Metodologia d'anàlisi de la participació en la Llei de barris (Martí-Costa i Parés, 2009, p.18).

3.1 Tècniques d'investigació

Les tècniques d'investigació que s'han utilitzat per a la recollida de dades són la revisió documental i l'entrevista en profunditat.

² El Reglament de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona va entrar en vigor el 30 d'octubre de 2017.
https://ajuntament.barcelona.cat/participaciociutadana/sites/default/files/documents/reglament_participacio_catala.pdf

3.1.1 La revisió documental.

En una primera instància, la revisió documental m'ha permès consultar les fonts bibliogràfiques per a la construcció del marc teòric. Aquestes fonts es descriuen de forma detallada en l'apartat específic de la bibliografia.

Posteriorment, la revisió documental s'ha centrat en l'anàlisi del projecte sobre el qual he basat la recerca, la transformació de la Rambla de Barcelona, i on cal distingir l'anàlisi entre les fonts primàries i les fonts secundàries:

- **De les fonts primàries:** Aquest material s'ha obtingut al web de l'Ajuntament de Barcelona³ i al web de l'equip redactor del projecte, Km_Zero⁴. L'anàlisi d'aquest material ha servit per identificar una llista de documentació que ha estat consultada i que queda recollida en l'apartat de bibliografia.
- **De les fonts secundàries:** consultades a través dels webs dels mitjans de comunicació, s'inclouen els articles en premsa durant el període indicat i la bibliografia sobre la transformació urbana de la Rambla.

3.1.2 L'entrevista en profunditat.

S'han realitzat 10 entrevistes semiestructurades que han permès l'anàlisi qualitativa de la participació ciutadana. Mitjançant aquestes entrevistes s'ha pretès fer un acostament a una visió interpretativa del problema a partir de la identificació dels agents implicats i/o coneixedors de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona per tal de recollir les diferents veus, tant tècniques com no tècniques, que parlen sobre la participació ciutadana en processos d'intervencions urbanístiques en la ciutat de Barcelona.

M'ha interessat recollir les veus de diferents perfils d'actors implicats o coneixedors de la reforma urbana (Polítics i polítiques, tècnics i tècniques de l'administració, tècnics i tècniques externs, associacions de veïns i veïnes i entitats socials del Districte de Ciutat Vella), així com identificar quins són els seus interessos i el seu grau d'influència per poder transformar la situació actual.

La selecció dels agents a entrevistar provinents del moviment associatiu i veïnal del Districte de Ciutat Vella s'ha fet a partir del mapa d'agents elaborat per l'equip redactor del projecte de la transformació urbana de la Rambla. La meua vinculació i

³ <https://ajuntament.barcelona.cat/lesrambles/ca>

⁴ <http://www.lesrambles.net>

proximitat als moviments veïnals i socials de Ciutat Vella m'ha facilitat la realització de les entrevistes a les persones que han participat en el procés de participació tant de les associacions de veïns i veïnes com de les associacions culturals.

La selecció dels tècnics i tècniques i càrrecs electes de l'Ajuntament de Barcelona que han estat entrevistats s'ha fet atenent al càrrec que ocupaven en el moment de la realització del projecte i alhora per la facilitat de contactar-hi pel fet d'haver desenvolupat la meua carrera professional en els darrers anys en el camp de la participació ciutadana a la ciutat. Per la mateixa raó també ha estat possible entrevistar al personal tècnic extern redactor del projecte.

Les entrevistes s'han realitzat durant la darrera setmana de juny i la primera quinzena de juliol de 2019.

Concretament s'han realitzat les entrevistes següents:

- 1 entrevista a un càrrec electe del Districte de Ciutat Vella.
- 1 entrevista a un conseller del Districte de Ciutat Vella.
- 2 entrevistes a tècnics de l'administració implicats en el projecte de la Rambla: directiu de l'Àrea d'Urbanisme (1), directiva de projectes estratègics de Foment de ciutat (1).
- 1 entrevista a una responsable de l'equip Km_Zero.
- 3 entrevistes a representants del teixit associatiu de Ciutat Vella: AVV Gòtic (1), El Borsí (1) i SOS Rambla (1).
- 1 entrevista a una representant de la PAAC.
- 1 entrevista a un expert en processos de regeneració urbana.

Vaig demanar l'autorització a les persones entrevistades per fer ús de l'entrevista en aquesta investigació i he decidit anonimitzar-les, fent referència només al càrrec o posició ocupada en el moment del desenvolupament del projecte.

En definitiva, les dues tècniques d'investigació escollides, tant la revisió documental com les entrevistes en profunditat, han permès assolir els objectius específics definits amb anterioritat i que queden recollits en la matriu d'activitats, tècniques i instruments que es pot consultar en l'apartat d'annexos, en la part final d'aquest document.

3.2 Instruments d'investigació

Els dos instruments d'investigació que s'han utilitzat per dur a terme les tècniques d'investigació han estat la guia de revisió documental i la guia d'entrevista que poden ser consultades en l'apartat d'annexos, en la part final d'aquest document.

3.2.1 La guia de revisió documental

Per a recopilar de manera estructurada les fonts analitzades he definit una guia de revisió documental adaptada als recursos i al temps disponible per fer l'anàlisi.

La guia té en compte una sèrie d'etapes tal com es defineix a la taula següent.

Taula 3. Planificació per etapes de la revisió documental.

Etapa
Rastreig i inventari dels documents existents i disponibles.
Classificació dels documents identificats.
Selecció dels documents més pertinents per als propòsits de la recerca.
Lectura en profunditat dels documents seleccionats.
Lectura creuada i comparativa dels documents en qüestió.

Font: elaboració pròpia

He volgut identificar en la literatura científica aquells textos que parlen de participació ciutadana i intervencions urbanístiques que m'han permès construir el marc teòric. Per aquest motiu he seleccionat unes paraules clau que han ajudat a afinar la recerca en bases de dades d'articles científics.

Les paraules clau que he escollit són: *Participació ciutadana; Regeneració urbana; Intervenció urbanística i Polítiques urbanes.*

En referència al cas d'estudi, per tal d'identificar la gran varietat de fonts potencials d'informació, tant primàries com secundàries, he fet una primera cerca que m'ha permès seleccionar les fonts primàries, obtingudes a través del web de l'Ajuntament de Barcelona i del web de l'equip redactor, Km_Zero.

Un cop completada aquesta fase d'identificació i examen de les fonts primàries, he seleccionat la documentació que se centra en la participació ciutadana, que és

objecte d'anàlisi d'aquesta recerca i per tant, he descartat els documents tècnics del procés d'urbanització.

He completat les fonts secundàries fent recerca dels articles en els mitjans de comunicació en el període comprès entre març de 2017 (data de la convocatòria del concurs) i maig de 2019 (data de publicació de l'informe de re-urbanització de la Rambla).

Un cop completada la selecció de la informació tant per a la construcció del marc teòric com per l'estudi propi del cas, he emmagatzemat les fonts i les he organitzat en carpetes per facilitar la seva consulta.

He gestionat les referències bibliogràfiques al gestor Mendeley, fet que m'ha permès identificar aquells textos que se citen literalment i la seva referència.

Un cop realitzada la lectura en profunditat dels textos seleccionats, he fet un resum de les idees principals que m'han permès registrar els patrons, tendències, convergències i contradiccions que he anat trobant.

Per tal de resumir els aspectes principals dels textos seleccionats he elaborat una guia de revisió documental de la literatura científica, identificant els autors que parlen de participació ciutadana en processos urbanístics i que m'ha ajudat a la configuració del marc teòric. Aquesta guia es pot consultar a l'apartat d'annexos, en la part final d'aquest document.

Pel que fa a la revisió documental dels documents de l'estudi de cas, he elaborat una guia que m'ha permès extreure la informació més important sobre el procés de participació ciutadana tant en la fase de formulació com en la de disseny. També es pot consultar a l'apartat d'annexos.

3.2.2 La guia d'entrevista.

He fet diferents guies d'entrevistes segons el perfil d'agent a entrevistar: personal polític, personal tècnic de l'administració, personal tècnic extern, membres d'associacions veïnals i culturals i persones expertes en temes urbans, tal com s'ha descrit anteriorment.

Les preguntes, tant les generals com les específiques del procés de participació ciutadana del projecte de transformació urbana de la Rambla, han pretès detectar els punts forts i les debilitats i generar coneixement que permeti millorar la participació

ciudadana a Barcelona i seguir avançant cap a la coproducció de les polítiques de regeneració urbana a la ciutat.

El plantejament de les entrevistes ha estat el de preguntar, sempre que fos possible, les mateixes preguntes a tots els agents per arribar a la saturació de la resposta.

Les guies de les entrevistes es poden consultar a l'apartat d'annexos.

4 Marc teòric.

La investigació se situa en l'àmbit dels estudis urbans, dins l'àrea de les polítiques urbanes⁵ i en concret en el camp de **les polítiques de regeneració urbana integral**.

Dins el camp de les polítiques urbanes, **he centrat la meva investigació en la participació ciutadana en les transformacions urbanístiques en la ciutat consolidada**.

Per fer-ho, he partit de **les polítiques de regeneració urbana**, centrant-me en un dels dos elements innovadors d'aquesta política, com és **la participació ciutadana**. He fet només una aproximació breu al segon, **la integralitat**, per qüestions de viabilitat temporal en el desenvolupament d'aquesta recerca. El fet de tenir present els dos conceptes, malgrat que un dels dos agafa més pes que l'altre en aquesta investigació, es justifica per la seva confluència en el projecte de la transformació urbana de la Rambla.

Per aquest motiu i amb la voluntat d'obtenir una idea global de la política de regeneració urbana, he fet una immersió en la literatura acadèmica referent tant a les polítiques de regeneració urbana com als seus elements innovadors: la integralitat i la participació ciutadana. Incorporant també en aquesta cerca la coproducció de les polítiques urbanes perquè és un dels objectes d'estudi d'aquesta recerca.

En definitiva, la definició del marc teòric té com a objectiu **identificar en la literatura científica els elements que faciliten la coproducció entre l'administració i la ciutadania en les polítiques de regeneració urbana integral i identificar els obstacles a la participació ciutadana en aquestes polítiques urbanes**.

⁵ El camp de les polítiques urbanes ha estat poc desenvolupat a l'Estat espanyol. No obstant això, els autors que han centrat el seu treball en els temes de regeneració urbana i participació ciutadana en l'àmbit espanyol estan o han estat vinculats a l'Institut de Govern i de Polítiques Públiques (IGOP), com són l'Ismael Blanco, el Jordi Bonet Martí, el Marc Martí-Costa i el Marc Parés. En l'àmbit de la participació en urbanisme destaquen també les aportacions que ha fet l'oficina madrilenya Paisaje Transversal.

4.1 Les polítiques de regeneració urbana

En aquest apartat descriu breument l'evolució que han tingut les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit europeu, espanyol i català amb l'objectiu de fer una aproximació a la situació actual d'aquestes polítiques i conèixer com s'han anat consolidant en el conjunt de les polítiques urbanes.

El terme de **regeneració urbana** és relativament nou i sovint s'ha utilitzat com a sinònim del terme rehabilitació, tot i que cal desvincular-lo perquè aquest últim terme fa referència a la dimensió més física mentre el primer té una dimensió més integral (incloent-hi intervencions coordinades de la dimensió física i la social) (Bonet, 2012a, p.13).

En el darrer subapartat d'aquest capítol, un cop definida l'evolució de la política de regeneració urbana, descriu el concepte i les característiques d'aquesta política perquè posteriorment siguin contrastades en l'anàlisi de l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla.

4.1.1 Les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit europeu

Als anys seixanta del segle XX, s'inicia a Itàlia, concretament a Bolonya, una proposta urbanística absolutament innovadora per la salvaguarda integral de la ciutat, principalment del seu centre històric. Davant els problemes que pateix la ciutat, com són la pèrdua de població i el creixement dispers de la ciutat, es decideix apostar per la reconstrucció i evitar la demolició (Paisaje Transversal, 2018, p.46).

En aquest sentit, el Pla de Bolonya inicia una nova aproximació a la transformació de la ciutat perquè considera els seus habitants, els seus comerços, les seves activitats i el seu patrimoni material i immaterial com a actius a conservar en la seva transformació. D'aquest pla també és destacable un altre aspecte nou com és la seva vocació d'implicar als mateixos residents en el procés de transformació perquè poden aportar idees mitjançant els consells de barri, que feien d'interlocució entre els polítics i els habitants.

Però, malgrat aquests avenços, en les següents dècades la regeneració urbana segueix molt vinculada a la rehabilitació urbana. No serà fins als anys vuitanta que les intervencions a les ciutats es fan també per donar resposta als problemes socials de la població, a la reconversió industrial i a la necessitat de fer front als nous reptes que han d'entomar les ciutats.

No serà fins a la dècada dels noranta del segle passat que aquests antecedents es consoliden i permeten parlar a Europa de **regeneració urbana integrada**, una concepció fortament lligada al desenvolupament sostenible que es va materialitzant amb la Carta d'Aalborg⁶ i sobretot amb les iniciatives comunitàries URBAN I i II⁷.

Les iniciatives URBAN han permès fixar un model d'intervenció a la ciutat construïda basada en tres principis essencials: la **sostenibilitat, la integralitat i la participació** (Paisaje Transversal, 2018, p.48).

Segons Gutiérrez (2008), l'impacte del programa URBAN ha estat sobretot qualitatiu, en el sentit que ha potenciat la intervenció integral dels problemes urbans, la cooperació i la corresponsabilització dels agents locals, i el foment i l'intercanvi de les pràctiques innovadores en aquest àmbit (citad en Martí-Costa i Parés, 2009, p.32).

Tot i que no existeix pròpiament una política urbana europea, des de la implementació dels programes URBAN hi ha hagut certa convergència en les metodologies emprades pels governs centrals, regionals i locals d'Europa per intentar redreçar les noves problemàtiques urbanes.

Entre aquestes metodologies, Andersen (2001) en destaca tres (citad en Martí-Costa i Parés, 2009, p.34):

- Primer, **l'adopció d'una xarxa de governança** integrada per autoritats públiques, corporacions privades i la ciutadania.
- Segon, **la focalització geogràfica** (barris o àrees urbanes determinades).
- Tercer, **la intervenció integral** a partir del reconeixement dels reptes múltiples que planteja la regeneració urbana.

4.1.2 Les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit espanyol

En l'àmbit espanyol es produeix un canvi a finals dels noranta i principis del 2000, coincidint amb l'aparició de la Carta d'Aalborg i les iniciatives URBAN. En aquesta

⁶ La Carta de les Ciutats Europees cap a la Sostenibilitat, coneguda com a Carta d'Aalborg, va ser aprovada pels participants en la «Conferència Europea sobre Ciutats Sostenibles» celebrada a Aalborg, Dinamarca, el 27 de maig de 1994.

⁷ Llançada el 1994, la iniciativa comunitària europea URBAN incita a les zones urbanes o els barris en situació de crisi a emprendre accions innovadores i integradores de desenvolupament urbà. Durant el període de programació 1994-1999 va donar suport econòmicament a 118 zones urbanes, per un import total de 900 milions d'euros, que van beneficiar 3,2 milions de persones. Després d'aquests positius resultats, la Comissió Europea va decidir prosseguir amb URBAN II, una nova iniciativa comunitària per al desenvolupament urbà sostenible per al període 2000-2006. Va comptar amb un pressupost comunitari de 730 milions d'euros, amb càrrec exclusivament al FEDER i per a una inversió total de 1600 milions d'euros, que van repercutir en uns 2,2 milions de persones.

època es comença a introduir una mirada social i ambientalment sostenible en les polítiques de regeneració urbana en la ciutat consolidada per donar resposta als problemes cada cop més complexos de la societat actual.

Ens trobem davant d'una **societat occidental cada cop més complexa i desigual**. La naturalesa d'aquestes desigualtats és múltiple, cal sumar al factor de classe social nous elements estructuradors de les desigualtats com la procedència etnicocultural, l'edat o el gènere. Els fluxos migratoris des dels països més empobrits cap als països enriquits s'han intensificat, i aquesta població tendeix a concentrar-se en zones urbanes molt concretes (Martí-Costa i Parés, 2009, p.12).

Els problemes d'aquestes zones urbanes no són simplement problemes urbanístics, sinó que són també problemes econòmics, socials i ambientals. En altres paraules, són problemes multidimensionals (Martí-Costa, 2010, p.13).

En definitiva, davant d'aquesta nova realitat calen nous enfocaments i nous instruments de política pública que permetin abordar els problemes des de la naturalesa complexa (Martí-Costa i Parés, 2009, p.13). És en aquest context que apareixen les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit espanyol.

4.1.3 Les polítiques de regeneració urbana en l'àmbit català

En l'àmbit català, destaca la **Llei de barris**⁸ que pretén abordar aquesta nova realitat mitjançant instruments de regeneració urbana que destaquen per les característiques següents (Martí-Costa i Parés, 2009, p.14):

- **Emfasitzar la naturalesa integral de les intervencions de regeneració urbana** a través de plans de barri que **combinin les polítiques de naturalesa urbanística amb les polítiques econòmiques, ambientals i socials.**
- **Promoure l'elaboració participada dels plans de barri** esmentats.

Es pot dir que aquests projectes són les primeres referències que presenten estratègies per abordar la regeneració urbana de la ciutat des d'una visió integral i participativa que combinen accions intersectorials i comunitàries en l'àmbit local.

⁸ Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i vil·les, coneguda com a Llei de barris. És un programa de finançament de projectes d'intervenció integral en àrees urbanes d'interès especial on es desenvolupen 143 projectes durant el període 2004-2010.

Com a continuïtat d'aquests projectes es troba el plantejament de la transformació urbana de la Rambla perquè parteix del mateix enfocament que defineix la Llei de barris però centrat en un àmbit molt més acotat com és la Rambla de Barcelona i el seu entorn immediat.

4.1.4 El concepte i les característiques de les polítiques de regeneració urbana

Com hem vist en els subapartats anteriors, les polítiques de regeneració urbana són fruit de l'evolució històrica de diverses polítiques urbanes dutes a terme en diferents contextos històrics i com a respostes a posicions ideològiques determinades (Martí-Costa i Parés, 2009, p.34).

El concepte, per tant, s'ha d'entendre com **una nova generació de polítiques urbanes**, sorgida a principis dels noranta, **que pretenen respondre a les problemàtiques urbanes recents en el context actual**, marcat per les característiques del capitalisme avançat (Martí-Costa i Parés, 2009, p.34).

Aquestes polítiques es caracteritzen, entre d'altres, per **voler implicar les comunitats residents al barri en el seu procés de transformació urbana i per pretendre abordar les problemàtiques del barri** (i, per tant, també les solucions corresponents) **des d'un punt de vista holístic, integrant les intervencions de caràcter físic amb les de caràcter social, ambiental i econòmic** (Martí-Costa i Parés, 2009, p.13).

Segons Roberts i Sykes (2006) els principis que caracteritzen la regeneració urbana són els següents (citats en Martí-Costa i Parés, 2009, p.35):

- Una anàlisi detallada de les condicions de l'àrea urbana en la qual es vol intervenir.
- L'assoliment simultani d'objectius multidimensionals: característiques físiques del barri, l'estructura social, la base econòmica i les condicions ambientals.
- La generació i implementació d'una estratègia comprensiva i integrada. Es tracta d'una política planificada i amb caràcter estratègic.
- L'estratègia i els programes volen ser coherents amb els principis del desenvolupament sostenible i de mixtura d'usos i perfils sociodemogràfics.
- La fixació d'objectius clars i operacionalitzables, si pot ser mitjançant indicadors.

- El consens en les accions amb la participació més àmplia possible de les persones residents al barri i amb la cooperació de tots els agents que tenen un interès legítim en l'àrea regenerada.

4.2 La integralitat en les polítiques de regeneració urbana

En aquest apartat pretenc capbussar-me en l'abordatge integral de les polítiques de regeneració urbana. És a dir, l'adopció de la perspectiva de la regeneració urbana en les polítiques urbanes ha comportat passar d'una suma de perspectives sectorials a una visió integrada de totes les polítiques que afecten una zona urbana determinada (Martí-Costa i Parés, 2009, p.42).

En aquest sentit, des de l'òptica de la integralitat, les polítiques de regeneració urbana no només haurien de ser capaces de definir els problemes urbans des d'una visió holística sinó que haurien de plantejar les solucions des d'aquesta mateixa mirada.

Aquesta aproximació a la integralitat en les polítiques de regeneració urbana m'ha permès detectar els elements necessaris a analitzar en l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla per veure en quina mesura s'han tingut presents i si s'han desenvolupat.

4.2.1 Les dimensions de la integralitat en les polítiques de regeneració urbana

En la **idea d'integralitat** aplicada a les polítiques de regeneració urbana és important destacar tres dimensions que permeten abordar aquest concepte d'una manera global.

Segons Martí-Costa i Parés (2009, p.19), aquestes dimensions són:

- **Transversalitat:** Entesa com una forma de direcció i gestió tecnicopolítica que va més enllà de la coordinació intraadministrativa, ja que el que fa és assignar noves línies de treball no assignades verticalment. Les polítiques urbanes i territorials representen un repte per la tradicional divisió en àrees de treball verticals de l'administració, perquè en un mateix territori aquestes àrees se superposen.
- **Cooperació multinivell:** Segons Hastings (2003), fa referència a la coherència i les formes de coordinació entre diferents programes, actuacions

o polítiques que són impulsats per diferents administracions (estatal, autonòmica, provincial, local) en una mateixa àrea d'intervenció urbana.

- **Multidimensionalitat:** Fa referència a la presència en el diagnòstic, el disseny i la implementació de la política de múltiples àmbits a abordar (societat, economia, urbanisme o medi ambient).

4.2.2 La integralitat en el planejament urbà

Un cop situada la integralitat en les polítiques de regeneració urbana es fa necessari conèixer quines són les necessitats que es requereixen per introduir la integralitat en l'àmbit de l'urbanisme i del planejament urbà perquè és l'àmbit específic en el que se situa l'objecte d'estudi d'aquesta investigació.

En aquest sentit, per aconseguir introduir aquesta nova perspectiva en el planejament urbà és necessari bastir ponts de diàleg i de cooperació entre els diferents agents que intervenen en el territori en tres eixos de treball confluents: la interdepartamentalitat, la transdisciplinarietat i la col·laboració entre agents (Paisaje Transversal, 2018, p.11).

- La **interdepartamentalitat:** El treball interdepartamental ha d'incorporar estratègies de col·laboració entre diferents departaments amb l'objectiu de tenir un caràcter integral, fomentant les dinàmiques intersectorials dins l'administració. Es basa en la interdependència, l'intercanvi de recursos i el compromís cap a objectius compartits. Es tracta d'actuar amb una visió integral de l'àrea d'intervenció per pensar i implementar les polítiques coordinadament. Això requereix un canvi important en el funcionament de l'administració, avesada a les lògiques sectorials, cap a processos més cooperatius tant entre departaments d'una mateixa administració (cooperació horitzontal) com entre diferents administracions (cooperació multinivell) (Martí-Costa i Parés, 2009, p.43).
- La **transdisciplinarietat:** cal trencar la concepció dels sabers com a compartiments estancs i fer convergir les diferents disciplines que treballen l'urbanisme per tal d'incorporar una mirada global que permeti resoldre els problemes complexos de la ciutat. És imprescindible superar les resistències tècniques i polítiques a l'hora de compartir la capacitat d'influència en la constitució d'equips pluridisciplinaris de diagnòstic, planificació i actuació. En aquest context, l'existència de personal tècnic i dedicat a la política capaç de

liderar, innovar i superar les divisions estructurals internes i externes en benefici dels resultats del projecte integral en el territori serà una de les claus de l'èxit dels projectes (Martí-Costa i Parés, 2009, p.43).

- La **col·laboració entre agents**: fa referència al disseny d'espais i dinàmiques que permetin la cooperació entre els diversos actors que operen en el territori: ciutadania, administració i proveïdors (Paisaje Transversal, 2018, p.12).

Arribats a aquest punt, és necessari puntualitzar que en aquesta recerca no analitzo aquestes dimensions sinó que em limito a anomenar-les en aquells punts que tenen relació directa amb la participació ciutadana per veure en quina mesura incideixen en la dimensió participativa del projecte que és objecte d'estudi.

4.3 La participació ciutadana en les polítiques de regeneració urbana

La participació ciutadana en els processos urbanístics de les grans ciutats espanyoles ha experimentat en les últimes dècades un fort creixement on convergeixen les demandes de la ciutadania; els interessos dels actors socials (moviment veïnal i teixit associatiu) i la voluntat de les administracions públiques interessades en la millora de la producció de polítiques públiques a partir de la incorporació d'elements participatius que contribueixin a augmentar la seva legitimitat, eficiència i eficàcia (Bonet, 2012b, p.15).

En aquest context, és necessari preguntar-se quin és l'objectiu principal de la participació i en quina mesura s'ha arribat a desplegar i a consolidar en les transformacions urbanes. Al mateix temps és important identificar com es produeix la incorporació de la veu de la ciutadania en els processos de participació i conèixer quin és el rol que tenen les persones que viuen en una comunitat on es desenvolupa un projecte de regeneració urbana. També és necessari descriure els obstacles que dificulten que la participació ciutadana sigui un eix central en aquestes polítiques urbanes. Totes aquestes qüestions m'han d'ajudar a analitzar el procés de participació ciutadana que s'ha dut a terme en la transformació urbana de la Rambla.

4.3.1 Per a què serveix la participació?

La participació és considerada una manera de millorar la qualitat de les polítiques públiques amb uns diagnòstics més rics, amb més legitimitat, més

acceptació de les decisions i amb la **corresponsabilització** de les persones afectades (Martí-Costa, 2010, p.9).

En aquest sentit, tal com diu Burton (2003), en els últims anys, s'ha anat construint un ampli consens sobre el valor i els beneficis potencials d'una major participació de la ciutadania en els processos de regeneració urbana (citada en Martí-Costa i Parés, 2009, p.43). Aquest accent en la participació coincideix amb un procés més ampli de canvi en la concepció del rol dels ciutadans i les ciutadanes en les polítiques públiques.

Però, perquè la societat civil pugui tenir un rol de major centralitat en aquestes polítiques cal ampliar el concepte de participació ciutadana, incorporant nous formats de participació en què la ciutadania i les organitzacions de la societat civil es corresponsabilitzin de la provisió de solucions als problemes col·lectius, assumint un rol d'implementació i, al mateix temps, es relacionin en condicions d'igualtat entre ells i l'administració pública (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.20).

En aquesta direcció, una de les **definicions de participació ciutadana** que se centra en la capacitat d'incidir en el procés de presa de decisions en què es basa tota política pública i que no es limita a la iniciativa institucional incorporant l'agència de la ciutadania és la que fa Bonet (2012b, p.22):

“La participació ciutadana entesa com la incorporació de la ciutadania (des dels ciutadans individuals a les associacions) com a actors en els processos de presa de decisions pel desenvolupament de polítiques públiques en qualsevol de les seves fases: diagnòstic, disseny, implementació i avaluació”.

L'autor destaca tres elements per poder parlar de participació ciutadana (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.22):

- Primer, **la ciutadania**, tan organitzada com a títol individual, **ha de tenir un rol actiu i rellevant**.
- Segon, **la participació es produeix sobre qüestions de caràcter col·lectiu**.
- Tercer, a través de la seva participació, **les persones incideixen en la resolució de problemes de naturalesa col·lectiva**, incideixen en els resultats, ja sigui aportant elements de diagnòstic, fent propostes, prenent decisions o implementant solucions.

Des d'aquesta perspectiva, s'entén que els ciutadans i les ciutadanes són els millors coneixedors dels seus problemes i que, per tant, si poden participar de les decisions

que afecten la seva comunitat faran incrementar l'eficàcia d'aquestes decisions –les faran més funcionals–, al mateix temps que n'incrementaran la legitimitat (Martí-Costa i Parés, 2009, p.44).

En aquest sentit, l'eficàcia de la participació ha de permetre conèixer en quina mesura la incorporació de la participació ciutadana en l'urbanisme dóna com a resultat un urbanisme diferent: més inclusiu, respectuós amb el medi ambient i que serveixi per reduir les desigualtats de gènere, classe, ètnia o procedència (Bonet, 2014, p.69).

Això suposa que la participació ciutadana es consideri un element essencial i contribueix al fet que el disseny de l'urbanista trobi elements de judici i d'anàlisi més i millor contrastats, permetent incorporar les necessitats i les visions heterogènies de la població i facilitant el procés de presa de decisions (Paisaje Transversal, 2018, p.15).

I és en aquesta lògica on se situa el **planejament col·laboratiu** que assumeix la consideració i valoració d'altres sabers més enllà del racional-científic a partir del **reconeixement que totes les formes de coneixement són socialment construïdes**. Aquest planejament destaca perquè posa més atenció en els sabers ciutadans en els processos de participació urbans. Aquest fet és destacable perquè implica un canvi de rol dels urbanistes, que més enllà d'aportar els seus coneixements tècnics han d'adoptar un rol de facilitadors i de mediadors entre els diferents col·lectius implicats en el procés, amb l'objectiu de promoure l'escolta i el reconeixement dels altres (Martí-Costa, 2009, p.6).

Aquesta nova situació fa que **el procés de participació** en les polítiques de regeneració urbana esdevingui **un espai de trobada i aprenentatge mutu** entre diferents veus expertes: l'expertesa tècnica, l'expertesa legal i administrativa dels tècnics de l'administració, l'expertesa metodològica dels facilitadors del procés i, significativament, l'expertesa ciutadana, d'aquelles persones que viuen i treballen al territori en la seva heterogeneïtat (Bonet, 2014, p.69).

En definitiva, es tracta, d'arribar a acords i a decisions sobre la base de les diferents experteses en joc, tenint present que el resultat final ha de ser un projecte tècnicament i políticament millor que si no s'hagués desenvolupat de forma participada.

4.3.2 Els obstacles a la participació

Un dels objectius d'aquesta recerca és detectar els obstacles a la participació i per aquesta raó és important conèixer quins obstacles es defineixen en la literatura científica específica de les polítiques de regeneració urbana per poder-los identificar en l'anàlisi de la transformació urbana de la Rambla.

Per això, a continuació es descriuen els obstacles que es detecten tant sobre el paper de la ciutadania com els que fan referència a l'administració pública.

Els obstacles que fan referència a la ciutadania

Pel que fa als obstacles que fan referència a la ciutadania destaquen quatre aspectes (Martí-Costa, 2010, p.12):

- El primer, que els habitants no disposin d'una sèrie d'habilitats i coneixements sobre com participar i sobre el tema de què es parla.
- El segon, la manca de sentiment de pertinença al lloc.
- El tercer, que no existeixi una infraestructura organitzativa mínima per articular interessos/demandes.
- El quart, la falta de coneixement i/o motivació per participar en el projecte de regeneració urbana.

Els obstacles que fan referència a l'administració pública

Respecte a l'administració pública destaquen (Martí-Costa, 2010, p.12):

- Les resistències per part del personal tècnic i polític que dificulten que es produeixi un canvi cultural i organitzatiu que faciliti la participació d'una manera efectiva.
- El manteniment d'estructures jeràrquiques i segmentades.
- La superioritat del coneixement expert sobre el coneixement "profà" de ciutadans i ciutadanes.
- El manteniment d'un llenguatge i de procediments formals estranys a la ciutadania.
- La legitimitat que ofereix la democràcia representativa.
- Els intents de manipulació de la societat civil organitzada.
- La manca de transparència i d'informació.
- L'establiment d'unes estructures clientelars.

Aquestes resistències, tan les que fan referència a la ciutadania com les que fan referència a l'administració esdevenen importants obstacles per a la participació.

Finalment, un altre aspecte que cal assenyalar és que en les polítiques de regeneració urbana és tan important la participació de la ciutadania com de la mateixa administració. Principalment pel fet que aquestes polítiques combinen una varietat de polítiques sectorials de manera coordinada per donar resposta a problemes complexos.

En aquest sentit, l'administració que aconsegueix un treball intern transversal i que implica a diverses àrees, tant políticament com tècnicament, té més garanties de fluïdesa i d'eficiència i alhora redueix les resistències a implementar els resultats dels processos participatius (Martí-Costa, 2010, p.18).

Aquest treball transversal de l'administració és de cabdal importància quedant recollit com aspecte substantiu i clau en els dos elements innovadors destacats de les polítiques urbanes, tant en la integralitat com en la participació ciutadana.

4.4 La coproducció de polítiques de regeneració urbana

La coproducció és un procés d'implicació ciutadana que construeix conjuntament la resposta als problemes urbans i defineix com fer-ho. La coproducció es basa en la col·laboració entre diferents sectors, tant en el disseny com en la implementació de la política de regeneració urbana (Martí-Costa, 2010, p.10).

La coproducció té dos elements centrals (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.23):

- El primer, **les solucions basades en la coproducció centren els seus esforços en la comunitat** i posen l'èmfasi en la lògica de compartir.
- El segon, és **la concepció que es té de la dimensió pública**. Es pot pensar en solucions als problemes públics (col·lectius) que es produeixen des de la comunitat, però fora de les institucions públiques, o en la participació i col·laboració de les institucions públiques sense que aquestes hi tinguin un rol de centralitat.

Això **implica un canvi de rol de l'administració que passa a ser un actor més d'una xarxa d'actors** que, conjuntament, coprodueixen polítiques públiques en condicions d'igualtat.

Per tant, la coproducció es planteja com **una resposta col·lectiva als nous problemes socials**. S'ha d'entendre com la resolució col·lectiva dels problemes, de forma innovadora i implicant a la ciutadania (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.24).

Pel que fa als actors que participen en la coproducció, conjuntament amb l'administració, són actors de la comunitat i la seva elecció ha d'estar vinculada al projecte concret. I s'ha de tenir present que per assolir l'èxit, cal, d'una banda la **confiança entre els diferents agents** que coprodueixen i de l'altra, l'**apoderament dels actors de la societat civil**.

Igual que passa amb la participació, **la coproducció ha de fer valdre el coneixement i l'expertesa professional que té lloc tant a dins de l'administració com fora d'ella**.

L'objectiu de la coproducció és l'interès col·lectiu, per aquesta raó és important tenir present amb quins actors de la societat civil es coprodueix i amb quins no. És per aquesta raó específica que s'ha de coproduir amb actors de la societat civil que treballin per l'interès col·lectiu i generin dinàmiques d'apoderament de la ciutadania.

En aquest sentit, més enllà de la naturalesa jurídica (pública o privada) dels actors que participen, Parés, Castellà i Garcia (2015, p. 25) defineixen **la coproducció** com:

“Una forma de col·laboració entre institucions públiques i altres actors, que es relacionen en condicions d'igualtat i horitzontalitat, amb l'objectiu de produir noves i millors solucions als problemes col·lectius del municipi amb la voluntat de generar poderament i transformació social”.

La coproducció es caracteritza per ser, sobretot, una forma d'implementació de solucions, diferenciant-se d'altres formes de participació per invitació, orientades a escoltar i deliberar. I també pot posar més o menys l'èmfasi en una o en diverses fases del procés d'elaboració de les polítiques públiques.

Pel que fa als **riscos de la coproducció**, destaquen tres elements (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.28-29):

- El primer, en alguns serveis la coproducció pot ser molt útil per diagnosticar però, en canvi, la gestió es pot seguir portant des de l'administració perquè es disposa dels recursos i de bons professionals per fer-ho.
- El segon, pot tenir a veure amb el marc legal en el qual es duu a terme. Es poden plantejar solucions òptimes des del punt de vista de la seva factibilitat tècnica i social, però no previstes en el marc legal actual.

- El tercer, té a veure amb els impulsors i els beneficiaris de la coproducció. Si l'administració no manté el seu rol de responsabilitat i la seva visió global del municipi, es podria caure tant en la monopolització per part d'alguns agents dels espais de coproducció com en l'exclusió de determinats sectors de la població dels beneficis de la coproducció.

Per evitar aquests riscos, **l'administració ha de garantir la responsabilitat pública en els processos de coproducció.**

Finalment, **l'administració ha de definir el seu rol estratègic** en la incorporació de la coproducció entre els seus instruments de política pública. En aquest sentit, **ha de planificar quina és la seva estratègia d'actuació** i definir com, en quins casos i amb quins objectius promouen aquest tipus d'experiències de coproducció (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.30).

4.5 Diferències entre participació i coproducció

D'acord amb el que he descrit en els punts anteriors d'aquest marc teòric tant la participació ciutadana com la coproducció són instruments utilitzats per les administracions locals per relacionar-se amb la ciutadania i que al mateix temps li permeten millorar les seves polítiques públiques.

Però, la participació ciutadana i la coproducció són conceptes diferents i és necessari explicitar les seves diferències per poder abordar amb claredat i rigor l'anàlisi de l'estudi de cas, tenint present que en els dos casos es treballa sobre l'interès col·lectiu i que es participa en totes les fases del projecte de definició d'una política de regeneració urbana.

Segons Wates (2000), La principal diferència entre participació ciutadana i coproducció es troba en el **nivell d'implicació comunitària** en totes les fases del projecte de les polítiques de regeneració urbana. Mentre que els processos de participació se centren en la informació i la consulta a la comunitat; en la coproducció, la comunitat i l'administració treballen conjuntament en la definició de les polítiques de regeneració urbana (citada en Martí-Costa, 2010, p. 11).

La **participació ciutadana**, com a deliberació, es caracteritza pel fet que **la responsabilitat de prendre les decisions recau en els representants electes**. Però, si aquest procés de presa de decisions incorpora la deliberació pública permet

assolir unes decisions amb més qualitat i més legitimitat democràtica. Ara bé, el procés deliberatiu no exigeix als polítics de la responsabilitat de prendre les decisions i si no s'exerceix aquesta autoritat en el darrer tram del procés deliberatiu no s'haurà assolit el seu principal objectiu que és el d'incidir en la decisió política.

En aquest sentit, la participació té a veure amb **“formar part” de la resolució del problema col·lectiu** (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p. 22). L'elaboració d'una diagnosi participada i unes propostes participades ajuden a contrarestar el fort caràcter tecnocràtic i de “dalt a baix” que actualment tenen molt projectes integrals (Martí-Costa, 2010, p.10).

En canvi, **la coproducció** busca una **col·laboració entre els diferents sectors**, tant en el disseny com en la implementació de la política de regeneració (Martí-Costa, 2010, p.10). Es produeix un **canvi en el rol de l'administració**, intentant dissoldre la dicotomia habitual de “dalt a baix” o de “baix a dalt”. Si bé pot ser útil diferenciar quan la iniciativa prové de la societat civil o bé del govern local (Martí-Costa, 2010, p.10).

En conclusió, el principal objectiu de la coproducció és la construcció de la resposta col·lectiva als problemes socials i **sobretot la seva implementació** però fer-ho des d'una **condició d'horitzontalitat entre tots els actors** que formen part de la xarxa.

5 Context i caracterització del territori

Durant els últims 40 anys Barcelona s'ha anat construint amb errors i encerts presidits per dos factors fonamentals: d'una banda l'especulació immobiliària i, de l'altra, la lluita dels barris per una ciutat digna i cosmopolita, que atresora una llarga història per a la supervivència de la ciutat i la seva gent. En l'última dècada, el fenomen especulatiu ha adquirit una dimensió global, impulsat pel capital financer i la complicitat de les elits polítiques de Madrid i Catalunya, que volen transformar la ciutat en un gran negoci (Barcelona no està en venda, 2018).

Segons els col·lectius i entitats socials de Barcelona que van organitzar la manifestació "Barcelona no està en venda"⁹ al gener de 2018, el model de gentrificació de la ciutat expulsa el veïnat dels barris, fomentant la sobre-explotació turística de Barcelona.

Les polítiques urbanes exercides des de la transició democràtica han derivat en una ciutat de serveis amb un model de turisme massificat promogut pels grans operadors turístics, precaritzant els llocs de treball i massificant l'ús de l'espai públic, que ha passat de ser un espai de gaudi i de convivència a un espai de negoci amb la seva privatització quedant envaït de terrasses. El monocultiu turístic de les zones més cèntriques, com és el cas de la Rambla, ha destruït el comerç de proximitat sent substituït per botigues de records i per grans cadenes de moda i alimentació.

Aquesta aflluència massiva de turistes està provocant una elevada contaminació generada pels vehicles privats i els creuers dels ports fent necessari la promoció del transport públic eficient i no contaminant i els mitjans alternatius com la bicicleta, que permetin aturar la destrucció del medi ambient (Barcelona no està en venda, 2018).

Les conseqüències d'aquestes polítiques urbanes estan afectant els aspectes fonamentals de la vida quotidiana de la ciutat, especialment a les persones residents a Ciutat Vella i sobre manera als habitants dels barris del Gòtic i del Raval.

Davant d'aquest escenari advers la ciutat té el repte de reinventar-se una vegada més abans que la ciutat turística i de serveis mori d'èxit. És a dir, assentar i diversificar la seva base econòmica perquè sigui suficient per satisfer les demandes ciutadanes en termes de treball, benestar, cohesió social i sostenibilitat

⁹ Barcelona no està en venda: <http://favb.cat/articlesscarrer/ocupemlesrambles-es-presenta-davant-la-premsa-i-el-veïnat>

socioambiental. I fer-ho sense que l'atractiu exterior no acabi amb el benestar interior o accentuant les desigualtats socioespacials (Iglesias, Martí-Costa, Subirats, Tomás, 2012, p.71-72).

És en aquest context on se situen les polítiques del govern municipal de Barcelona en Comú¹⁰ (BComú) amb l'objectiu de revertir la situació que viu Barcelona, accentuada d'ençà de la crisi econòmica que va iniciar-se el 2008 amb l'esclat de la bombolla immobiliària, i que ha posat en evidència la vulnerabilitat del model socioeconòmic que havia alimentat fins aleshores el desenvolupament de la ciutat.

En aquest sentit, el govern municipal de BComú impulsa un conjunt de polítiques urbanes orientades cap a un nou model socioeconòmic i cap a un desenvolupament urbà més just i sostenible, definint un canvi de model de ciutat, d'espai públic i del paper que pren la ciutadania en el seu disseny, implementació i gestió.

Davant d'aquest escenari, l'anàlisi de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona és una bona oportunitat per conèixer en quina mesura aquestes polítiques urbanes han aconseguit revertir l'actual situació adversa que pateix la ciutat i sobre manera les persones que resideixen en els barris del seu nucli històric.

5.1 Les polítiques urbanes en el nou municipalisme de Barcelona en Comú

El nou **municipalisme** de BComú se situa en un context definit per **un canvi sociocultural d'època**, una **crisi econòmica i institucional**, i un **procés d'activació ciutadana**. En aquest context, el nou municipalisme sorgeix com a fenomen polític amb capacitat creixent de canalitzar lògiques d'ampliació democràtica, apoderament ciutadà i construcció del bé comú (Gomà, 2017).

En aquest context de canvi d'època, cal una **nova agenda de política urbana** que integri la **complexitat socioeconòmica urbana**, els **aspectes de participació i governança en l'espai urbà**, la **sostenibilitat** i l'**ecologia**, que permetin una nova generació de polítiques públiques adequades a un context geopolític, econòmic, social, cultural i ambiental molt diferent i en gran manera nou (Romero, 2012, p.111).

¹⁰ El primer mandat de Barcelona en comú (en solitari) comprèn el període 2015-2019. El segon mandat de Barcelona en comú (en coalició amb el PSC) comprèn el període actual de 2019-2023.

En aquest escenari, el nou municipalisme de BComú defensa una democràcia municipal reforçada, en la que l'acció de tots els actors socials contribueixi a l'assoliment del **bé comú** i al **progrés col·lectiu**.

En aquest sentit, l'enfocament enunciat per BComú permet situar-nos en un nou marc conceptual-discursiu per al desplegament d'instruments d'intervenció a la ciutat.

El govern de BComú reconeix la importància de la **planificació estratègica** per a revertir les dinàmiques que han accentuat les desigualtats socials i alinear-se amb els grans reptes ambientals i energètics del segle XXI (Ajuntament de Barcelona, 2016, p.5).

Per aquesta raó reconeix la necessitat d'un **canvi de model de ciutat** per un altre que posi a les **persones en el centre de les polítiques urbanes**, per construir una ciutat inclusiva, sostenible i democràtica d'acord amb la nova agenda urbana.

Reconeix que Barcelona ha de garantir la sostenibilitat del turisme a la ciutat, reduint-ne els impactes negatius i assegurant que els beneficis es reverteixen al conjunt de la ciutat, generant llocs de treball de qualitat i que posi fi a la precarietat. Per això, és necessari **recuperar el lideratge públic i ciutadà sobre el model de ciutat** i específicament sobre el **model turístic**, per tal d'assolir consensos que permetin assegurar que l'activitat turística es fa en benefici de tothom i no en detriment de ningú (Ajuntament de Barcelona, 2016, p.25).

Aquesta voluntat de canvi queda reflectida en la defensa de la **importància d'escoltar a les veïnes i veïns**, presentant altres formes de governar la ciutat, que posin en el centre a la ciutadania i que passin per la **corresponsabilitat** i la **coproducció** de les polítiques entre tècnics i tècniques, polítics i polítiques i ciutadania.

BComú planteja que el repte és el desenvolupament i la **creació d'espais i mecanismes** que facin possible **l'administració col·lectiva i democràtica del fet públic i comú**. La seva proposta política és tornar el poder i la capacitat de decisió a la gent, donant un nou sentit als conceptes utilitzats de forma massa utilitària, com participació, transparència, autogestió i control ciutadà.

Proposen construir un model de ciutat democràtica que propiciï la participació ciutadana en la **cogovernabilitat** de l'Ajuntament i la ciutat. Consideren imprescindible la construcció de mecanismes directes de participació dels i les veïnes

per impulsar el poder democràtic de la ciutadania sobre les institucions. I defensen un procés integrat de participació, presencial i digital, per a una ciutat democràtica.

En referència al **dret a la ciutat**, BComú proposa donar-ne compliment, és a dir, el dret a repensar col·lectivament la ciutat d'acord amb el bé comú i no als interessos d'una minoria privilegiada de la població. Fent-se seva la definició que fa la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat que el defineix com el dret a «un espai col·lectiu que pertany a tots els seus habitants [els quals] tenen dret a trobar-hi les condicions per a la seva realització política, social i ecològica, cosa que comporta assumir també deures de solidaritat» (Ajuntament de Barcelona, 2016, p.12).

En referència a l'**espai públic**, BComú aposta perquè l'espai públic es gestioni i dissenyi **coresponsablement** entre l'Ajuntament i la ciutadania per promoure'n la cura, sigui inclusiu i accessible i fomenti la convivència.

Pel que fa a la **coproducció**, BComú aposta per noves formes de gestió en comú i proposa avançar en formes de coproducció de polítiques locals fetes des de la implicació d'actors socials, entitats i col·lectius en el disseny, la decisió i la implementació.

És en aquest nou context on la investigació analitza en quina mesura aquests nous instruments s'han dut a terme i per això es focalitza en l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona per analitzar el grau d'acompliment d'aquests polítiques urbanes.

El cas paradigmàtic de la Rambla posa de manifest la deriva cap al monocultiu turístic en la que es troba la ciutat i del que se l'ha de rescatar, en la mesura del possible, sent conscient que el turisme no desapareixerà de la ciutat.

Barcelona no es pot permetre especialitzar-se tant en una única activitat econòmica i que hi hagi parts de la ciutat per a l'ús exclusiu d'un sol col·lectiu. És per aquesta raó que l'Ajuntament decideix actuar en aquesta via i convocar el concurs de la transformació urbana de la Rambla.

6 Anàlisi del cas d'estudi: La transformació urbana de la Rambla

En aquest capítol pretenc capbussar-me pròpiament en l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla de Barcelona. I ho faré en tres moments diferenciats del projecte:

- El primer, fent l'anàlisi dels objectius principals i les característiques del concurs per la transformació de la Rambla, convocat per l'Ajuntament de Barcelona el març de 2017.
- El segon, explorant els aspectes més rellevants que destaca el jurat en l'adjudicació del concurs.
- El tercer, en l'estudi del projecte guanyador, principalment des de la dimensió de la participació ciutadana i la coproducció.

Aquesta exploració m'ha de permetre conèixer els elements facilitadors dels processos d'intervenció urbanística des del paradigma de la coproducció.

6.1 El concurs de la transformació urbana de la Rambla

L'anàlisi que faig de les bases del concurs no es planteja de manera exhaustiva sinó que se centra en l'exploració dels **dos elements innovadors** de la **política de regeneració urbana** que he descrit en el marc teòric: la **integralitat** i la **participació ciutadana**.

Tal com he apuntat anteriorment, prioritzo l'estudi de la participació ciutadana per davant de la integralitat, no perquè no la consideri important, sinó per una qüestió de disponibilitat de temps per a dur a terme una correcta anàlisi de les dues dimensions.

Aquesta decisió no és obstacle perquè no consideri important realitzar una exploració sobre el paper que la integralitat ocupa en el concurs perquè ha de permetre entendre millor els aspectes innovadors que presenta aquesta proposta en comparació amb els concursos d'urbanització convencionals. I al mateix temps, l'anàlisi d'aquesta convocatòria internacional permet analitzar el model de ciutat que defineix BComú en el seu programa a partir dels requeriments que demana per la transformació d'un dels espais públics més simbòlics de la ciutat.

6.1.1 Descripció i objectius

La Rambla és una de les vies més emblemàtiques de la ciutat de Barcelona però en els darrers anys ha anat perdent aquest caràcter entre la ciutadania com a conseqüència d'una sobresaturació turística i una monopolització econòmica orientada al turisme.

Davant d'aquest escenari, el Govern municipal considera essencial iniciar el procés de recuperació de la Rambla i convoca un concurs internacional amb la voluntat de passar de la Rambla producte a la Rambla ciutadana, tal com va dir la tinenta d'alcaldia d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat, el dia de la presentació de la convocatòria.

L'objectiu del concurs¹¹ és la recuperació de la Rambla com a espai ciutadà actiu dins la xarxa d'espais lliures de Ciutat Vella que permeti la multiplicitat d'usos, el foment de la vida comunitària i el dret a gaudir d'aquests espais singulars per part de visitants i residents sense haver de recórrer a mesures excloents (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.7). El que es pretén és fer una transformació social consensuada i flexible de l'espai pensada en i per a les persones que viuen la Rambla.

«L'objectiu del concurs sempre va ser molt clar: recuperar la Rambla pels barcelonins i barcelonines»

Conseller del Districte de Ciutat Vella

Aquest plantejament està alineat amb el model de ciutat que defineix el programa de BComú, on es prioritza la construcció d'una ciutat més humana i amable per a totes les persones que hi viuen.

S'observa que hi ha una **voluntat política**, tant des del Districte de Ciutat Vella com des de la Tinença d'alcaldia d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat, **perquè l'abordatge de la transformació de la Rambla es faci des d'una visió holística**, integrant les intervencions de caràcter físic amb les de caràcter social, ambiental, econòmic i cultural.

«Nosaltres, Districte de Ciutat Vella, juntament amb Model Urbà treballàvem quines expectatives teníem respecte al concurs. L'estàvem plantejant des d'un punt de vista holístic. I per això, la Regidoria de Ciutat Vella i la Tinença d'alcaldia d'Ecologia Urbana acorden que el plantejament del concurs sigui holístic»

Conseller del Districte de Ciutat Vella

¹¹ El nom del concurs és *Rambla segle XXI. Serveis relatius a la redacció d'estratègies d'actuació i projecte d'urbanització de la Rambla de Barcelona*.

En aquest sentit, l'encàrrec consisteix en la redacció d'una proposta sociourbanística i un projecte de disseny per a l'espai públic a través d'un equip interdisciplinari, que ha de definir les actuacions per a la dinamització, la millora i la transformació física i social de la Rambla i el seu entorn d'influència (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.1).

«Quan comencem a pensar en el concurs de la Rambla veiem que no només s'ha de treballar el projecte d'urbanització. Ens plantejàvem què fer amb els equipaments. La modificació de la secció de la Rambla ja s'havia fet amb el Pla Cor i no hi havia moltes més modificacions a fer. Vèiem que s'havien de fer altres estratègies i no només les urbanístiques».

Conseller del Districte de Ciutat Vella

Seguint el fil de les entrevistes, detecto que aquesta és la raó per la qual el govern municipal presenta **l'enfocament de l'encàrrec com a innovador** perquè planteja afrontar la transformació partint dels aspectes socials i ciutadans i que, a partir de les accions que es destil·lin de l'anàlisi social i dels usos més adequats de l'espai, es puguin plantejar les actuacions urbanístiques a desenvolupar. Es considera que d'aquesta manera, es garantirà que la nova imatge de la Rambla doni una resposta ajustada a les necessitats ciutadanes d'aquest entorn. En aquest sentit, s'estan incorporant els elements definidors de les polítiques de regeneració urbana que he descrit en el marc teòric.

A més, el concurs pretén seleccionar **l'equip més transversal i interdisciplinari** possible que sàpiga abordar, amb una visió global i local alhora, la diagnosi adequada per a comprendre i distingir els factors estructurals i conjunturals dels fenòmens que es produeixen en aquest entorn i pugui traspasar-los degudament a un projecte d'urbanització capaç de recuperar la comoditat i ajudar a millorar el sentiment de pertinença del passeig (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.6).

En aquest sentit la convocatòria requereix a l'equip redactor que, per poder concretar les actuacions de millora del Projecte d'Urbanització de la Rambla i les connexions amb el seu entorn, prèviament ha d'abordar els aspectes socials, econòmics, comunitaris i urbanístics que li han de permetre definir les prescripcions, criteris i objectius per a la redacció del document d'Estratègies d'Actuació sobre la Rambla.

La convocatòria contempla que l'equip redactor que resulti guanyador haurà de presentar dos documents. D'una banda, **les estratègies d'actuació** que han de tenir en compte la definició d'objectius i criteris per a les accions socials i el turisme; la definició d'objectius i criteris per la cultura i el patrimoni; la definició d'objectius i

critèris per a la mobilitat; i la definició d'objectius i criteris per a l'espai públic. I, de l'altra, **el projecte d'urbanització**, condicionat per l'anterior document (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.3). El requeriment d'aquesta documentació consolida la voluntat del concurs per recuperar la Rambla anant més enllà del projecte d'urbanització.

I per fer-ho possible, l'equip redactor haurà de dur a terme un **procés de participació ciutadana** que l'ha d'ajudar en la presa de decisions en relació a la projecció i les accions sobre la Rambla.

«També volíem que es fes una aproximació multicapa a l'espai públic i per això es va decidir que el procés de participació es fes a l'hora que es redactava el projecte. Es demanava un equip que gestionés la participació i que definís els plantejaments estratègics».

Conseller del Districte de Ciutat Vella

En resum, els aspectes que destaquen de les bases del concurs per a la transformació de la Rambla i que fan que sigui una proposta innovadora en el camp dels processos d'intervenció urbanística en la ciutat consolidada, són tres:

- El primer, una **visió integral** dels reptes que planteja el passeig, incorporant els aspectes socials, culturals, econòmics, ambientals i físics.
- El segon, el requeriment que l'equip redactor ha de ser un **equip transdisciplinari** format per professionals provinents de les diferents disciplines (urbanisme, enginyeria, arquitectura, medi ambient, sociologia, economia, geografia, antropologia, turisme, etc.) que treballen el fet urbà.
- El tercer, que el concurs sol·licita incorporar dins del seu plantejament la proposta per **desenvolupar de forma participada** el projecte de transformació de la Rambla.

«El que se'ls demanava en el concurs era: fes una diagnosi, com preguntaràs a la gent i què necessites per donar resposta als quatre Plans que es demanen. [...] No s'havia de dibuixar sinó pensar molt. [...] També se'ls hi va demanar que ens expliquessin com anaven a coordinar-se entre ells».

Conseller del Districte de Ciutat Vella

En aquest sentit, de les tres metodologies que Andersen (2001) destaca de les metodologies emprades pels governs centrals, regionals i locals d'Europa d'ençà dels projectes URBAN, en aquesta convocatòria es troben dues:

- La primera, **la intervenció integral**, a partir del reconeixement dels reptes multidimensionals que planteja la regeneració urbana.

- La segona, la **focalització geogràfica**, és a dir, l'espacialització de les polítiques de regeneració d'àrees urbanes on es concerten els problemes i on es plantegen els reptes de transformació. En aquest cas, l'àrea urbana queda acotada a la Rambla i el seu entorn.

La tercera, que faria referència a l'adopció d'una xarxa de governança integrada per autoritats públiques, corporacions privades i ciutadania no s'ha produït.

En relació a les **característiques de les polítiques de regeneració urbana** que descriuen Roberts i Sykes (2006) (citats en Martí-Costa i Parés, 2009, p.35), les bases del concurs expliciten moltes d'elles:

- es demana una anàlisi detallada de l'àrea urbana d'intervenció.
- es requereix l'assoliment simultani d'objectius multidimensionals.
- es vol generar i implementar una estratègia integrada que és coherent amb el desenvolupament sostenible i la mixtura d'usos.
- s'han fixat uns objectius clars.
- s'ha de comptar amb la participació de les persones residents en l'entorn mitjançant un procés de participació ciutadana.

Finalment, des del punt de vista de la **transversalitat** que planteja el projecte, es decideix que l'abordatge holístic de la transformació de la Rambla es coordinés des de Foment de Ciutat.¹²

«El bo que ho fes Foment, més enllà de l'històric que tenia, és que porta projectes de Ciutat Vella i projectes estratègics de ciutat i són dels pocs departaments de l'Ajuntament que, suposadament, tenen aquesta capacitat holística de la ciutat per poder intervenir en el territori. També vam buscar la figura d'un Project Manager [...] perquè fes d'interstici entre l'equip redactor i l'Ajuntament. Precisament per introduir la transversalitat a l'Ajuntament o fas proves pilot o fas que una empresa pública externa, que coneix molt bé com funciona l'Ajuntament, pugui liderar el projecte».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

6.1.2 La multidimensionalitat

Com altres polítiques de regeneració urbana, el projecte de transformació urbana de la Rambla té en la seva gènesi la **voluntat expressa de ser integral**.

¹² Foment de Ciutat, SA. és una empresa municipal especialitzada en la gestió de projectes integrals, transversals i amb implicació ciutadana i territorial que lidera projectes de ciutat de gran transcendència.

«Tots érem conscients de la singularitat de l'espai i de la pressió que rep la Rambla. Quan vam abordar el concurs no havíem creuat aquesta percepció amb l'estat físic de la Rambla. Vam començar a fer aquest encreuament, sent conscients que era molt difícil per les conseqüències de la millora i la possible gentrificació posterior. Era important anticipar-se i per això no només es podia plantejar el projecte com una transformació física. El que passa a la Rambla té altres raons de ser i no es tracta només del suport físic. Vam dir, fem al revés, intentem veure quins són els problemes que té la Rambla. Intentem veure si som capaços de donar-los sortida i de quina manera aquests problemes ens ajuden a prendre les decisions físiques. I no com passa sempre, que els canvis físics no resolen els problemes socioeconòmic-cultural. Per això creïem que si fèiem l'esforç al revés, el projecte era més consistent».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

En aquest sentit, la nota de premsa que acompanya la presentació del concurs ho descriu de forma explícita: «Per concretar les actuacions de millora del Projecte d'Urbanització de la Rambla i les connexions amb el seu entorn, l'equip redactor ha de posar sobre la taula les reflexions socials, econòmiques, comunitàries i urbanístiques a partir de les quals poder concretar les prescripcions, criteris i objectius per a la redacció del document d'Estratègies d'Actuació sobre la Rambla» (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.2).

Per aquesta raó, en el concurs de la Rambla, els equips han de presentar una proposta tècnica i metodològica pel procés d'intervenció que doni resposta a la **multidimensionalitat** que, en cas de resultar guanyadors, hauran de desenvolupar.

Així queda recollit en el Plec de clàusules administratives, en l'Annex 6. Criteris d'adjudicació, en el seu apartat 2. Oferta avaluable mitjançant l'aplicació de criteris sotmesos a un judici de valor. El punt 2.2. valora la identificació dels aspectes més rellevants i la metodologia de treball, atorgant 29 dels 72 punts d'aquest capítol (Ajuntament de Barcelona, 2017b, p.62-67). I per fer-ho desglossa aquest apartat en cinc punts. Tres dels quals fan referència a aquest abordatge multidimensional:

- **Punt 2.2.a. Identificació dels problemes urbans a resoldre en aquest àmbit i la metodologia de treball** (fins a 7 punts): S'ha de presentar un informe on es descriguin els aspectes més importants d'aquesta actuació, així com la seva incidència en la redacció dels treballs en relació al Pla de gestió d'espais de gran afluència; al Pla de dinamització comunitària i temporal; al Pla de gestió cultural i d'equipaments; a l'avantprojecte d'urbanització de l'espai públic i entorn de la Rambla.
- **Punt 2.2.b. Metodologies de treball per donar solució als aspectes identificats en el punt 2.2.a.** (fins a 7 punts): Presentar una memòria on es

descrigui la metodologia de treball (tant d'anàlisi com de redacció) que s'emprarà durant l'execució dels treballs per tal de solucionar de forma adequada els aspectes i/o problemes identificats en l'apartat 2.2.a. Caldrà presentar una proposta metodològica pel Pla de gestió d'espais de gran afluència; pel Pla de dinamització comunitària i temporal; pel Pla de gestió cultural i d'equipaments; per l'avantprojecte d'urbanització de l'espai públic i entorn de la Rambla.

- **Punt 2.2.d. Metodologia de treball per a la redacció del Document d'estratègies d'actuació sobre la Rambla** (fins a 5 punts): S'ha de presentar una descripció de la metodologia de redacció del Document d'estratègies d'actuació.

Segons Waliser (2006), **l'estratègia integral** consisteix a adoptar una perspectiva multidimensional a l'hora d'intervenir en una zona urbana que es trobi en situació de vulnerabilitat. Waliser determina la **multidimensionalitat** al voltant de quatre eixos: **l'àmbit social, el físic, l'econòmic i el mediambiental** (citats en Martí-Costa i Parés, 2009, p. 57).

En conseqüència, el projecte de transformació de la Rambla operativitza aquesta integralitat i la dota de valor en establir un conjunt d'actuacions a complir en els àmbits mencionats. I ho fa adaptant-se a la condició particular d'aquest espai simbòlic de la ciutat. Per això, en aquest cas, els quatre eixos transversals que es defineixen són:

- Les accions socials i el turisme
- La cultura i el patrimoni
- La mobilitat
- L'espai públic

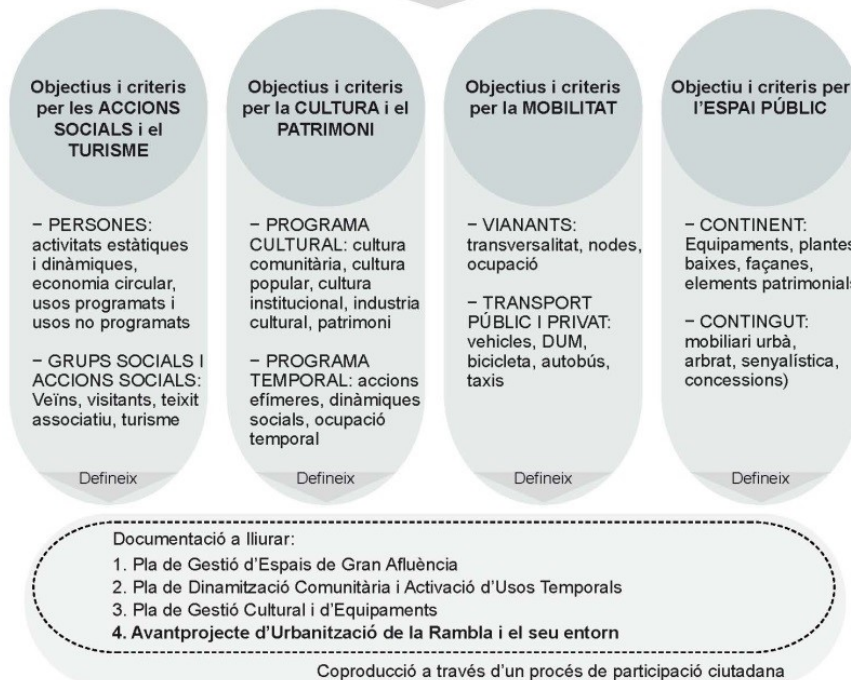
Tal com he comentat anteriorment, per concretar les propostes al voltant d'aquests eixos essencials, l'equip redactor guanyador haurà de presentar dos documents. D'una banda, les estratègies d'actuació que han de tenir en compte la definició d'objectius i criteris per a les accions socials i el turisme; la definició d'objectius i criteris per a la cultura i el patrimoni; la definició d'objectius i criteris per a la mobilitat; i la definició d'objectius i criteris per a l'espai públic. I, de l'altra, el projecte d'urbanització, condicionat per l'anterior document.

Amb la voluntat d'incidir d'una manera més directa sobre l'espai públic de la Rambla, el document d'estratègies d'actuació haurà d'incloure, com a mínim, quatre documents transversals:

- **Pla de gestió d'espais de gran afluència:** amb l'objectiu de redistribuir d'una manera justa i sostenible l'actiu del turisme en aquest espai i millorar el retorn social a través del seu potencial com a palanca per al desenvolupament d'altres sectors econòmics.
- **Pla de dinamització comunitària i activació d'usos temporals:** l'objectiu és generar un seguit d'activitats que es desenvolupin de manera continuada i/o temporal i equilibrada a diversos punts de la Rambla i que la successió d'aquestes sigui coherent amb la identitat de l'espai.
- **Pla de gestió cultural i d'equipaments:** l'objectiu és trencar les barreres entre les programacions culturals generades als grans equipaments de la zona i la generada pels agents culturals i educatius que treballen des de la proximitat.
- **Avantprojecte d'urbanització de l'espai públic i entorn de la Rambla:** traslladar els objectius i criteris dels quatre eixos a unes propostes concretes per a l'espai públic. Haurà de plantejar i avaluar diferents alternatives de disseny dins el marc del Pla Especial d'Ordenació de la Rambla.

L'esquema que acompanya la presentació del concurs reflecteix el caràcter multidimensional que ha d'abordar el projecte de transformació de la Rambla, ja que els quatre eixos essencials seran treballats de forma transversal per concretar la proposta d'intervenció en els quatre documents resultants que integren el Document d'Estratègies d'Actuació sobre la Rambla.

**Doc1.
Estratègies d'Actuació sobre La Rambla**

**Doc2.
Projecte d'Urbanització de La Rambla i connexions amb el seu entorn**

Font: Ajuntament de Barcelona

Un cop desenvolupat aquest primer document que inclourà els quatre projectes transversals, caldrà desenvolupar el segon document que serà el Projecte d'Urbanització de la Rambla i les connexions amb el seu entorn.

L'objectiu que es defineix és l'assoliment d'una intervenció en la Rambla que permeti recuperar-la com a passeig sense cap gran transformació urbanística. En aquest sentit, els principis que es defineixen i sobre els que s'ha de basar el

projecte d'urbanització giren entorn de la inclusivitat, l'accessibilitat, la contextualització, la mixtura, la sostenibilitat, la seguretat i la innovació.

6.1.3 La transdisciplinarietat

De cara a **impulsar processos urbanístics que incorporin la mirada global** sobre la ciutat des de l'origen i que estableixin una correlació de forces entre elles i que evitin caure en l'habitual dominació de la perspectiva urbanística-arquitectònica (Paisaje Transversal, 2018, p.12), el concurs de la Rambla requereix en les seves bases que l'equip redactor sigui transversal.

En el document de presentació del concurs s'especifica la composició de l'equip redactor: «El repte de transformar la Rambla l'afrontarà **un equip interdisciplinari** de persones que puguin aportar els seus coneixements en les seves respectives àrees a l'objectiu comú de recuperar la Rambla per al veïnat. Aquest equip transversal, a més de desenvolupar els dos documents abans esmentats, també podria encarregar-se de fer la direcció d'obra per tal de garantir que es manté l'essència del seu projecte». (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.6).

El Plec de clàusules administratives, en l'Annex 6. Criteris d'adjudicació, en l'apartat 2. Oferta avaluable mitjançant l'aplicació de criteris sotmesos a un judici de valor, concretament en el punt 2.1. defineix que «tenint en consideració l'objecte dels treballs a realitzar, la seva complexitat i l'abast dels mateixos es considera que la qualitat dels membres de l'equip tècnic sol·licitat afectarà de manera significativa a l'adequada execució del contracte» (Ajuntament de Barcelona, 2017b, p.59-61).

Per aquesta raó es valora l'experiència professional dels membres de l'equip, atorgant a aquest aspecte 15 punts respecte dels 72 punts d'aquest apartat, havent d'obtenir una puntuació mínima de 9 punts per no rebutjar la proposta.

La valoració dels professionals de l'equip es classifica d'acord a:

- **Experiència professional de l'autor/a del document definidor de les estratègies d'actuació de la Rambla.** Punt 2.1.a (fins a 2,5 punts): Es valorarà el grau de similitud d'un treball similar (estudi, anàlisi de problemàtiques socials, econòmiques, jurídiques en espais públics i formulació de propostes pluridisciplinàries de tractament) i la complexitat (parts combinades o associades intricadament que impliquen una dificultat en la seva resolució) desenvolupat en els darrers cinc anys.

- **Experiència professional de l'autor/a de l'avantprojecte i dels projectes executius.** Punt 2.1.b (fins a 2,5 punts): Es valorarà el grau de similitud d'un treball similar (treballs de redacció de projectes executius d'espais urbans per a vianants (rambles, avingudes, parcs, places, etc. densos i haver realitzat un projecte executiu d'urbanització d'espai públic amb una superfície no inferior a 4.000m²) i la complexitat (parts combinades o associades intricadament que impliquen una dificultat en la seva resolució) desenvolupat en els darrers cinc anys.
- **Experiència dels restants membres de l'equip.** Punt 2.1.c. (fins a 10 punts): Es valorarà el grau de similitud i de complexitat d'un treball similar en relació als treballs a desenvolupar a l'actuació de la Rambla en els darrers cinc anys. Per complexitat s'entendrà treballs que impliquen parts combinades o associades intricadament que impliquen una dificultat en la seva resolució. I per similitud:
 - Autor/a dels criteris de disseny de l'espai urbà resultant i del seu entorn pròxim.
 - Especialista en processos de participació veïnal/social.
 - Tècnic/a especialista en acció cultural.
 - Medi Ambient.
 - Tècnic/a especialitzat en mobilitat de vianants i infraestructures viàries.
 - Tècnic/a especialitzat en activitat econòmica.
 - Tècnic/a especialitzat en turisme.
 - Tècnic/a especialista en afectació de serveis i instal·lacions de xarxes urbanes.
 - Tècnic/a especialitzat en planificació de projectes i obres.
 - Tècnic/a especialista en cost.

El concurs de la Rambla valora les qualitats dels i de les professionals que han de realitzar els treballs juntament amb la proposta tècnica i metodològica per al procés de participació i la intervenció.

6.1.4 La participació ciutadana

Pel que fa a la participació ciutadana, en el treball de definició del concurs es decideix incorporar-la en el Plec de clàusules administratives perquè es treballi en paral·lel al projecte de transformació de la Rambla.

«Ens plantejem: què fem, participació primer i després el concurs?, o fem concurs d'equip i després la participació?, o plantejges que treballi de costat l'equip redactor i el procés de participació? Això ve perquè el model utilitzat en projectes anteriors més petits havia estat així, com en el solar de la muralla, a la Barceloneta... On una empresa feia el procés de participació i l'arquitecte que feia el projecte sempre participava en el procés. En aquests casos aquesta fórmula va funcionar molt bé. Hi havia un procés de coproducció».

Conseller del Districte de Ciutat Vella

Torna a manifestar-se una voluntat política, en aquest cas per tirar endavant el procés de participació i que les decisions preses en els espais deliberatius es tinguin en compte. Aquesta voluntat queda recollida tant en la presentació del concurs com en el Plec de clàusules administratives.

«Vam veure que la participació era molt important, que havíem de ser proactius. Va aparèixer el doble document: estratègies i avantprojecte».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

Pel que fa al document de presentació del concurs, s'indica que l'equip redactor guanyador «conjuntament amb la coproducció a través del procés de participació i el suport de l'administració, haurà de desenvolupar la proposta més adequada per al passeig de referència de Ciutat Vella i de la ciutat de Barcelona. I és que, durant tot el procés, s'aniran duent a terme accions de participació per fer sentir la veu de tots els agents implicats i, d'aquesta manera, es podrà anar construint al projecte» (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.7).

En el paràgraf següent del mateix document s'argumenta que «la Rambla ha d'esdevenir un espai ciutadà actiu dins la xarxa d'espais lliures de Ciutat Vella. Per aconseguir-ho és imprescindible l'alineació de totes les parts i la clau està en la coproducció i posterior gestió eficient del passeig per tal de garantir-ne la multiplicitat d'usos, el foment de la vida comunitària i el dret a gaudir d'aquests espais singulars per part de visitants i residents sense haver de recórrer a mesures excloents» (Ajuntament de Barcelona, 2017a, p.7).

Aquests dos paràgrafs són els únics de tot el document de presentació de la convocatòria on es fa esment a la coproducció amb la ciutadania i només s'especifica que aquesta coproducció es farà a través del procés de participació.

Pel que fa al Plec de clàusules administratives, en l'Annex 6. Criteris d'adjudicació, s'indica en el punt 2.2.c. la presentació de la metodologia de treball del procés de participació ciutadana (Ajuntament de Barcelona, 2017b, p.64):

- **Punt 2.2.c. Metodologia de treball en relació a la participació ciutadana** (fins a 5 punts): S'ha de presentar una descripció de la metodologia que es proposa adoptar per dissenyar les dinàmiques comunitàries/participatives i valorar i analitzar necessitats o demandes que en sorgeixin amb especial referència a la seva viabilitat, cost, eficàcia i efectes.

Les bases del concurs no fan cap esment a la coproducció amb la ciutadania. El que es demana és la presentació de la metodologia del procés de participació, atorgant-la 5 punts dels 29 totals del punt 2.2. Identificació dels aspectes més rellevants i metodologia.

Cal puntualitzar que l'actual Reglament de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona és posterior a la data de presentació del concurs que va ser l'1 de març del mateix any (2017). Això vol dir, que el procés de participació ciutadana de la Rambla no ha de complir els preceptes que descriu el Reglament.

6.2 L'adjudicació del concurs a l'equip Km_Zero

Aquest apartat analitza els aspectes més rellevants que destaca el jurat de la proposta guanyadora des de la dimensió de la integralitat i de la participació ciutadana.

6.2.1 La multidimensionalitat

L'Ajuntament de Barcelona va adjudicar el concurs internacional «per definir la transformació de la Rambla a l'equip Km-Zero, format per 15 professionals de diferents àmbits, que va obtenir la millor puntuació de cara a afrontar el repte de la dinamització, millora i transformació integral, física i social de la Rambla de Barcelona i el seu entorn d'influència» (Ajuntament de Barcelona, 2017c, p.1).

El jurat del concurs va destacar de la proposta guanyadora de Km-Zero «una identificació molt correcta dels aspectes més rellevants i una metodologia per donar solució als problemes urbans i la participació ciutadana» (Ajuntament de Barcelona, 2017c, p.2).

La resolució de la licitació destaca la proposta guanyadora perquè «presenta un Pla de gestió d'espais de gran afluència per recuperar i diversificar usos. Pel que fa al Pla de dinamització comunitària i temporal, planteja crear un nou model socioeconòmic. En relació al Pla de gestió cultural i d'equipaments, proposa reconnectar amb la

història, la cultura pròpia i el teixit social. Respecte a l'avantprojecte urbanístic previst, els objectius principals pretenen recuperar la Rambla com a eix identitari, cívic i vertebrador de les activitats socials, culturals i comercials, i també dels espais públics que configuren l'estructura del nucli antic» (Ajuntament de Barcelona, 2017c, p.2-3).

6.2.2 La transdisciplinarietat

El jurat valora de **l'equip Km_Zero el seu ampli coneixement de la Rambla** i destaca que les 15 persones que en formen part són professionals de diferents àmbits i propers a la dinàmica veïnal de la via.

«El criteri per muntar l'equip va ser que totes les persones o professionals que col·laboressin en el projecte, visquessin a Ciutat Vella o haguessin treballat a Ciutat Vella, perquè el criteri del concurs pel que fa a la valoració de l'equip, era que l'equip havia d'estar format per deu tècnics amb uns CV molt interdisciplinaris».

Responsable de l'equip Km_Zero

L'equip està format per arquitectes, sociòlegs, filòsofs, biòlegs, enginyers, economistes, geògrafs, advocats i urbanistes.

La diversitat de perfils i bagatges professionals de l'equip juntament amb el coneixement de la Rambla i de Ciutat Vella permeten donar una resposta més acurada a les necessitats tant del veïnat com de la Rambla.

6.2.3 La participació ciutadana

En l'àmbit de la participació ciutadana, el jurat destaca «l'impuls al treball conjunt i de cooperació en el territori entre l'administració, la ciutadania i tots els agents que conformen la realitat complexa i multifactorial de la Rambla. I el fet que s'afavoreixi el foment de la vida comunitària i veïnal, buscant l'equilibri respectuós entre veïnat i visitants per evitar nous processos de gentrificació derivats de la intervenció» (Ajuntament de Barcelona, 2017c, p.3).

Respecte a la metodologia participativa que donarà lloc a les diferents mesures i l'avantprojecte el jurat considera que «està ben delimitada i incorpora clarament tots els agents: ciutadans i administració. El procés de participació estarà sempre integrat al procés de redacció del document, i proposa la creació de quatre grups cooperatius ciutadans que acompanyaran el procés de redacció: accions socials i turisme, cultura i patrimoni, mobilitat i espai públic» (Ajuntament de Barcelona, 2017c, p.3).

En aquest sentit, el jurat valora que **el procés de participació ciutadana es dugui a terme en paral·lel a la redacció del projecte** i incorpora en el seu discurs la proposta de cooperació que presenta l'equip Km_Zero en lloc de la demanda inicial de procés de participació ciutadana.

En definitiva, el projecte guanyador del concurs ha estat escollit per presentar la millor proposta pel que fa als elements innovadors d'una política de regeneració urbana: l'abordatge integral dels problemes de la Rambla i la participació ciutadana, que en aquest cas es proposa fer de forma cooperativa amb la ciutadania. L'altre aspecte que es demanava en el concurs i que s'ha valorat ha estat la transdisciplinarietat que compta l'equip guanyador.

6.3 El projecte guanyador: Les Rambles

En aquest apartat analitzo les fases realitzades del projecte que s'han dut a terme (formulació i disseny) amb l'objectiu de conèixer el grau de desenvolupament dels instruments que BComú descriu en el seu programa de govern per construir la ciutat col·lectivament i que s'han concretat en les bases del concurs d'aquest espai urbà.

Aquesta anàlisi se centra en la dimensió de la **participació ciutadana** i també en la **coproducció** en el procés d'intervenció urbanística de la Rambla per conèixer quines diferències s'ha donat entre ambdues i en quin estadi se situa la cooperació entre l'administració i la ciutadania.

6.3.1 Descripció i objectius

L'equip Km_Zero indica que el seu objectiu «és retornar a la ciutadania un dels seus eixos històrics i més simbòlics de la ciutat» (Km_Zero, 2018a, p.1) coincidint amb el mateix objectiu que proposava el concurs.

El plantejament que fa per assolir-lo és «fer-ho de manera cooperativa per tal que la seva transformació suposi una millora global d'aquest espai urbà central i vertebrador de la ciutat» (Km_Zero, 2018a, p.1).

La proposta que presenta per fer-ho possible és un nou “Manifest per a una nova cultura de cooperació administrativa-ciutadana” (Km_Zero, 2018a, p.1). Amb l'objectiu de «rescatar conjuntament (ciutadania, administració i tècnics experts) Les Rambles del monocultiu turístic i de les seves dinàmiques empobridores del teixit social, cultural i econòmic i de la qualitat i confort de l'espai públic urbà» (Km_Zero,

2018a, p.2). Aquest manifest és una declaració d'intencions de la forma de treball que es vol fer amb l'administració i la ciutadania.

L'equip reconeix i valora el treball fet amb anterioritat a la Rambla i per això «el projecte vol ser una herència i relleu del treball fet prèviament per entitats, veïns i veïnes i administració per repensar la Rambla conjuntament i ampliar el debat a tota la ciutat. Ara es vol concretar en un conjunt d'estratègies que acompanyin la seva reurbanització. I fer-ho, novament, com una tasca conjunta» (Km_Zero, 2018a, p.1).

La seva proposta de treball no només se centra en el veïnat i les entitats de la Rambla i el seu entorn sinó que vol fer participar també a la resta de la ciutadania.

Per tal de donar resposta als requeriments del concurs en relació als diferents Plans que se'ls demana defineixen tres objectius generals (Km_Zero, 2018a, p.8):

- **En relació al Pla de gestió de gran afluència:** Recuperar i diversificar usos. Sortir de la dinàmica de sobre afluència turística, i recuperar la massa crítica d'usuaris, per recuperar l'espai com a passeig, espai de lleure i pulmó verd estratègic.
- **Pel que fa al Pla de dinamització comunitària i temporal:** Crear un nou model socioeconòmic. Fer visible el circuit econòmic de Les Rambles i redistribuir els beneficis. Reorientar l'oferta de serveis per acabar amb monocultius, apostant pel comerç de proximitat i serveis adreçats a la ciutadania i veïnat.
- **En relació al Pla de gestió cultural i d'equipaments:** Reconnectar amb la història, la cultura pròpia i el teixit social. Connectar de nou amb la història patrimonial, cultural i política de Les Rambles. Reconvertir-la en una passarel·la de promoció de la cultura, l'activitat comunitària, educativa, i valors i propostes ciutadanes.

Els objectius específics (Km_Zero, 2018a, p.9) que defineixen i que estan més enfocats a l'avantprojecte d'urbanització són:

- Fer de Les Rambles un veritable eix vertebrador i identitari de la ciutat.
- Recuperar la percepció de l'espai Les Rambles.
- Millorar la permeabilitat, accessibilitat i mobilitat.
- Modernitzar els serveis existents amb criteris de sostenibilitat i eficiència.
- Dissenyar un espai urbà del segle XXI: confortable i respectuós amb l'entorn.

- Fer de Les Rambles un espai segur i referent universal obert a la pau i a la solidaritat.

6.3.2 La participació ciutadana

En aquest apartat em centro en els aspectes més rellevants de la participació ciutadana de Les Rambles des de la mirada de la **incorporació de la veu de la ciutadania**, la seva implicació en el procés i el grau d'incidència que han tingut les seves propostes en el resultat final.

6.3.2.1 El procés de participació

L'equip Km_Zero considera que l'objectiu final del procés de participació ciutadana de Les Rambles és «la creació de dinàmiques que permetin refer les estructures de confiança i les aliances entre la comunitat i les seves administracions de proximitat» (Km_Zero, 2018b, p.5).

L'equip Km_Zero considera que es parteix d'una situació de desconfiança o d'una confiança trencada entre administració i ciutadania i que per tant el procés ha de servir per refer-la i es presenta com una oportunitat per tornar a construir els vincles, tan importants en qualsevol classe de relació si el que es vol és fer alguna cosa de forma conjunta.

Aquesta **reconstrucció dels vincles entre la Institució i la comunitat** es proposa des del **vessant territorial de proximitat** i des del **vessant comunitari**.

En l'àmbit territorial, s'identifica la necessitat que l'espai esdevingui un "territori Rambles" i es «posa de relleu que encara que un espai públic tingui "les condicions necessàries" per a ser considerat un espai públic, sovint no té "les condicions suficients" per a poder ser considerat alhora un "lloc comú"» (Km_Zero, 2018b, p.5).

En l'àmbit comunitari, identifica la necessitat de «construir una "Comunitat Rambles" que se senti dipositària legítima dels desitjos i visions» (Km_Zero, 2018b, p.5).

Aquestes incorporacions de les valoracions subjectives i dades de caràcter qualitatiu relacionades amb les idees, els valors i les percepcions dels habitants permeten fer un diagnòstic més acurat i la detecció de les qüestions que més preocupen a les persones afectades (Martí-Costa i Parés, 2009, p.137).

L'equip Km_Zero entén la construcció tant del "territori Rambles" com de la "Comunitat Rambles" com un procés, on les primeres fases coincideixen amb el

procés de participació (sis mesos) i que han de servir per construir **l'interès comú** del “territori Rambles” i **el relat comú** de la “Comunitat Rambles”.

La importància de la construcció de l'interès comú rau en la contraposició que suposa a l'interès general (defensat tradicionalment per les institucions públiques). Aquests interessos comuns es comparteixen entre diversos ciutadans que poden col·laborar entre ells pensant en una lògica col·lectiva i no merament individual (Parés, Castellà i Garcia, 2015, p.16). Respecte al relat comú, ha de permetre integrar totes les sensibilitats en el projecte col·lectiu.

«A Ciutat Vella hi ha una asimetria de forces. Hi ha un sector privat, un sector de turisme, amb molta força, amb molta capacitat i un teixit associatiu amb pocs recursos. L'administració ha de poder canviar aquesta balança, no pot ser neutral davant d'una situació de desigualtat. Igual que parlem d'una redistribució de la riquesa també ha d'haver-hi una redistribució del poder, de la veu, de la capacitat».

Expert en polítiques de regeneració urbana

La proposta de l'equip Km_Zero per construir el “territori Rambles” i la “Comunitat Rambles” a través del reconeixement de l'interès comú i la definició del relat comú es basa en una metodologia on «l'eix de participació, comunicació i auditoria ciutadana regeix tot el procés i serveix per definir, articular i fer visibles complexitats i problemàtiques» (Km_Zero, 2018a, p.11).

Es considera que els valors d'aquest procés «són els mateixos que regeixen les auditories ciutadanes: participació ciutadana, transparència, rendició de comptes, comunicació multidireccional i control ciutadà» (Km_Zero, 2018a, p.10).

6.3.2.2 La “Comunitat Rambles”

Un cop analitzats els principals trets de la proposta de participació ciutadana del projecte Les Rambles, focalitzo l'estudi en la “Comunitat Rambles”, amb l'objectiu de destil·lar les condicions i les pràctiques que faciliten o limiten la incorporació de la veu de la ciutadania en el projecte i alhora identificar els obstacles que dificulten la seva participació.

La idea és conèixer com es crea, qui forma part i qui no, qui participa i qui no, com s'estructura, què fa i què no fa, amb qui ho fa, per a què ho fa, com pot participar i en quins espais físics participa.

Com es crea

La “Comunitat Rambles” neix a partir dels primers contactes que estableix l'equip Km_Zero amb la seva xarxa vinculada que permet iniciar la creació del **sociograma** del procés i posar en marxa el reconeixement entre agents. A partir del coneixement que té el mateix equip dels agents del territori es realitzen reunions amb els agents territorials i sectorials.

L'estratègia utilitzada per identificar, contactar i involucrar persones i grups en el procés de transformació de la Rambla té en compte el grau d'estructuració del teixit social (molt més articulat en el Gòtic que en el Raval) i els objectius que té el procés.

En aquest sentit, per a **la identificació dels actors rellevants que permeten ampliar el coneixement respecte als actors ja coneguts**. S'utilitza la identificació a través de la metodologia de la bola de neu a partir d'entrevistes. També es fan jornades de portes obertes per atraure a tothom del territori que a priori pugui estar interessat en la temàtica. I, finalment es fa una cerca activa utilitzant els espais de relació estructurats (Martí-Costa, 2010, p.17). Un cop iniciat el procés, les mateixes persones que en formen part conviden o proposen a altres persones que consideren que haurien de participar.

Qui forma part

La proposta inicial de l'equip Km_Zero és que **la “Comunitat Rambles” estigui formada per tècnics, ciutadania i administració**. Tenen la voluntat d'involucrar al veïnat i a les entitats properes, a la resta de ciutadania de Barcelona i als visitants (del mateix país o estrangers). «Es tracta de capbussar a totes aquelles persones implicades al llarg d'un procés cooperatiu en tot un seguit de pràctiques de construcció de relat comú i definició d'interessos comuns» (Km_Zero, 2018b, p.5).

L'equip planteja aquesta prioritització de la construcció d'un relat comú i d'uns interessos comuns des del **reconeixement del conflicte** inherent en qualsevol espai públic i també sent conscient del desequilibri de forces existent a la Rambla i el seu entorn. Per això proposa **la ponderació del poder d'influència** dels diferents grups d'interès durant el procés amb la voluntat d'equilibrar aquests desajustos existents a la Rambla «en relació a les possibilitats d'acció, ús, apropiació i convivència, que ofereix actualment a cada un d'aquests grups d'interès». I plantegen fer-ho «equilibrant durant el procés les quotes de poder d'influència i les capacitats d'aquests grups per definir unes noves Rambles» (Km_Zero, 2018b, p.5).

La seva proposta per equilibrar els diferents nivells d'influència consisteix en una **gradació d'anells o de corones** que representen **tres nivells d'implicació en el procés: cooperació, interlocució i aportació**.

Això implica d'una banda, que cada persona pot triar quin grau d'implicació vol tenir en el procés i de l'altra, que en la prioritització de l'interès comú, l'equip redactor es reserva la capacitat de decidir en quin dels tres nivells situa a les persones, entitats o col·lectius que volen participar en el procés en funció dels interessos que puguin voler defensar. D'aquesta manera i amb la voluntat de situar en el centre el treball per l'interès col·lectiu, es col·loca en el nucli central a aquells agents que vulguin treballar pel bé comú.

En aquest sentit, el nucli central correspon a la corona de la cooperació i és la que requereix més implicació i dedicació per part de les persones integrants.

La seva estructura consta de **quatre grups de cooperació ciutadana (GCC)** que treballen de manera integral la Rambla però cadascun ho fa des d'una perspectiva diferent, centrant-se en quatre àmbits temàtics: Moviment, Cultura i Equipaments, Comunitat i Espai Públic, i Economia i Treball.

La composició del GCC és diversa i està formada per representants d'entitats o grups de ciutadans vinculats amb cada temàtica, ciutadania experta en temes específics, veïnat, tècnics d'àrees rellevants de l'administració i els mateixos tècnics de l'equip Km_Zero.

«La seva estructura és sempre la mateixa: un bloc de TÈCNICS (els de l'equip redactor Km_Zero i membres dels seus dos equips, d'Estratègies i d'Urbanització), i els tècnics municipals de les àrees sectorials corresponents; un bloc de CIUTADANIA EXPERTA, en la qual s'han escollit persones pertanyents a entitats sectorials vinculades amb les temàtiques de cada grup o persones que a escala individual en són expertes; i finalment un darrer bloc representatiu del TERRITORI i en el qual hem inclòs associacions veïnals i associacions de diferents eixos comercials» (Km_Zero, 2018b, p.29).

Qui no se sent que forma part

A través de les diferents entrevistes realitzades, es pot observar que el sentiment de pertinença a la "Comunitat Rambles" no ha estat present de forma explícita entre totes les persones participants. De fet, algunes de les persones que han participat en els GCC no eren conscients que hi havia una voluntat de construir una comunitat.

Aquest aspecte és remarcable perquè no hi ha consciència d'apoderament col·lectiu que després pugui generar accions reivindicatives en fases posteriors, un cop finalitzat el procés de participació.

Qui no formar part

També hi hagut actors de la societat civil que no han volgut formar part de la "Comunitat Rambles", principalment per dues raons. La primera perquè no compartien els mateixos interessos que la resta i defensaven interessos particulars. La segona, perquè no estaven d'acord en la realització d'un procés de participació ciutadana i volien seguir incidint com estaven acostumats a fer, seguint uns canals diferents dels que tenia accés la ciutadania.

Qui participa

Tal com he comentat anteriorment, la metodologia del procés convida a una participació en diferents graus de compromís.

L'estudi més detallat de cadascun dels tres blocs dóna una idea del tipus d'agent que ha participat en els GCC.

- En el **bloc de tècnics**: participen principalment els tècnics de l'equip Km_Zero. Hi ha hagut poca participació dels tècnics de l'Ajuntament i se'ls ha trobat a faltar, tant per part de l'equip redactor com per part de la ciutadania.
- En el **bloc de ciutadania experta**: participen persones vinculades a entitats que treballen els diferents temes dels quatre grups.
- En el **bloc de territori**: participen persones vinculades a les entitats veïnals, socials i comercials del territori, tant del Gòtic com del Raval. També es destaca la participació de diferents actors econòmics en aquest bloc, fet important perquè aquest col·lectiu no acostuma a participar en aquest tipus de procés i poden acabar generant disconformitat amb el resultat final.

Qui no participa

Tenint present el Reglament de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona (2017) i havent indicat que la seva aprovació va ser posterior a la convocatòria del concurs, s'observa que el procés de participació no recull una pluralitat de veus.

- Des del punt de vista de la **participació veïnal**: hi ha hagut poca participació. D'una banda, perquè cada vegada hi ha menys veïns i veïnes a Ciutat Vella, en especial al Gòtic. I de l'altra, perquè hi ha fatiga participativa. En aquest

sentit, cal diferenciar entre aquelles persones que no han participat perquè no han cregut en el procés de participació de les que no han participat perquè no han pogut.

- Des del punt de vista d'una **participació inclusiva**: una de les mancances del projecte ha estat la pluralitat de la participació. Malgrat comptar amb un sociograma molt detallat i haver fet una estratègia de contacte molt acurada no s'ha aconseguit fer participar els sectors de la societat que normalment no se senten cridats a fer-ho. Tampoc han participat col·lectius que acostumen a participar en els problemes socials de la ciutat, siguin propis o col·lectius. La raó que han donat per no involucrar-se en el procés ha estat la sobresaturació de participació en altres espais. La focalització del procés en la Rambla i en el seu entorn és una de les característiques de les polítiques de regeneració urbana però també ha provocat que la resta de la ciutadania no se sentís cridada a participar. La manca de participació de la resta de la ciutadania en el procés de la Rambla té a veure amb la seva relació amb la Rambla.
- Des del punt de vista de la **participació de l'administració**: ha estat escassa, tant en l'àmbit polític com tècnic.

Com s'estructura

L'equip Km_Zero planteja la creació d'una estructura participativa formada per:

- **Grup Motor**: representants de la ciutadania i membres de l'equip tècnic.
- **Comissió de Seguiment**: el Grup Motor i representants polítics de les Àrees involucrades.
- **Grups Cooperatius Ciutadans**: grups de treball temàtics amb administració, tècnics i ciutadans/entitats.

També es crea un espai per fer el seguiment del procés:

- **Taula executiva**: representants de l'equip Km_Zero i l'Ajuntament.

Què fa

El treball principal que fa la "Comunitat Rambles" és **la construcció d'un relat comú i d'un interès comú** pel "territori Rambles" que permeti rescatar les Rambles. Aquesta construcció es fa a partir de l'assoliment de diferents fites, que es materialitzen a través de la validació de la diagnosi realitzada per l'equip Km_Zero i SOS Rambla.

La “Comunitat Rambles” també participa en l'elaboració de les propostes dels criteris i objectius que ha desenvolupat l'equip Km_Zero i que queden recollides tant en el Document d'Estratègies d'Actuació com en l'Avantprojecte d'Urbanització.

Què no fa

Algunes persones participants tenen la sensació que no han treballat l'interès col·lectiu. Aquesta sensació es pot atribuir al desequilibri existent entre les dues comunitats a banda i banda de la Rambla. Perquè es pugui construir un relat comú es requereix que les dues comunitats a les dues bandes de la Rambla siguin fortes i estiguin articulades.

Amb qui ho fa

La “Comunitat Rambles” treballa de forma cooperativa només entre els tècnics de l'equip Km_Zero i els membres dels GCC. Les persones participants troben a faltar la participació de l'Ajuntament en el procés.

El fet que el procés de participació estigués liderat per l'equip redactor ha fet que els tècnics de l'Ajuntament hagin participat poc durant el procés provocant problemes en el moment de la recepció dels documents finals. Els tècnics no se sentien responsables a participar perquè era un encàrrec i consideraven que revisarien el document quan el rebessin.

Per a què ho fa

Respecte a l'objectiu prioritari de la seva participació en el procés existeix un ampli consens que és la recuperació de la Rambla pel seu veïnat i per la resta de la ciutadania de Barcelona.

Com es pot participar

En funció de la implicació de cada persona, es pot participar en diferents espais durant tot el procés (Km_Zero, 2018b, p.13):

- **Grups de treballs reduïts:** Són sessions de treball cooperatives tancades als membres dels GCC.
- **Seminaris:** Són sessions de treball conjunt dels quatre GCC.
- **Tallers oberts a la ciutadania:** Són sessions de treball cooperatives obertes, de fins a 150 persones, on pot participar tothom que s'inscriu durant la corresponent convocatòria. Als tallers es contrasten, modulen o completen els temes treballats als GCC a cada fase.

- **Accions participatives complementàries:** Els GCC tenen l'autonomia d'impulsar altres accions participatives complementàries als seminaris i tallers.
- **Decidim:** Es convoquen consultes on pot participar tota la ciutadania.
- **Contacte per correu electrònic:** a estrategies.kmzero@gmail.com amb suggeriments, comentaris, reflexions, propostes, millores, crítiques o felicitacions.

Hi ha la sensació que el procés era molt exigent i que requeria molta dedicació i temps per a poder assistir a totes les sessions previstes.

Quin és el grau d'implicació de la gent

Les persones entrevistades que han participat en el procés tenen la sensació d'haver-se implicat poc en el procés i d'haver incidit poc en el resultat final.

En quins espais físics participa

L'Espai Cooperatiu Ciutadà Les Rambles, situat al Palau de la Virreina, és l'espai de treball de l'equip Km_Zero i dels GCC. «Es concep com un espai de transparència i informació de proximitat, on qualsevol ciutadà pot acudir a informar-se sobre el procés, calendari, estat dels treballs» (Km_Zero, 2018b, p.45).

Els seminaris i els tallers oberts tenen lloc a Arts Santa Mònica. Les accions participatives complementàries tenen lloc a la mateixa Rambla.

Com està la “Comunitat Rambles” actualment

Un dels objectius del procés de participació per part de l'equip Km_Zero és la creació i consolidació d'aquesta comunitat perquè pogués fer el seguiment i la gestió del “territori Rambles” un cop finalitzés el procés. L'assoliment d'aquest objectiu seria un indicador d'haver apoderat a la ciutadania durant el procés però per les diferents dades recollides observo que no s'ha assolit aquest objectiu i els motius són diversos.

Tot sembla apuntar que el motiu principal es deu a la **manca de lideratge de l'Ajuntament** en el procés de participació. L'encàrrec del concurs plantejava que el lideratge del procés de participació fos de l'equip redactor i per tant, aquest era l'encarregat de fer les convocatòries i qui gestionava la base de dades dels participants.

Des de l'anàlisi realitzada he pogut recollir que un cop finalitzat l'encàrrec no s'ha realitzat el traspàs del llistat de les persones que han participat en el procés degut

principalment a desavinences entre l'equip redactor i l'Ajuntament. Aquest fet ha provocat que no s'hagi tornat a convocar a la comunitat un cop finalitzat el procés.

Des de l'Àrea d'Urbanisme es considera que s'ha perdut l'oportunitat de seguir construint la confiança i els vincles entre ciutadania i administració. No s'ha pogut fer la rendició de comptes amb les persones participants un cop finalitzat el projecte. Tampoc s'ha pogut informar sobre l'estat actual del projecte i el full de ruta que se seguirà per dur-lo a terme.

Segons la Regidoria del Districte de Ciutat Vella, per part de l'Ajuntament hi ha la voluntat de crear un Consell de la Rambla amb l'objectiu de donar continuïtat a la "Comunitat Rambles" i aprofitar per fer-la més democràtica i més preceptiva, creant aquest òrgan de participació reglat.

Per tot l'explicitat considero que és positiu que es vulgui formalitzar la "Comunitat Rambles" perquè permetrà que tots els temes referents a la Rambla s'hagin de debatre en aquest espai, evitant altres espais menys visibles i transparents.

6.3.2.3 Els obstacles a la participació

Amb relació als habitants i les organitzacions

Segons l'anàlisi realitzada he pogut recollir que un dels principals obstacles a la participació ha estat la **manca de participació de la població del Raval**. Tal com s'ha comentat anteriorment, la falta d'arrelament, de sentiment de pertinença, de l'existència d'una infraestructura organitzativa mínima dels col·lectius d'origen divers residents al Raval ha provocat que no hi participessin.

Possiblement, una proposta que permetria redreçar aquesta asimetria seria que l'administració fes una diagnosi prèvia de l'estat de les capacitats participatives del territori abans de començar un procés de participació ciutadana i posés recursos per capacitar a la comunitat.

«Una possibilitat és fer un diagnòstic de les asimetries en la participació en el territori. En el cas de la Rambla: els que tenen els negocis, els hotelers, els treballadors, els veïns, els maners, els caricaturistes, les entitats. Analitzar tots els actors que estan implicats i veure com es pot treballar per reduir aquestes asimetries [...] Abans de fer un procés de participació s'hauria de detectar quines asimetries hi ha al territori i per anivellar-ho, caldria donar recursos a la comunitat [...] Aquí hi ha molta por a la participació perquè pot generar conflicte».

Expert en processos de regeneració urbana

Aquest **coneixement de l'estat de la participació en el territori** ha de permetre capacitar a les persones que hi viuen i que potser no disposen d'habilitats i de

coneixements sobre com participar o sobre el tema de què es parla. I donaria peu a obrir la participació a sectors de la societat que no han estat reconeguts per estar en una taula de participació.

La capacitat d'altres persones de la comunitat per a participar permet que hi hagi rotació de persones en els processos de presa de decisions i s'evita que es qüestionï la legitimitat de les persones que sempre participen. Alhora s'està resolent el problema de la sobresaturació participativa que normalment assumeixen aquestes responsabilitats.

Amb relació a l'Ajuntament

De la informació recollida s'ha després que hi ha hagut poca participació del **personal tècnic i polític** en el procés de participació ciutadana i això ha generat conflictes entre l'equip redactor i l'Ajuntament a l'hora de rebre els documents finals.

«L'Àrea d'Ecologia Urbana i dins, la de Mobilitat és la que més costa que es cregui la participació».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

El manteniment d'estructures jeràrquiques i segmentades dins l'administració i la creença en alguns departaments de l'administració que l'únic coneixement veritablement útil és el coneixement expert o tècnic dificulta que es produeixin canvis en la cultura participativa dels tècnics.

6.3.3 La coproducció

En aquest apartat em centro en l'anàlisi dels aspectes més rellevants del procés de participació ciutadana de Les Rambles per conèixer si s'ha coproduït amb la ciutadania, què entenen per coproducció els diferents actors que han participat, quins factors d'èxit i quins factors de risc han existit i quins aspectes cal que l'administració canviï perquè es puguin coproduir processos d'intervenció urbanística a Barcelona, en el cas que sigui possible coproduir-los.

6.3.3.1 Cooperació o coproducció, parlem del mateix?

L'equip Km_Zero proposa una coproducció i cooperació entre administració i ciutadania, amb transparència, capacitat continuada i eines metodològiques d'investigació-acció participativa que permetin generar espais de debat i producció conjunta i alhora facilitar totes les fases del procés participatiu: informació, diagnosi, deliberació, propostes, decisió i seguiment (Km_Zero, 2018a, p.11).

Consideren que aquesta metodologia ha de permetre generar comunitat al voltant de Les Rambles i del projecte, definint grups, ritmes de treball i accions a desenvolupar. També permet incorporar la informació provinent de la ciutadania i entitats (més subjectiva i compromesa) per a definir interessos comuns que complementen les visions més tècniques. I finalment permet establir criteris i indicadors per avaluar el procés participatiu i l'elaboració de documents (Km_Zero, 2018a, p.11).

Arribats a aquest punt, és important apuntar que l'equip Km_Zero en lloc de parlar de procés de participació ciutadana fa referència a **un procés de cooperació ciutadana**.

La seva argumentació per aquest canvi de nom i/o de concepte se centra en l'origen de la seva proposta metodològica basada en la Investigació-Acció Participativa (IAP). En la IAP «un grup d'afectats per una problemàtica busca una solució o resposta de manera conjunta, alternant moments de reflexió amb moments d'acció. Es tracta d'una metodologia sorgida del moviment per l'educació popular, i se centra en aspectes redistributius del poder, generant estructures de treball que puguin ser tant l'agent de la reflexió com del canvi, en determinada problemàtica social» (Km_Zero, 2018b, p.8).

En aquest sentit, consideren que aquest procés cooperatiu ha de permetre arribar a la realització d'una diagnosi compartida i a la coproducció de propostes de transformació, que són les dues fases del procés de participació que consten en l'encàrrec.

Analitzant la definició de procés de cooperació que fa l'equip Km_Zero i comparant-la amb la definició de coproducció que fan Parés, Castellà i Garcia (2015, p.25), que he apuntat en l'apartat corresponent del marc teòric, trobo moltes similituds i podria ser que s'estigués parlant del mateix concepte, utilitzant diferent terminologia.

En els dos casos hi ha una implicació col·lectiva per construir conjuntament una resposta a un problema compartit, que en el cas de la coproducció s'especifica que és de caràcter col·lectiu.

En els dos casos hi ha una col·laboració entre diferents agents en el disseny (reflexió) i en la implementació (acció).

En els dos casos es prioritza, d'una banda, l'esforç centrat en la comunitat, en la lògica de compartir i de l'altra, en la dimensió del problema col·lectiu.

En els dos casos es dóna redistribució de poder: en la IAP generant estructures de treball que puguin ser tant l'agent de la reflexió com del canvi; en la coproducció, hi ha un canvi de rol de l'administració que passa a ser un actor més en una xarxa d'actors en condicions d'igualtat.

Després d'aquesta comparació i comprovant la gran quantitat d'elements coincidents en ambdós processos es pot dir que el procés de cooperació que descriu Km_Zero correspon al que en la literatura científica es defineix com a coproducció.

És important recalcar que **sense el reconeixement o la col·laboració de l'administració pública no podem parlar de coproducció.**

6.3.3.2 Què s'entén per coproducció?

La paraula coproducció s'ha utilitzat molt en el darrer mandat i ha provocat que el seu ús excessiu hagi donat lloc a diferents accepcions dificultant l'entesa entre els diferents agents de la ciutat.

Segons la literatura científica consultada, la coproducció té lloc durant tot el procés d'implementació d'una política pública: des de la definició de la problemàtica, passant per la planificació, el disseny de la solució, la implementació de la solució i la seva avaluació posterior.

Les entrevistes realitzades als diferents actors del procés m'han permès observar que existeix una confusió entorn del concepte de coproducció.

L'equip Km_Zero no creu possible la coproducció entre administració i ciutadania i per això prefereix parlar de cooperació.

En l'àmbit tècnic, des de **Foment de Ciutat** s'entén la coproducció amb la ciutadania si es donen dos de tres criteris. El primer és que la definició del projecte es faci amb la ciutadania. El segon, que el desplegament es faci amb la ciutadania. El tercer, que la governança del projecte sigui compartida amb la ciutadania encara que el desplegament pugui fer-lo només l'administració. Es diferencia entre la participació i la coproducció. En la primera, es treballa amb tots els agents, tant els que estan d'acord com els que estan en desacord. En la segona, es treballa amb els que comparteixen un objectiu i col·laboren per assolir-lo.

Des de l'Àrea d'Urbanisme s'entén que la coproducció ha d'estar feta amb la ciutadania, l'administració i l'equip redactor amb una identificació molt clara de tots els agents en totes les fases del procés. En aquest sentit, es considera cabdal que la

coproducció permet assolir una millor robustesa de l'administració i per tant cal treballar en aquesta direcció.

En l'àmbit polític, **des del Districte de Ciutat Vella** s'entén la coproducció com una manera d'incidir en les polítiques públiques per part de la ciutadania. Perquè això sigui possible cal compartir els objectius i la diagnosi. Es considera important la combinació entre l'experiència de l'administració i la innovació que aporta la ciutadania i l'equip tècnic extern.

Des de la ciutadania, s'entén la coproducció com la definició conjunta d'unes idees per resoldre un problema comú, prenent les decisions de forma conjunta i posant en marxa les solucions perquè el projecte es dugui a terme.

En les diferents definicions s'aprecia la diversitat de visions respecte als agents que han de participar i el paper que han de tenir. Hi ha una manca de claredat sobre l'estructura d'un procés de coproducció i quines són les diferents fases que el conformen. S'aprecia una confusió entre el concepte de participació ciutadana i el de coproducció. Finalment, la introducció del concepte de cooperació en els processos d'intervenció urbanística per part de l'equip redactor, no ajuda a clarificar els conceptes sinó que afegeix més confusió.

6.3.3.3 S'ha coproduït a les Rambles?

Malgrat la diversitat d'imaginariis que tenen els diferents agents del procés és important conèixer la seva opinió sobre la coproducció en Les Rambles perquè és a partir de la conceptualització que fa cadascun dels actors des d'on es valora si s'ha coproduït o no en aquest procés.

El buidatge de les entrevistes realitzades permet obtenir una mostra de l'opinió dels principals col·lectius d'actors participants.

La visió més radical la té **l'equip Km_Zero** en considerar que no es pot coproduir amb l'administració perquè no existeix horitzontalitat entre la ciutadania i l'administració. Només considera que s'ha coproduït entre l'equip Km_Zero i l'administració.

En l'altre extrem se situa **Foment de Ciutat** perquè considera que a la Rambla només s'ha coproduït entre l'equip Km_Zero i la ciutadania, precisament per la intensitat del treball en els GCC. Però es considera que només s'ha realitzat la primera fase del procés de coproducció, la de treball de definició amb la ciutadania i puntualitza que per poder parlar de coproducció caldria que es completessin la resta

de fases. És a dir, que es consolidés la “Comunitat Rambles” com un espai de governança i que realitzés el seguiment i l'avaluació del projecte tant el d'urbanització com el de la implementació de les estratègies.

Aquesta apreciació es comparteix també des de l'**Àrea d'Urbanisme** que considera que s'ha perdut l'oportunitat d'avançar en el treball col·lectiu i haver deixat enrere l'autoria dels arquitectes i urbanistes en els processos urbanístics, i haver arribat a la definició d'un projecte fet a moltes mans. L'autocrítica que es fa per no haver assolit aquest repte és el reconeixement de la manca de lideratge i participació de l'Ajuntament en el procés, fet que hagués permès reconduir aquest desequilibri.

Des del **Districte de Ciutat Vella** es considera que no ha existit coproducció a la Rambla perquè la ciutadania no ha corregit i validat les propostes presentades per part de l'equip redactor. És a dir, malgrat que l'equip ha escoltat a la ciutadania i ha incorporat les seves propostes, fent posteriorment les seves pròpies, no s'ha produït un retorn perquè la ciutadania corregís, es fessin les modificacions i posteriorment es validés el projecte final amb les modificacions incorporades. La negociació es produeix entre l'equip i l'Ajuntament que és qui valida la proposta.

Finalment, en el grup de **ciutadania** s'aprecia una diferència entre els diferents membres consultats. Per una banda, el representant de SOS Rambla i que per tant forma part de l'equip redactor, malgrat no haver escoltat la paraula coproducció en el procés, considera que s'ha coproduït a la Rambla. Aquesta afirmació es fa argumentant que en aquest procés s'ha fet un pas més a la fase de diagnosi i s'han definit les propostes. Aquesta apreciació es fa comparant el procés amb el Pla Cor, on no va participar la ciutadania i que té una valoració molt negativa per part del veïnat. Per l'altra, les persones representants de l'AVV del Gòtic, d'El Borsí i de la PAAC, consideren que no han coproduït a la Rambla sinó que simplement han donat la seva opinió quan se'ls ha preguntat.

En definitiva, d'acord amb la mostra realitzada i atenent-me a la definició de coproducció de referència al llarg d'aquesta investigació, es pot dir que a la Rambla no s'ha coproduït entre administració, ciutadania i equip redactor. Però cal especificar que han existit moments de coproducció entre equip redactor i ciutadania i moments de coproducció entre administració i equip redactor.

6.3.3.4 Factors d'èxit i factors de risc detectats

L'anàlisi del procés realitzat a la Rambla permet detectar l'existència d'uns factors d'èxit i uns factors de risc en referència a la coproducció amb la ciutadania.

Un factor d'èxit s'entén com aquell aspecte que ha contribuït de manera rellevant a assolir els objectius i resultats esperats. En canvi, un factor de risc, és aquell element o situació que sense una adequada gestió podria impossibilitar l'assoliment dels objectius i resultats esperats.

Els factors d'èxit i de risc que es destaquen s'obtenen a partir del buidatge de les entrevistes realitzades i de la revisió documental dels documents publicats del projecte final.

A la taula següent he agrupat els factors d'èxit i els de risc detectats atenent a una sèrie de categories que em permeten poder fer propostes de millora amb major especificitat.

Taula 4. Factors d'èxit i de risc detectats

	Factors d'èxit	Factor de risc
Estratègies de decisió	Voluntat política per coproduir amb la ciutadania Abordatge innovador: integralitat, transdisciplinarietat, participació ciutadana Consens en la diagnosi	Manca de temps suficient per a desenvolupar el procés Desmotivació de la ciutadania per implicar-se en un procés molt exigent
Lideratge	Bona metodologia del procés de participació	Manca de lideratge de l'Ajuntament sobre el procés Elevat lideratge de l'equip redactor sobre el procés i el projecte
Cultura administrativa	Voluntat política per canviar la cultura participativa en la institució	Poca cultura participativa per part d'alguns dels actors Poca transversalitat interna en els diferents departaments de l'Ajuntament Manca de capacitat d'innovació en l'administració
Claredat del projecte	Acompanyament i dinamització professional del procés	Manca de claredat dels rols i les funcions de l'equip redactor i de l'Ajuntament Imprecisió en la definició de les línies vermelles en les bases del concurs
Grau de compromís	Compromís de la Direcció de Model Urbà en el procés Compromís del Districte de Ciutat Vella en el procés Compromís de l'equip redactor amb el projecte	Manca de participació dels tècnics de les diferents àrees de l'Ajuntament en el procés Desacord en la societat civil per treballar per l'interès col·lectiu Manca de compromís de la ciutadania de Ciutat Vella i de Barcelona

	<p>Claredat en els objectius del procés de participació</p> <p>Transparència i traçabilitat del procés</p> <p>Confiança i reconeixement entre ciutadania i equip redactor</p> <p>Espai de treball de l'equip redactor a peu de carrer</p> <p>Formats de treball diversos: grups petits i grups grans oberts a la ciutadania</p> <p>Diversitat de graus d'implicació en el procés</p> <p>Creació d'espais de trobada amb la ciutadania</p>	<p>Manca de validacions processals i de control ciutadà</p> <p>Manca de rendició de comptes per part de l'Ajuntament</p> <p>Poc reconeixement i confiança mútua entre Ajuntament i ciutadania</p> <p>Poca legitimitat reconeguda al resultat final per part d'alguns tècnics municipals</p> <p>Dificultat en la gestió de les expectatives i de la incertesa per part de la ciutadania</p> <p>Sobrecàrrega laboral dels tècnics municipals</p>
Comunitat, territori i participació	<p>Coneixement del territori i de la comunitat per part de l'equip redactor</p> <p>Bona estratègia de contacte i sociograma molt desenvolupat</p>	<p>Manca d'una participació inclusiva</p> <p>Sobresaturació participativa i manca de conciliació</p> <p>Fluctuació i canvis dels participants durant el procés</p> <p>Baix apoderament de la ciutadania</p> <p>Poca consciència de formar part de la "Comunitat Rambles" per part de la ciutadania</p> <p>Manca de corresponsabilització entre els diferents actors del procés</p>

Font: elaboració pròpia

7 Conclusions

En l'inici de la meua investigació m'he plantejat si és possible impulsar intervencions urbanístiques des del paradigma de la coproducció. Un cop feta l'anàlisi de l'estudi de cas, en aquest apartat argumento si és possible o no i en quins casos seria possible fer-ho, presentant també les principals conclusions de la recerca.

7.1 Aspectes innovadors del projecte

Cal destacar que **el projecte de la transformació urbana de la Rambla ha estat innovador** en molts aspectes, tant en la fase del concurs com en la de desenvolupament del projecte per part de l'equip Km_Zero.

El primer aspecte a destacar és la **voluntat política** per **plantejar un concurs diferent** al que els arquitectes i urbanistes, tant municipals com externs a l'administració, estan acostumats a participar. Això és molt positiu perquè provoca canvis de mirada i de fer ciutat que permeten construir una ciutat més àmplia i inclusiva de sabers, de coneixements tangibles i intangibles i també de vivències.

El segon aspecte és **l'abordatge integral** de les problemàtiques de la Rambla que permet avançar en el reconeixement de la complexitat del fet urbà, donant una resposta holística als problemes urbans complexos de la societat actual i, obre la porta al **treball transdisciplinari** que ha de ser compartit i en col·laboració entre tots els professionals dels temes urbans.

El tercer aspecte és la incorporació de la **participació ciutadana** en el concurs i per tant, en el desenvolupament del projecte. La ciutadania ha pogut donar la seva opinió sobre les solucions que són necessàries implementar a la Rambla perquè se la pugui rescatar de l'explotació turística i recuperar-la, en la mesura que sigui possible, pel veïnat.

Aquests aspectes innovadors han permès iniciar un nou camí en la construcció de l'espai urbà de la Barcelona del segle XXI i ofereixen una caixa d'eines que possibiliten que aquests canvis es puguin anar consolidant amb el pas del temps, si es mantenen la voluntat política i el treball de conscienciació dels tècnics municipals, dels professionals externs i de la societat civil.

Però, perquè aquest avenç sigui possible **cal un canvi en la cultura política i participativa** en tots els sectors i àmbits de la ciutat: administració, professionals i ciutadania.

7.2 Diferències entre participació i coproducció

Una de les descobertes que he trobat en l'anàlisi de l'estudi de cas ha estat la confusió que existeix entre els conceptes de participació, cooperació i coproducció entre la mostra de les persones entrevistades. Aquest fet provoca que sovint s'utilitzin unes paraules per explicar conceptes diferents, augmentant l'embolic conceptual entorn d'aquests termes.

Per evitar que aquesta confusió s'accentuï, és necessari fer un ús rigorós i apropiat de les paraules "participació" i "coproducció" en els relats tant dels partits polítics progressistes com dels tècnics redactors dels projectes per evitar cremar aquestes paraules i buidar-les de significat, com ha passat anteriorment amb el terme "sostenibilitat".

Per tant, es fa necessari desenvolupar un **glossari terminològic** que ajudi a clarificar conceptes i a afavorir una major entesa i comunicació entre totes les parts.

En aquesta línia, l'Ajuntament de Barcelona ha desenvolupat, coincidint amb el desplegament del Reglament de participació ciutadana (2017), un conjunt de **Guies pràctiques de la participació ciutadana a Barcelona**¹³, amb l'objectiu «d'oferir una eina senzilla que permeti a qualsevol veí o veïna de la ciutat aproximar-se al Reglament de Participació Ciutadana i conèixer i usar tots els recursos que aquesta norma posa al seu abast» (Ajuntament de Barcelona, 2017d, p.9).

Pel que fa a les diferències entre participació, coproducció i cooperació, d'acord amb la descripció que he fet en el marc teòric i després de l'anàlisi realitzada, entenc que la **participació ciutadana** implica a tota la ciutadania en totes les fases del procés de presa de decisions pel desenvolupament d'una política pública.

És a dir, **formen part del procés tant les persones que estan d'acord com les que estan en desacord** respecte a aquesta actuació municipal i per tant, **no és**

¹³ Guies pràctiques de la participació ciutadana a Barcelona (Ajuntament de Barcelona 2017). https://ajuntament.barcelona.cat/participaciociutadana/ca/noticia/ja-estan-disponibles-les-guies-practiques-de-la-participacio-ciutadana-a-barcelona-elaborades-per-lajuntament_803915.

necessari arribar a un acord consensuat entre totes les parts per desplegar la política.

La participació **es caracteritza per orientar-se a l'escolta i la deliberació amb la ciutadania**. Respecte als rols dels actors participants, **la ciutadania té un paper actiu i és protagonista però l'Ajuntament lidera el procés** i pren les decisions finals.

En canvi, la **coproducció** requereix **partir d'uns objectius col·lectius compartits i acceptats per totes les parts per poder treballar de forma conjunta**. Això vol dir que es prioritzarà que **formin part d'aquest procés aquelles persones que comparteixin un objectiu comú** i que volen treballar per assolir-lo.

Com he descrit en el marc teòric, la coproducció, igual que la participació ciutadana, també treballa totes les fases del procés d'implementació d'una política pública però **és imprescindible que s'implementi la solució col·lectiva acordada per consens**.

El darrer gran aspecte diferenciador entre la participació ciutadana i la coproducció és el rol que ocupa l'administració en el procés. Tal com es diu en el marc teòric, **en la coproducció l'administració és un actor més de la xarxa**, relacionant-se en condicions d'igualtat i horitzontalitat amb la resta d'actors. Mentre que en la participació té un rol dominant.

Pel que fa a la **cooperació**, considero que l'ús que fa l'equip redactor d'aquest concepte en el cas de la transformació urbana de la Rambla, tal com he explicat en l'apartat d'anàlisi, es pot assimilar al concepte de coproducció.

En definitiva, un cop aclarides les diferències conceptuais entre participació i coproducció, cal assenyalar que el canvi no s'ha de produir només en l'ús del llenguatge i en l'àmbit conceptual sinó que també cal que es produeixi en el moment de definir les estratègies d'actuació del govern municipal per implementar les polítiques urbanes. És a dir, per evitar que es pugui arribar a la banalització de la coproducció, com ja ha passat amb la participació, cal que es garanteixin uns mecanismes d'avaluació i d'impacte d'aquesta voluntat enunciada però certament difícil d'aplicar.

7.3 La coproducció en la transformació urbana de la Rambla

A partir de l'estudi de cas comprovo que **no hi ha hagut coproducció entre administració, equip redactor i ciutadania**, perquè d'acord a la definició de coproducció descrita en el marc teòric, un dels aspectes imprescindibles per parlar de coproducció és la implementació del projecte resultant. En aquest cas, això no s'ha produït a l'haver estat retirat de l'ordre del dia del darrer Ple de l'Ajuntament del mandat anterior i per tant, no ha estat aprovat pel Ple. Avui dia, se segueix treballant en l'àmbit tècnic intern però encara no s'ha tornat a presentar en el Ple de l'Ajuntament del mandat actual. Caldrà seguir l'evolució del projecte per saber si en un futur podem parlar de coproducció, de participació o de cap de les dues possibilitats.

Malgrat aquesta conclusió principal, es pot dir que s'ha coproduït en dos moments diferenciats. En un primer moment, entre equip redactor i ciutadania, i en un segon moment, entre equip redactor i Ajuntament.

Aquest fet és degut a un conjunt de factors. Entre ells, s'evidencia que, en l'àmbit urbanístic, **la presa de decisions ha estat altament centralitzada per part de l'Ajuntament**, de manera que les decisions estratègiques s'han pres fora del procés, mentre que algunes decisions sobre les estratègies de cultura s'han pres durant el procés.

Això rau en la complexitat del planejament urbanístic i també al fet que les competències en aquest àmbit són cent per cent municipals, dificultant que la implementació de les propostes i la gestió d'un carrer pugui ser compartida amb la ciutadania. Mentre que les polítiques culturals, per l'existència d'actors públics i privats en la seva gestió, es comparteixen amb la societat civil.

Pel que fa a la **coproducció entre Km_Zero i ciutadania**, aquesta s'ha donat sobretot en la fase inicial de la diagnosi, malgrat que aquesta es fes només amb SOS Rambla, la resta de la comunitat la compartia i la validava. Respecte als objectius i criteris de propostes, s'ha produït més aviat una consulta i una posterior validació per part dels i les participants sobre les propostes desenvolupades per l'equip redactor que no pas una coproducció de les propostes entre l'equip redactor i la ciutadania.

Pel que fa a la **coproducció entre Km_Zero i l'Ajuntament**, aquesta ha tingut lloc un cop s'han lliurat els documents finals, tant el document de les estratègies d'actuació com el de l'avantprojecte d'urbanització.

En referència a les **estratègies d'actuació**, hi ha un ampli consens per totes les parts, que s'ha tractat d'un laboratori, d'una prova pilot de fer ciutat d'una forma diferent, on la innovació que es demanava al concurs ha estat molt present.

De fet, pel que fa a les estratègies presentades per l'equip Km_Zero, dins l'Ajuntament existeix un consens en la valoració que se'n fa al considerar-les que han superat i desbordat les expectatives del concurs.

Però, malgrat que aquesta innovació es considera un dels aspectes més positius del projecte tant per part de l'Ajuntament com de l'equip Km_Zero, la manca de treball conjunt entre les dues parts durant el procés ha provocat que les estratègies no estiguessin totalment internalitzades amb la "lògica ajuntament". Per tant, no han estat eficients en la seva implementació i no s'han pogut desplegar un cop ha finalitzat el projecte.

En referència al **projecte d'urbanització**, es considera més fàcil el treball entre els tècnics municipals i les tècniques externes pel fet que és un procés més convencional i ja s'està acostumat a treballar d'aquesta manera, malgrat que puguin existir diferències de criteris en el projecte final.

7.4 Elements que faciliten o limiten la coproducció entre administració, tècnics i ciutadania en la transformació urbana de la Rambla

Tal com he apuntat en el subapartat dels aspectes innovadors del projecte, un factor imprescindible perquè es pugui coproduir és la necessitat d'una **voluntat política clara i explícita** per desenvolupar el procés i el projecte resultant. En aquest sentit, aquesta voluntat ha existit en la transformació urbana de la Rambla.

Un altre factor que facilita la coproducció és el **compromís** amb el procés. En aquest sentit, el compromís, en l'àmbit intern, ha estat constant durant tot el projecte, tant per part de Model Urbà i el seu director com del Districte de Ciutat Vella, encapçalat per la seva Regidora. En l'àmbit extern, el compromís per part de l'equip redactor també ha estat constant al llarg de tot el projecte. Però cal dir que aquest compromís compartit per totes les parts no ha estat suficient per poder reconduir la manca de claredat inicial que ha estat constant durant tot el procés.

Pel que fa als factors que han dificultat que la coproducció tingués lloc destaco uns quants que desenvolupo a continuació.

Un d'aquests factors ha estat la **manca de claredat en els rols dels actors i de les seves funcions**. Això ha provocat una **manca de lideratge polític i gerencial** per part de l'Ajuntament i que el seu paper fos més de receptor que d'impulsor.

En l'àmbit **extern**, això ha fet que es desaprofités una oportunitat per **escoltar directament a la ciutadania i per teixir vincles i aliances amb la comunitat**.

En l'àmbit **intern**, la manca d'un lideratge gerencial clar per una de les àrees amb competències urbanístiques o un lideratge amb més fermesa per part del Districte de Ciutat Vella, ha fet que no es fes explícita la **necessitat d'una participació i col·laboració activa dels tècnics** d'aquestes àrees, sobretot dels tècnics de mobilitat, durant el procés.

Aquest fet posa de manifest la **manca de treball transversal** dins l'Ajuntament dificultant el treball compartit entre els departaments de l'Àrea d'Ecologia Urbana. Això representa una incongruència respecte a l'objectiu del concurs que era l'abordatge integral en la transformació urbana de la Rambla i que en conseqüència feia necessari la transversalitat de les polítiques urbanes a implementar en el projecte.

Tal com he apuntat en el marc teòric, un altre factor determinant que s'ha de donar en la coproducció és el treball per **l'interès col·lectiu** i que aquest sigui un **objectiu compartit** per totes les persones i entitats participants. A la Rambla aquest fet no s'ha donat perquè existeixen interessos contraposats entre els sectors econòmics de la Rambla i la comunitat resident al Gòtic i al Raval. Aquest aspecte fa pensar més aviat a dur a terme un procés participatiu en una transformació urbanística que no pas en fer un procés de coproducció, tenint present les diferències existents entre aquestes dues eines i que permeten un abordatge diferencial dels problemes urbans.

Finalment, també cal destacar la **manca de temps per a desenvolupar el procés de participació**, que ha estat de només sis mesos i ha demostrat que és insuficient per a poder coproduir amb la ciutadania.

7.5 Els obstacles a la participació en la transformació urbana de la Rambla.

En referència a la **participació de la ciutadania en el procés**, malgrat que s'ha realitzat un sociograma molt acurat i una bona estratègia de contacte i que també hi

ha hagut molta implicació d'una part del veïnat proper a la Rambla, no es pot parlar d'una participació inclusiva. A més, tampoc han participat persones i col·lectius que normalment ho fan. Les raons que expliquen aquest fet són diverses.

Pel que fa a la **participació inclusiva**, la raó principal que no s'hagi produït aquesta participació és el desequilibri entre les comunitats del Gòtic i del Raval. Mentre que el Gòtic té una comunitat petita però molt organitzada, el Raval compta amb una comunitat d'origen divers poc articulada quant als temes de ciutat.

Respecte a la manca de participació de les entitats, associacions i persones que ho acostumen a fer, es fa evident la **sobresaturació participativa** i la **manca de conciliació** que faciliti la diversitat de persones que participen.

D'ençà de l'aprovació de la Llei d'Urbanisme de Catalunya¹⁴ es produeix un gran creixement de la participació en les polítiques urbanes en incorporar les pràctiques participatives de forma obligatòria. Però convertir la participació en una norma, no ha garantit un canvi de model en les formes d'intervenció en les polítiques urbanes. La participació sovint s'ha dut a terme per obligació, com a tràmit legal a complir, sense una voluntat i un lideratge polític clars (Parés, 2019, p.199).

En el cas de Barcelona, aquest fet ha provocat que en els darrers anys hi hagi hagut una banalització de la participació amb un excés de processos de participació en les transformacions urbanístiques de la ciutat donant com a resultat la fatiga participativa de la gent, fent que al final participin els que sempre ho fan.

En el darrer mandat de BComú s'han incrementat els processos de participació respecte els mandats anteriors i han estat de major qualitat tant en el seu plantejament, execució i resultats obtinguts però encara no s'ha assolit la incidència de la veu de la ciutadania en les polítiques urbanes. Pel que fa a la **transparència** de les polítiques urbanes, en aquest mandat ha augmentat considerablement i en el cas concret d'aquest projecte ha estat ben implementada. En referència a l'**autogestió** dels projectes, s'han incrementat sobretot en la gestió d'equipaments. Pel que fa al **control ciutadà**, no s'ha produït en el cas de la transformació urbana de la Rambla.

Per aquesta raó i per seguir avançant en el camí que permeti situar a la participació en l'eix de les polítiques urbanes és important localitzar molt bé què interessa a l'Ajuntament per poder definir quins processos d'intervenció urbanística requereixen un procés de participació i quins no.

¹⁴ Llei 2/2002, de 14 de març, d'urbanisme.

Cal superar la idea que participin els que tenen proximitat amb el tema però també s'ha de superar la idea que sempre participen els mateixos. En aquest sentit, cal veure quins incentius es donen a la participació perquè pugui donar els resultats que s'esperen d'ella tant per part de l'administració com per part de la ciutadania organitzada i individual.

Es fa necessari, per tant, replantejar-se, tant en l'àmbit polític com tècnic, el paper que es vol donar a la dimensió operativa de la participació ciutadana perquè realment la veu de la ciutadania incideixi en les polítiques públiques i no se segueixin fent processos on aquesta veu no ha pogut incidir en el canvi del model de ciutat, ni del model socioeconòmic ni tampoc del model turístic.

És per aquesta raó que abans apuntava la necessitat d'un **canvi en la cultura política i participativa** en tots els sectors i àmbits de la ciutat: administració, professionals i ciutadania.

Un altre dels obstacles a la participació definits en el marc teòric i que s'ha fet palès en el projecte és la manca de **reconeixement del coneixement tècnic** més enllà dels tècnics municipals i dels tècnics de l'equip redactor. Aquesta manca de reconeixement s'ha produït tant entre els tècnics intern com entre els externs. Se segueix pensant i creient que aquest coneixement només el tenen els professionals i no la ciutadania. Aquesta creença dificulta el treball conjunt i compartit.

Tal com he apuntat en el subapartat anterior, també s'ha donat un altre obstacle a la participació, i ha estat la **manca de treball transversal en l'Ajuntament**, que afecta tant a la participació com a la integralitat de les polítiques de regeneració urbana, dificultant que aquestes puguin implementar-se de forma òptima.

Per concloure, un cop exposats els aspectes que faciliten o limiten la coproducció i els obstacles a la participació que han tingut lloc en el projecte de la transformació urbana de la Rambla, penso que **la coproducció en processos urbanístics és possible si es donen uns condicionants previs** que descriu com a propostes de millora en l'apartat següent.

8 Propostes de millora

En aquest apartat presento algunes de les possibles propostes que permetrien dur a terme processos d'intervenció urbanística des del paradigma de la coproducció a Barcelona, basant-me en l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla.

A partir del buidatge de les entrevistes realitzades, de la revisió documental del projecte i de la literatura acadèmica sobre coproducció consultada, s'exposen els elements que han de permetre definir una estratègia de decisió per engegar un procés de coproducció d'una intervenció urbanística a Barcelona; s'aporten els elements que permeten definir un procés de coproducció d'una intervenció urbanística a Barcelona; i finalment, es presenta una proposta de millora per a la coproducció d'un procés d'intervenció urbanística a Barcelona que presenti unes característiques similars al cas de la Rambla.

Cal assenyalar que aquesta proposta no té la voluntat de ser presentada com un model a seguir sinó que es planteja com una capsa d'eines susceptible de ser utilitzada amb l'adaptació corresponent al territori i a la comunitat on es desenvolupi la intervenció urbanística en qüestió.

8.1 Estratègia de decisió per engegar un procés de coproducció d'una intervenció urbanística a Barcelona

L'Ajuntament ha de tenir present una premissa prèvia abans de plantejar-se la possibilitat de coproduir processos d'intervenció urbanística i és la importància de **saber què es pretén aconseguir i perquè es vol fer** perquè la principal funció de l'administració és administrar. En aquest sentit, cal assumir que la coproducció no sempre pot ser exportable a tota planificació urbanística o a tota política pública.

L'administració ha de mantenir la seva responsabilitat en la provisió de serveis públics **preservant la garantia de responsabilitat pública**. D'aquesta manera evita una possible monopolització dels espais de coproducció per part de determinats actors i la possible exclusió de determinats sectors de la societat que podrien quedar fora de la provisió de serveis.

En aquest sentit és necessari que l'Ajuntament quan decideix incorporar la coproducció entre els seus instruments de política pública es plantegi quina és la

seva **estratègia d'actuació**, i **planificar com, en quins casos i amb quins objectius promou experiències de coproducció**.

Altres aspectes que han d'existir per a poder fer un procés de coproducció són que hi hagi una **voluntat política clara i explícita** per dur-lo a terme, comptar amb **temps suficient per desenvolupar-lo**, amb un mínim de 12 mesos i que existeixi un **consens polític o ciutadà suficient** per engegar-lo.

D'altra banda, hi ha una sèrie de **condicionants que dificulten la coproducció dels processos d'intervenció urbanística** i que cal posar sobre la taula en el moment de la presa de decisió. Un d'ells, tal com he apuntat en les conclusions, és el **monopoli que l'Ajuntament té en les transformacions urbanes** de la ciutat, sobretot en les polítiques urbanístiques i en el planejament urbanístic. Per tant, una opció que pot resultar més fàcil i viable és la coproducció de les estratègies culturals, socials i econòmiques i reservar l'àmbit de les transformacions urbanístiques a la participació ciutadana clàssica.

De fet, a la Rambla s'està avançant en el desenvolupament de les estratègies culturals perquè les polítiques culturals s'han de compartir indefectiblement amb la societat civil en existir actors públics, privats, comunitaris, etc.

8.2 Elements necessaris per a la coproducció d'una intervenció urbanística a Barcelona

8.2.1 Lideratge polític i gerencial

Per tirar endavant processos de coproducció cal un **lideratge polític i gerencial explícit i efectiu**. Aquest lideratge de l'Ajuntament ha de ser clar durant tot el procés, tenint un **rol proactiu** que permeti assolir els objectius i resultats esperats.

Tal com s'ha vist en l'anàlisi de la transformació de la Rambla, en tractar-se de projectes que requereixen un abordatge i resposta integral, requereixen un **lideratge compartit entre diferents gerències** per aconseguir una **gran coordinació interdepartamental**. És recomanable la creació d'un **equip de direcció** integrat per les direccions de les diferents àrees que es veuen implicades en el projecte integral.

En aquest sentit, cal avançar en la **transversalitat interna de l'Ajuntament**. Això requereix molta claredat i molt ordre i per això s'han de resoldre les dificultats per treballar de forma transversal entre departaments incorporant la participació de la

ciutadania i evitar aquest obstacle, que ha estat present en l'estudi de cas tal com s'ha apuntat a les conclusions.

Aquest lideratge de l'Ajuntament d'una banda, permet tenir una **relació propera i directa amb la ciutadania** i de l'altra, permet **definir metodològicament** com ha de ser **el procés de coproducció** i, en el cas que hi hagi un equip extern, aquest és l'encarregat d'executar-lo.

Finalment, caldrà **decidir quina gerència municipal liderarà el projecte o si serà el districte corresponent qui ho lideri**. També caldrà decidir els recursos disponibles per poder-lo executar i el termini per desenvolupar-ho. En el cas que es decidís un lideratge compartit entre diferents gerències, s'hauran d'acordar els mecanismes de coordinació entre elles i fer-les explícites i transparents.

8.2.2 Canvi en la cultura administrativa

Cal un **canvi en la cultura administrativa** que es basi en noves maneres de fer **més horitzontals i més obertes a la ciutadania**. Una nova manera de fer que sense renunciar a la responsabilitat i la legitimitat de l'Ajuntament, l'hi atorgui un rol com a espai de coproducció de polítiques públiques.

Aquesta administració més flexible permetria una aproximació a les problemàtiques des de la integralitat i a partir de la transversalitat administrativa.

Aquests canvis interns de l'administració local persegueixen **reformular les relacions entre l'administració i la ciutadania**, i promoure i facilitar una nova manera de fer política on **la societat civil tingui un paper més important** del que ha tingut fins ara.

Per tant, l'objectiu final d'aquests canvis no és únicament la transformació interna de l'administració sinó que també és orientar-la enfora. És a dir, en les relacions que l'administració estableix amb la ciutadania i la societat civil. Això li ha de permetre teixir relacions de treball quotidià i permanent amb els diferents actors de la comunitat perquè aquests últims puguin incidir en les polítiques urbanes.

8.2.3 Definició clara del projecte

La **claredat en la definició del projecte, els objectius i el seu abast** facilitaran la relació entre totes les persones participants i evitarà malentesos.

És necessari la definició dels **objectius estratègics** que fan referència a l'**impacte esperat** de la intervenció. És a dir, quins són els problemes urbans i/o socials detectats que es volen revertir amb l'actuació. Seria recomanable que els canvis que es volen aconseguir es mesuressin en un horitzó concret, a curt, mitjà i llarg termini.

També és necessari que existeixi una **claredat en els rols i en les funcions dels diferents agents** que hi intervenen.

En el cas que es faci un encàrrec a un **equip extern** per a dinamitzar i coordinar el procés, aquest tindrà un **perfil transdisciplinari i amb competències transversals** en els àmbits específics que abordarà el projecte. També s'especificaran les seves responsabilitats, tasques i funcions a desenvolupar. Aquesta claredat en les funcions permet que sigui l'Ajuntament qui fa les convocatòries a la ciutadania mantenint el contacte entre ambdues parts.

8.2.4 Grau de compromís

Un cop l'Ajuntament ha decidit tirar endavant el procés de coproducció ha d'exercir el **rol d'impulsor del procés**, assignant recursos humans, econòmics i de comunicació per garantir la viabilitat i èxit del projecte.

La coproducció requereix la necessitat d'arribar a un **grau d'acord molt alt** entre totes les persones participants que permetin avançar cap el següent pas de la implementació i poder-se plantejar posteriorment la governança conjunta. Per això, **les decisions s'han de prendre de forma consensuada** amb la societat civil a partir d'un treball col·lectiu.

En aquest sentit, **l'Ajuntament ha de fer explícit el seu compromís en la inclusió dels acords** que es prenguin durant el procés i d'aquesta manera evitar frustracions i falses expectatives.

Una manera de garantir aquest compromís és **definir amb molta claredat les regles de funcionament i fer-les explícites de manera transparent**. En els casos que sigui necessari un **contrast tècnic** per conèixer la viabilitat tècnica de les propostes, **caldrà fer-ho explícit**.

També és important fer **retorns continuats** als participants durant tot el procés i fer **validacions processals** per part dels tècnics municipals. Aquest aspecte millora la qualitat democràtica del procés i l'enforteix en mantenir els consensos que es van prenent durant el procés. També s'evita que es puguin fer canvis amb posterioritat.

En aquest sentit, és important fer participats també a tots els grups municipals durant el procés perquè l'aprovació definitiva del projecte es produeix en el Ple de l'Ajuntament amb la votació dels grups municipals. Si se'ls té informats i es comparteix amb ells les validacions processals, és més difícil que no s'aprovi el projecte, malgrat que l'aprovació final dependrà de la composició política del Ple. És a dir, dependrà del nombre de vots que el Govern pugui tenir a favor.

Un altre aspecte a tenir molt present és la **detecció dels tècnics municipals** que es poden veure implicats en els temes que aborda el procés i aconseguir que estiguin implicats, **demanant la seva participació activa al més alt nivell jeràrquic**.

Respecte als **coneixements tècnics**, cal canviar la percepció tecnicopolítica respecte a la ciutadania que permeti aprofitar el coneixement que aporten tots els actors, **reconeixent que el coneixement i l'expertesa professional existeix a dins l'administració però també a fora**.

Tal com he comentat anteriorment, la coproducció necessita basar-se en la **confiança** entre els diferents agents que coprodueixen. Això permetrà **construir vincles entre la societat civil i l'administració**.

També és necessari garantir el **temps suficient** per a dur a terme un procés correcte. S'ha de tenir present, d'una banda que el procés es pugui desenvolupar en el mandat vigent per evitar que es produeixin canvis polítics que facin que el projecte no es materialitzi; de l'altra, no dilatar el procés en el temps per evitar la desmotivació de les persones i l'abandonament del procés.

L'Ajuntament ha **d'establir un calendari del procés** tenint present la **conciliació** de la ciutadania, adaptant-lo a les seves realitats. També ha de crear **espais específics**, tant físics com virtuals, perquè es produeixi la interacció deliberativa entre totes les parts. Aquests espais hauran de ser accessibles i inclusius per a tota la comunitat.

D'altra banda, també és necessari **redistribuir les tasques** que han de realitzar els **tècnics municipals** que han d'implicar-se en el procés per **garantir la seva assistència a les sessions**.

8.2.5 Diagnosi prèvia del territori i de la seva comunitat

L'Ajuntament ha de disposar de **recursos econòmics** per a realitzar una **diagnosi acurada del territori i de la capacitat participativa de la seva comunitat**.

És imprescindible **capacitar a la ciutadania** dotant-la de competències participatives i de coneixements dels temes que s'abordin fent sessions formatives prèvies i durant tot el procés. S'han de **crear espais d'aprenentatge i de trobada** per garantir que la ciutadania conegui què vol dir coproduir amb l'administració. La realització de **guies de coproducció** en un llenguatge adaptat pot facilitar la comprensió del que vol dir, els seus objectius, resultats esperats, fases, presa de decisions, etc. És important que tant l'administració com la societat civil assumeixin una **corresponsabilitat compartida** durant tot el procés.

Aquesta capacitat prèvia de la comunitat permet **apoderar-la** i de retruc aconseguir ampliar i **diversificar els actors** que acostumen a participar en els processos participatius que promou l'Ajuntament. I en conseqüència permet que **la ciutadania pugui augmentar la seva incidència** en els objectius que han d'assolir les transformacions urbanes i que aquests quedin reflectits en el resultat final.

La realització de la diagnosi de la comunitat permet elaborar el **mapa d'actors** del territori i un cop identificats, convidar-los a participar. En aquest sentit, l'Ajuntament ha d'articular els mitjans necessaris per arribar a les persones que per qüestions personals o socials puguin tenir més dificultats per participar. Aquest sociograma permet reconèixer nous agents que poden participar, adreçant-se als nous actors que treballen amb finalitats col·lectives de la societat complexa actual.

Amb la **voluntat d'obrir el procés a nous actors**, sigui a títol individual o col·lectiu, cal tenir present l'històric de la participació duta a terme per l'administració en el territori i afegir-hi les noves capes que conformen la diversitat de persones que habiten el territori.

En aquesta línia, també és imprescindible reconèixer la petjada de la participació comunitària i veïnal de Barcelona perquè en aquesta ciutat no es parteix de zero i la lluita veïnal per construir-la ha estat molt present des de la transició democràtica i ho segueix estar en l'actualitat.

8.3 Proposta de procés de coproducció d'un projecte d'intervenció urbanística a Barcelona.

Un cop exposades les estratègies de decisió per engegar un procés de coproducció i haver descrit els elements que són necessaris per coproduir una intervenció

urbanística a Barcelona, a partir de les conclusions obtingudes en l'estudi de cas de la transformació urbana de la Rambla, presento unes primeres línies d'una proposta de coproducció d'un projecte de transformació urbana integral a Barcelona.

Penso en **una proposta mixta** que permeti d'una banda, la **incidència de la ciutadania en la transformació urbana integral** de la ciutat i de l'altra, en **l'optimització dels recursos existents en l'administració** i en el fet que és la titular de les competències urbanístiques municipals.

És a dir, un cop que l'Ajuntament hagi decidit quan i quins projectes urbanístics vol coproduir amb la ciutadania, es plantejaria un procés participatiu inicial, on es pogués abordar de forma integral les dimensions socials, urbanístiques, ambientals, econòmiques i culturals del territori objecte d'estudi.

Un cop s'hagués finalitzat la fase de les propostes, s'haurien d'iniciar dos camins paral·lels: el primer continuaria el procés de participació ciutadana fent la implementació, seguiment i avaluació de les intervencions pròpiament urbanístiques.

En el segon, l'Ajuntament iniciaria el procés de coproducció amb aquelles persones i entitats que comparteixen els mateixos objectius col·lectius i que fessin referència als àmbits culturals, socials, econòmics i ambientals. Aquest treball conjunt desenvoluparia la implementació i la gestió compartida quan fos possible i si així es decidís en els resultats finals que haurien estat aprovats per consens.

En definitiva i per concloure aquesta investigació, crec que aquesta proposta, que presento de forma molt breu, obre un camí a recórrer que ha de permetre seguir pensant, analitzant i compartint les diferents maneres possibles de fer ciutat en el segle XXI.

I en aquest pensar i fer col·lectiu, hem de ser capaços tots i totes d'empatitzar, veure i reconèixer a l'altre, des dels nostres llocs i les nostres responsabilitats.

Bibliografia

Referències bibliogràfiques

- Blanco, Ismael; Gomà, Ricard; Subirats, Joan** (2018). El nuevo municipalismo: derecho a la ciudad y comunes urbanos. *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*, (20).
- Bonet i Martí, Jordi** (2012a). Participació ciutadana i polítiques de regeneració urbana al centre històric de Barcelona. Tesi doctoral. Dirs. Biglia, Barbara i Iñiguez Rueda, Lupicinio. *Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Psicologia Social*
- Bonet i Martí, Jordi** (2012b). El territorio como espacio de radicalización democrática. Una aproximación crítica a los procesos de participación ciudadana en las políticas urbanas de Madrid y Barcelona. *Athenea Digital*, 12(1), 15–28.
- Bonet i Martí, Jordi** (2014). La participació ciutadana en l'urbanisme: potencials i límits. *Revista Papers. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona*, núm. 57, p.63-70.
- Gomà, Ricard; Subirats, Joan** (coords.) (2019). Canvi d'època i el repte de construir una nova agenda de polítiques a Catalunya. *Canvi d'època i de polítiques públiques a Catalunya*. Galaxia Gutemberg.
- Iglesias, Mariela** (2018). Ciudades, cambio y políticas urbanas. *FUOC. PID_00231993*.
- Iglesias, Mariela; Martí-Costa, Marc; Subirats, Joan; Tomás, Mariona** (eds.) (2012). Las ciudades, Barcelona. *Políticas urbanas de España. Grandes ciudades, actores y gobiernos locales*. Icaria Editorial.
- Martí-Costa, Marc** (2009). Una verdad incómoda: la participación ciudadana en el planeamiento urbano. *OBJOVI. Observatorio Joven de Vivienda en España*.
- Martí-Costa, Marc; Parés, Marc** (coords.) (2009). *Llei de Barris: ¿cap a una política de regeneració urbana participada i integral?* Generalitat de Catalunya.
- Montaner, Josep Maria; Subirats, Joan** (coords.) (2012). Perspectivas de cambio y nuevas miradas sobre la realidad urbana. *Colección Estudios, Diputación de Barcelona, Serie Territorios*. núm.11, 13-22.

Paisaje Transversal (2018). Escuchar y transformar la ciudad. Urbanismo colaborativo y participación ciudadana. *Fundación Arquia*.

Parés Marc (2019). Polítiques públiques i territori a Catalunya. Planejament, urbanisme i dret a la ciutat. *Canvi d'època i de polítiques públiques a Catalunya*. Ricard Gomà & Joan Subirats (coords.) Galaxia Gutemberg.

Romero, Joan (2012). Ciudades y regiones urbanas y metropolitanas en España: nueva agenda en un contexto globalizado en Estudios, Diputación de Barcelona, *Serie Territorios*. núm.11, pág. 109-132.

Documents i programes

Agència d'Ecologia de Barcelona (2018). Carta per a la planificació ecosistèmica de las ciudades y las metrópolis.

Ajuntament de Barcelona (2016). Pla d'Actuació Municipal 2016-2019.

Ajuntament de Barcelona (2017a). Dossier Presentació Projecte les Rambles.

Ajuntament de Barcelona (2017b). Plec de clàusules administratives contractació harmonitzada: Rambla Segle XXI. Serveis relatius a la redacció d'estratègies d'actuació i projecte d'urbanització de la Rambla de Barcelona. *Foment de Ciutat*, S.A.

Ajuntament de Barcelona (2017). Reglament de participació ciutadana.

Ajuntament de Barcelona (2017d). Guies pràctiques de la participació ciutadana a Barcelona.

Barcelona en comú (2015). Programa electoral 2015.

Martí-Costa, Marc (coord.) (2010). Guia per a fomentar la participació en programes de regeneració urbana integral. Generalitat de Catalunya. Col·lecció *Guies breus de participació ciutadana*, núm. 2.

Parés, Marc; Castellà, Carola; Garcia, Maria (coords.) (2015). Repensant la participació de la ciutadana al món local. Col·lecció *Documents de treball. Sèrie Igualtat i Ciutadania*. <https://ddd.uab.cat/record/189585>

UTE Km_Zero (2018a). Document de presentació del projecte Les Rambles.

UTE Km_Zero (2018b). Document Estratègies d'Actuació. Procés cooperatiu i estratègies d'actuació.

UTE Km_Zero (2018). Document Canaletes. Bases d'anàlisi per al treball cooperatiu.

UTE Km_Zero (2018). Document Miró 1. Objectius i criteris per la coproducció de propostes.

Notícies i webs

Ajuntament de Barcelona (2017). Nota de premsa Concurs Internacional la Rambla del segle XXI.

<http://ajuntament.barcelona.cat/premsa/2017/03/01/lajuntament-de-barcelona-convoca-un-concurs-internacional-per-a-la-transformacio-de-la-rambla/>

Ajuntament de Barcelona (2017c). Nota de premsa Resolució Concurs Internacional la Rambla del segle XXI.

<http://ajuntament.barcelona.cat/premsa/2017/09/05/lajuntament-posa-en-marxa-el-proces-per-a-la-transformacio-integral-social-i-urbanistica-de-la-rambla/>

Ajuntament de Barcelona (2018). Nota de premsa Presentació Avantprojecte.

<https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wpcontent/uploads/2018/11/avantprojecterambla.pdf>

Ajuntament de Barcelona (2019). Nota de premsa En marxa el projecte de transformació de la Rambla.

https://ajuntament.barcelona.cat/lesrambles/ca/noticia/primers-passos-per-a-la-transformacio-de-la-rambla_816198

Ajuntament de Barcelona /Projecte Les Rambles:

<https://ajuntament.barcelona.cat/lesrambles/ca/inici>

Ajuntament de Barcelona/Decidim Barcelona:

<https://www.decidim.barcelona/processes/lesrambles>

Barcelona no està en venda (2018). <http://favb.cat/articlescarrer/ocupemlesrambles-es-presenta-davant-la-premsa-i-el-veinat> [consulta realitzada: 14.08.2019].

Borja, Jordi; Carrión, Fernando (2016). Reflexiones entorno al Manifiesto por un Hábitat III Alternativo. *Blog UOC Ciudades*

<http://ciudad.blogs.uoc.edu/2016/10/manifiesto-habitat-alternativo/> [consulta realitzada: 10.05.2019].

Gomà, Ricard (2017). Barcelona en Comú en context: Municipalisme internacional, canvi d'agenda i reptes de futur. *El crític*. [consulta realitzada: 20.07.2019]

<https://www.elcritic.cat/opinio/barcelona-en-comu-en-context-municipalisme-internacional-canvi-dagenda-i-reptes-de-futur-13056>

Gutiérrez-Rubí, Antoni (2016). Imaginando las ciudades democráticas.

https://elpais.com/elpais/2016/05/25/planeta_futuro/1464178487_639117.html

[consulta realitzada: 10.05.2019].

Gutiérrez-Rubí, Antoni (2017). Un relato para la nueva realidad urbana en *Blog*

Antoni Gutiérrez-Rubí. <https://www.gutierrez-rubi.es/2017/10/31/relato-la-nueva-realidad-urbana/>

[consulta realitzada: 10.05.2019].

Km_Zero/ Projecte les rambles: <http://www.lesrambles.net>

Roth, Laura (2017). Quin municipalisme?

<https://blogs.publico.es/torndeparaula/651/quin-municipalisme/> [consulta realitzada:

12.05.2019].

Subirats, Joan (2016). "El derecho a la ciudad".

https://elpais.com/ccaa/2016/11/19/catalunya/1479579032_183620.html [consulta

realitzada: 12.05.2019].

Annexos

Annex 1. Guia de revisió documental

Es presenta la guia de revisió documental de la literatura científica que s'ha utilitzat per la configuració del marc teòric.

Guia de revisió documental de la literatura científica.

1	Identificar el tipus de document
2	Identificar les paraules clau
3	Identificar els autors
4	Importància del document per a la recerca. Quina informació aporta?
5	Principals troballes

Font: elaboració pròpia

Es presenta la guia de revisió documental sobre el procés de participació ciutadana tant en la fase de formulació com en la de disseny.

Guia de revisió documental de la documentació de la transformació de la Rambla.

1	Identificar el tipus de document
2	Quina informació aporta sobre la participació ciutadana?
3	Quina informació aporta sobre el procés de participació?
4	Com s'ha definit el procés de participació ciutadana?
5	Quina informació aporta sobre els espais i mecanismes que faciliten la coproducció entre polítics, tècnics i ciutadania en les intervencions urbanístiques?
6	Com identifica els obstacles a la participació en el projecte d'intervenció urbanística?

Font: elaboració pròpia

Annex 2. Guia d'entrevista

Es presenten les guies d'entrevistes que s'han fet als diferents actors. Tenint en compte que s'ha prioritzat, en la mesura del possible, fer les mateixes preguntes a tots els actors. En tot cas, s'ha utilitzat la mateixa guia per a grups d'actors amb rols similars.

Guia d'entrevista a un càrrec electe del Districte de Ciutat Vella, a un conseller del Districte de Ciutat Vella, a tècnics implicats en el projecte de la Rambla: directiu de l'Àrea d'Urbanisme (1), directiva de projectes estratègics de Foment de ciutat (1).

Col·laboració	<p>En quan a la col·laboració entre diferents agents consideres que s'ha col·laborat entre persones, organitzacions, actors i institucions per trobar solucions col·lectives als problemes socials?</p> <p>Creus que s'han abordat els problemes des de la corresponsabilització?, Quines facilitats va haver-hi? I quines dificultats?</p>
Definició del procés	<p>Per què es va decidir definir en les bases del concurs l'obligatorietat que l'equip redactor fos multidisciplinari i que es fes un procés de participació?</p> <p>Quines dificultats han existit en la definició del concurs a l'incorporar en les bases: la visió integral, l'equip redactor multidisciplinari i el procés de participació ciutadana?</p>
Paper en el procés	<p>Has participat en el procés de participació?, Quantes vegades has participat?</p> <p>Quin ha estat el teu paper en el projecte de transformació? I quin en el procés de participació?</p> <p>Quin creus que és el paper de la ciutadania en els processos d'intervenció urbanística?</p> <p>Quin paper creus que ha tingut la ciutadania en el procés de transformació de la Rambla?</p> <p>Quin tipus de persones han participat en el procés? Per què?</p> <p>Quines persones no s'han sentit cridades a participar? Per què?</p>
Qualitat de la participació	<p>En quan a la qualitat de la participació estàs satisfet amb el procés?</p> <p>Els objectius del procés eren clars?, Com s'han elaborat?</p> <p>Estàs satisfet amb els resultats? Per què?</p> <p>Hi ha hagut pluralitat de participants? Com?</p>

	<p>S'han implementat els acords?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si: Per què creus que ha passat? • No: què creus que ho ha impedit? <p>Consideres que has incidit en la resolució de problemes de naturalesa col·lectiva?</p> <p>Quins mecanismes han facilitat el procés de participació ciutadana?</p> <p>Quins espais han funcionat i quins no? Per què?</p> <p>Què canviaries si ho haguessis de plantejar novament?</p>
Apoderament	<p>Hi ha hagut presa de decisions col·lectives que hagin tingut incidència significativa en la gestió dels afers col·lectius?</p> <p>S'han posat en valor les iniciatives de la comunitat? Ens pots dir un exemple?</p>
Confiança	<p>Hi ha hagut confiança entre tots els actors que han participat en el procés?</p>
Coproducció	<p>Què és per a tu la coproducció?</p> <p>Consideres que s'ha coproduït el projecte entre els polítics, els tècnics i la ciutadania?</p> <p>Què cal per passar de la participació a la coproducció entre polítics, tècnics i ciutadans?</p> <p>Quin rol ha tingut l'Ajuntament en el procés?</p>
	<p>I finalment, afegiries alguna cosa que no t'hagi preguntat?</p>

Font: elaboració pròpia

Guia d'entrevista a una responsable de l'equip Km_Zero.

Col·laboració	<p>En quan a la col·laboració entre diferents agents com han col·laborat els diferents actors entre ells per trobar solucions col·lectives als problemes socials?</p> <p>Creus que s'han abordat els problemes des de la corresponsabilitat?, Quines facilitats va haver-hi? I quines dificultats?</p>
Paper en el procés	<p>Has participat en el procés de participació?, Quantes vegades has participat?</p> <p>Quin ha estat el teu paper en el projecte de transformació? I quin en el procés de participació?</p> <p>Quin creus que és el paper de la ciutadania en els processos d'intervenció urbanística?</p> <p>Quin paper creus que ha tingut la ciutadania en el procés de transformació de la Rambla?</p> <p>Quin tipus de persones han participat en el procés? Per què?</p> <p>Quines persones no s'han sentit cridades a participar? Per què?</p>
Qualitat de la participació	<p>En quan a la qualitat de la participació estàs satisfeta amb el procés? Per què? Quins aspectes destacades de la participació?</p> <p>Com s'han elaborat els objectius del procés? Com els vas formular per tal que fossin clars?</p> <p>Estàs satisfeta amb els resultats? Per què?</p> <p>Hi ha hagut pluralitat de participants? Com?</p> <p>S'han implementat els acords?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si: Per què creus que ha passat? • No: què creus que ho ha impedit? <p>El vostre projecte en quina mesura ha incidit en la resolució de problemes de naturalesa col·lectiva?</p> <p>Quins mecanismes han facilitat el procés de participació ciutadana?</p> <p>Quins espais han funcionat i quins no? Per què?</p> <p>Què canviaries si ho haguessis de plantejar novament?</p>
Apoderament	<p>Quines decisions col·lectives han tingut incidència significativa en la gestió dels afers col·lectius?</p>

	S'han posat en valor les iniciatives de la comunitat? Ens pots dir un exemple?
Confiança	Com s'ha enfocat el projecte per produir relacions de confiança? Hi ha hagut confiança entre tots els actors que han participat en el procés?
Coproducció	Què és per a tu la coproducció? Consideres que s'ha coproduït el projecte entre els polítics, els tècnics i la ciutadania? Què cal per passar de la participació a la coproducció entre polítics, tècnics i ciutadans? Quin rol ha tingut l'Ajuntament en el procés?
Tancament	Pots citar cinc aspectes clau del procés. Quin ha estat l'element que ha actuat com a facilitador i quin com a fre? Com definiries el procés en un tuït? O com l'explicaries en 2 línies? Creus que aquest procés és transferible a altres espais urbans de la ciutat? Per què?
	I finalment, afegiries alguna cosa que no t'hagi preguntat?

Font: elaboració pròpia

Guia d'entrevista a representants del teixit associatiu de Ciutat Vella: AVV Gòtic (1), El Borsí (1) i SOS Rambla (1) i a una representant de la PAAC.

Col·laboració	<p>En quan a la col·laboració entre diferents agents consideres que s'ha col·laborat entre persones, organitzacions, actors i institucions per trobar solucions col·lectives als problemes socials?</p> <p>Creus que s'han abordat els problemes des de la corresponsabilització?, Quines facilitats va haver-hi? I quines dificultats?</p>
Paper en el procés	<p>Has participat en el procés de participació?, Quantes vegades has participat?</p> <p>Quin ha estat el teu paper en el projecte de transformació? I quin en el procés de participació?</p> <p>Quin creus que és el paper de la ciutadania en els processos d'intervenció urbanística?</p> <p>Quin paper creus que ha tingut la ciutadania en el procés de transformació de la Rambla?</p> <p>Quin tipus de persones han participat en el procés? Per què?</p> <p>Quines persones no s'han sentit cridades a participar? Per què?</p>
Qualitat de la participació	<p>En quan a la qualitat de la participació estàs satisfet amb el procés?</p> <p>Els objectius del procés eren clars?, Com s'han elaborat?</p> <p>Estàs satisfet amb els resultats? Per què?</p> <p>Hi ha hagut pluralitat de participants? Com?</p> <p>S'han implementat els acords?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si: Per què creus que ha passat? • No: què creus que ho ha impedit? <p>Consideres que has incidit en la resolució de problemes de naturalesa col·lectiva?</p> <p>Quins mecanismes han facilitat el procés de participació ciutadana?</p> <p>Quins espais han funcionat i quins no? Per què?</p> <p>Què canviaries si ho haguessis de plantejar novament?</p>
Apoderament	<p>Hi ha hagut presa de decisions col·lectives que hagin tingut incidència significativa en la gestió dels afers col·lectius?</p> <p>S'han posat en valor les iniciatives de la comunitat? Ens pots dir un</p>

	exemple?
Confiança	Hi ha hagut confiança entre tots els actors que han participat en el procés?
Coproducció	<p>Què és per a tu la coproducció?</p> <p>Consideres que s'ha coproduït el projecte entre els polítics, els tècnics i la ciutadania?</p> <p>Què cal per passar de la participació a la coproducció entre polítics, tècnics i ciutadans?</p> <p>Quin rol ha tingut l'Ajuntament en el procés?</p>
	I finalment, afegiries alguna cosa que no t'hagi preguntat?

Font: elaboració pròpia

Guia d'entrevista a un expert en processos de regeneració urbana.

Paper dels diferents agents en el procés	Quin creus que és el paper de la ciutadania en els processos d'intervenció urbanística?
Selecció de persones i òrgans de participació	Com s'han de seleccionar les persones participants? Quins òrgans de participació han d'existir en un procés de participació ciutadana d'un projecte d'intervenció urbanística? Com fer que les persones que normalment no participen ho facin?
Qualitat de la participació	En quan a la qualitat d'un procés de participació, què s'ha de tenir en compte en la planificació del procés, en la seva metodologia i en la seva implementació? Quins mecanismes faciliten el processos de participació ciutadana? Quins espais funcionen i quins no? Per què?
Apoderament	Quins mecanismes faciliten l'apoderament d'ela comunitat?
Coproducció	Què és per a tu la coproducció? Què cal per passar de la participació a la coproducció entre polítics, tècnics i ciutadans? Quin paper ha de tenir l'Ajuntament en la coproducció?

Font: elaboració pròpia

Annex 3. Buidatge entrevistes: la “Comunitat Rambles”

Procés de creació

- **Sociograma**

«Crec que Km_Zero va fer un mapa d'actors més complet que en altres processos i és una de les coses que diu el Reglament de Participació. A l'Ajuntament li falta molta cultura d'aprendre i fer aquests mapes d'actors i anar-los a buscar. No és suficient que siguis l'administració i pengis un cartell, si vols que això serveixi per algú l'has d'anar a buscar. A l'Ajuntament li costa ser proactiu, tant en l'oferta de serveis com en la participació, sobretot en la participació. Jo crec que aquí, l'equip redactor ho va fer bé i va anar a buscar-los molt més. Crec que la ciutat és més plural del que va haver en el procés, sent conscient que és el procés més plural d'aquest mandat i dels últims anys».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

- **Estratègia de contacte**

«Aquí s'ha fet una cerca molt exhaustiva de tots els interessos al voltant de la Rambla [...] En els processos que he participat es publicava en un web i t'assabentes perquè algú t'ho ha dit i vas a una sala i dius el que penses i te'n vas. Aquí ha estat diferent, ha estat: volem conèixer les opinions de tothom que tingui alguna cosa a dir i anem a buscar-lo. És proactiu. [...] Qui no ha participat és perquè no ha volgut».

Representant de SOS Rambla

Composició de la comunitat

- **Graus d'implicació**

«Una cosa són els experts que estan defensant l'interès general. Després està la corona d'associacions i entitats que no poden venir però estem en contacte amb elles i després hi havia una corona on estaven les Universitats i els llocs del saber, on el saber és públic o privat, i els gremis, que són gent que aporten però són lobbies i tenen una visió o una expectativa que no d'interès general».

Responsable de l'equip Km_Zero

- **Tipologia de membres**

«Què pretenien aquests espais de cooperació? l'equip de professionals estava al mateix nivell que els veïns, comerciants i els experts en el seu tema. I es convidava als tècnics de l'administració perquè són els que fan els informes finals. La meva il·lusió era incorporar-los. Era un espai de cooperació, no estàvem coproduint ni participant, estaven junts fent coses».

Responsable de l'equip Km_Zero

- **Sentiment de pertinença**

«No he sentit parlar de la “Comunitat Rambles”...No tinc la sensació que s'estigués construint la Comunitat Rambles. Crec que també, i és una opinió molt personal, ells [l'equip] es pensaven que la gent s'implicaria més i no hi ha hagut massa implicació [...] Vaig estar al principi i al final i no m'he trobat amb una “Comunitat Rambles” ... continuava aquesta inèrcia. La “Comunitat Rambles” no la vaig veure... Tampoc sé si ells [l'equip] han anat canviant d'estratègia per construir-la i també podria ser que la gent que continuava no fos la gent que els interessés més».

Representant de la PAAC

- **Voluntat d'estar al marge**

«No tots els actors anàvem en la mateixa direcció. El sector de la restauració i els dels quioscos no s'han pujat al carro, han actuat defensant els seus propis interessos i han fet tot el soroll possible. Però també hi ha hagut altres tipus d'interferències per accelerar el procés i els processos tenen el seu ritme [...] Amics de la Rambla té molta presa perquè resolguem el problema. No totes són negatives sinó que estem parlant d'un espai que té tantes pressions, és un dels espais estressats de la ciutat».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

«Segurament la intenció de l'equip de Km_Zero era convidar a tothom però també deien que prioritzarien una mirada sobre la Rambla. Segurament hi ha hagut actors que no han compartit la proposta o algunes de les propostes que hi ha sobre la taula».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

- **Grau de participació**

«El format de participació ha generat un compromís desigual. Hi havia els grups cooperatius amb un compromís molt fort, es feien moltes reunions i es treballava al voltant d'una taula i de forma molt aprofundida i després hi havia algunes obertures al veïnat, a la ciutadania en general, que venien a confirmar, a ajustar la feina feta pels grups cooperatius. Hi ha hagut un perfil de participants que han participat molt i un altre perfil que ho ha anat veient amb mes distància».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

Tipus d'actors que participen

- **Membres d'associacions culturals de la ciutat**

«A mi em van convidar a participar com a representant de la PAAC i hi anava amb un company de la plataforma perquè sempre hem fet les representacions col·lectives. Vaig participar en el grup de cultura».

Representant de la PAAC

- **Entitats veïnals del Gòtic i de la Rambla**

«Jo vaig anar com a veïna de la part de darrera de la Rambla i com a membre de l'AVV del Gòtic. A mi em van convidar a participar com a representant de l'AVV del Gòtic. Vaig participar en el grup d'espai públic [...] Si tu et senties afectada per la Rambla podies participar [...] Hi ha pocs veïns a la Rambla. Va participar SOS Rambla. Venien representants d'entitats [...] També va participar Amics de la Rambla i la seva veu s'ha sentit igual que la nostra. El que passa és que ells venien a participar amb una motxilla negativa perquè havien participat en el Pla Cor, que era més restrictiu que aquest. En aquest s'ha convidat als veïns a participar. En l'altre no érem gens benvinguts. Ara podem dir que ens han convidat».

Representant de l'AVV del Gòtic

«També van participar els de darrera de la Rambla, que són els que s'emporten el pitjor de la Rambla».

Representant de SOS Rambla

- **Actors econòmics de la Rambla**

«Una de les virtuts del procés, ja sigui per impuls propi o per petició política, és que es va intentar involucrar als actors econòmics i això és important perquè sinó aquests actors van per un altra via. "Si no em convides ja vaig per una altra banda per veure com influencio"».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

«Va participar Amics de la Rambla. No sé quina parcel·la de poder tenen, suposo que bastanta. Després venen els dels restaurants, els hotelers. Van participar els hotelers més afins però el Gremi de Restauradors estava totalment en contra».

Representant de l'AVV del Gòtic

Tipus d'actors que no participen

- **Participació dels tècnics i polítics de l'Ajuntament**

«Perquè han vingut molt poc, només han vingut uns quants. Van venir els de territori, els de districte, la tècnica del barri del Raval i el del Gòtic, aquests van estar molt presents. El de serveis tècnics va venir al principi però després es va relaxar i és normal perquè requereix un esforç molt gran».

Responsable de l'equip Km_Zero

«[Els tècnics de l'Àrea d'Urbanisme] En principi, han participat [...] Si l'haguéssim treballat [el document] de forma més compartida hi hauria percepcions més incorporades en la pròpia administració».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

«No em vaig trobar a cap polític. Només em vaig trobar a algun tècnic però venien a opinar del tipus de relacions que s'estableixen als carrers».

Representant de l'AVV del Gòtic

«Crec que l'Ajuntament l'únic que feia era cedir l'espai. L'Ajuntament no participava. No tenia la sensació que l'Ajuntament estava present. Estava l'Ajuntament en el procés?».

Representant de la PACC

- **Veïnat**

«Hi havia poca participació veïnal. La gent està molt cansada de participar. Amb el Pla Cor la gent estava molt entusiasmada i no es va fer res. La gent està decebuda. A mi no m'estranya [...] El Pla Cor semblava possible. Aquest procés ha estat diferent però estem parlant del mateix».

Representant de l'AVV del Gòtic

«Quan tu decideixes no participar perquè és una participació merament simbòlica o perquè no és un procés legítim, és plenament legítim. Això vol dir que tu no entres en aquest joc però no vol dir que no estiguis participant. Una altra cosa és que tu no participis perquè estàs esgotat de participar. Pot ser que la participació sigui efectiva però que t'estiguin cridant a tot».

Expert en processos de regeneració urbana

- **Participació inclusiva**

«A Barcelona hi ha actors que estan més acostumats a fer participació des de diferents formes, com pot ser el teixit associatiu: des del món veïnal o des del tercer sector. El teixit empresarial està més acostumat potser no a participar però sí a incidir. Per a mi, un dels temes que no hem aconseguit en la Rambla és que la gent que normalment no participa ho faci en els diferents espais. Dit això, si ho penso de manera comparada, com s'hagués fet el procés de participació en el mandat anterior i com s'ha fet en aquest, hi ha hagut més participació [...] Però ens queda camí per fer [...] perquè per exemple: quantes comunitats d'origen divers del Raval han participat?, quanta gent gran ha participat?, quanta gent no organitzada del Gòtic ha participat? [...] Han participat els caps visibles de les entitats que treballen amb els col·lectius migrants, però això és un dèficit de Barcelona. No es va a buscar a la dona migrada».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

«[La població migrada] No han participat perquè encara estem molt segregats. Excepte en comptades ocasions. Mira qui som aquí a la Negreta [...] Això és la pura realitat. És trist però és així. I és clar que els vaig trobar a faltar. Imagino que no deuen tenir ni el més mínim interès en anar a participar en el projecte de remodelació de la Rambla».

Representant d'El Borsí

«Ha faltat molta gent. Hem tingut dificultats amb els joves. Vam contactar amb el Departament de Joventut de l'Ajuntament i ens van passar un llistat de gent referent. Vam contactar personalment perquè volíem cuidar molt aquest procés i només va venir un dia un jove [...] Després els migrants, no ens en vam sortir amb els col·lectius dels manters ni amb el bloc de manters i antiracista perquè estaven sobresaturats de participar en altres espais [...] Vam parlar amb la FAVB i no van venir...»

Responsable de l'equip Km_Zero

«Què em va faltar? Vaig demanar d'anar als districtes per saber què opinava la gent d'aquests districtes sobre la Rambla. Van dir que es faria i no es va fer. Es va activar el Decidim però no va haver-hi una campanya potent, no va haver-hi la rèplica que calia».

Responsable de l'equip Km_Zero

«A la Rambla no se la creu ningú... Tots els nostres polítics, tots els barcelonins l'hem abandonada. La veiem com un cas perdut que no vols ni salvar, que no la recuperarem. La ciutat a la Rambla li té una mica aquesta actitud. Encara que hi hagi gent que s'ha compromès en el procés, però no és la prioritat per a ningú. No hi pot haver compromís amb una cosa quan no surt de natural».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

Paper de la comunitat

«Des del principi entenc, i això ho vam dir ells, i em va semblar interessant, que no era tant fer un debat i que entre tots decidíssim com ha de ser la Rambla sinó que era una consulta perquè es fessin un debats i en funció d'això ells determinarien com creuen que ha de ser la Rambla. Per a mi era interessant perquè crec que sempre es fa així però es diu que no es fa així. És a dir, sempre hi ha unes persones que determinen, que decideixen i s'ha d'establir un criteri perquè pots estar pendent d'incloure a tothom que té objectius i opinions contradictòries però hi ha uns moments que les decisions les ha de prendre una gent amb un criteri determinat».

Representant de la PAAC

- **Objectiu de la participació**

«La sensació que vaig tenir sempre va ser que el que plantejàvem era que la Rambla torni a ser un espai pels veïns de Barcelona i de Catalunya. O sigui, no fer desaparèixer el turisme de la Rambla perquè és impossible però recuperar aquestes Rambles on passejàvem la gent de Barcelona i la gent de les comarques».

Representant de la PAAC

«El tema central del projecte era arreglar la Rambla i veure quines eren les causes i què es podia arreglar».

Representant de SOS Rambla

- **Validació de la diagnosi**

«La diagnosi no la vam fer cooperativa, la vam fer només amb SOS Rambla. És el llibre verd. Després es comença el procés [...] i els hi diem, nosaltres aportem això, fem les fitxes, ells les completen i la milloren [la diagnosi]. En aquestes primeres sessions venen els tècnics de barri».

Responsable de l'equip Km_Zero

«S'ha fet una diagnosi per veure quins són els problemes de la Rambla. Normalment en els processos de participació només ens quedem en la fase de diagnosi. [...] La diferència aquí ha estat que ens deien, fem la diagnosi i mirem què podem fer perquè anem a fer alguna cosa».

Representant de SOS Rambla

«Jo m'he sentit identificada amb la diagnosi i amb les propostes de l'equip Km-Zero».

Representant de la PAAC

- **Elaboració de les propostes de criteris i objectius**

«Jo crec que ells van configurant la visió amb les coses que van sortint. No vaig tenir la sensació que les coses que nosaltres dèiem anessin transformant el resultat final. No crec que els debats hagin estat tan essencials com per dir "mira, aquí ha sortit una cosa que servirà per transforma l'estratègia per ..." no vaig tenir aquesta sensació».

Representant de la PAAC

«En aquest cas jo crec que el treball ha anat incorporant els debats que hi havien els grups cooperatius. I això crec que és un factor diferencial perquè és també generós perquè la tesi de l'equip ja era aquest treball més obert».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

- **Poca sensació de treball per l'interès col·lectiu**

«Tothom anava allà a dir la seva i no em toquis el que hi ha davant de casa. Tu feies l'esforç d'opinar, de participar i quan veies els resultats després de quinze dies, deies: aquí han tirat pel dret! I és normal perquè a les Rambles hi ha molts interessos».

Representant de l'AVV del Gòtic

«No crec que hi hagi hagut corresponsabilització perquè tinc la sensació que cadascú dèiem la nostra i no hi havia un intent d'encaixar. A vegades hi havia coincidències entre nosaltres però...tinc la sensació que [Km_Zero] estava intentant veure el que dèiem i no fer un treball de cohesió».

Representant de la PAAC

«Crec que tenim un Gòtic articulat i un Raval desarticulat. Si tinguéssim un territori més articulat podríem haver reivindicat un patrimoni comú. Si només estàs a una banda, com és espai frontera és molt difícil».

Expert en processos de regeneració urbana

- **Amb qui s'ha col·laborat**

«Volíem era posar èmfasi en aquest reconeixement horitzontal. La metodologia tenia moments de participació ciutadana perquè ens obríem a que opinés gent però amb la gent de cooperació treballàvem d'igual a igual. L'acte d'obrir ho fèiem amb ells, en el meu àmbit petit si que respectava la igualtat i per això quan l'administració ha començat a podar, no era que nosaltres ho haguéssim d'entendre sinó que la gent prefereix unes places».

Responsable de l'equip Km_Zero

«En algun dels grups em vaig trobar a algú que sabia que treballava a l'Ajuntament però no sabia si anava a títol personal o com a Institució. Això si que és una cosa que vaig plantejar en algun moment perquè quan vaig tornar [a participar] vaig veure que s'estaven fent un seguit de coses que podien sortir o acabar en un projecte fantàstic però que no hi havia cap garantia que això tirés endavant. Ho estic pensant ara, potser perquè l'Ajuntament no estava present i per altra banda, l'equip si que va dir que una vegada que ells presentessin el projecte s'hauria de veure com es portava a terme perquè depenia de l'interès que tingués l'Ajuntament en el que sortís. És a dir, el que nosaltres teníem clar és que si bé l'equip semblava que tenia bastant clar on volia arribar, no s'havia negociat res amb l'Ajuntament. Que els hi havia dit, feu això i a veure què passa. I això és bastant lleig perquè hi havia bastanta feina de molta gent i de part de l'equip».

Representant de la PAAC

«No tinc la sensació que a nivell intern hagi hagut una mirada crítica [respecte el procés]. El que ens ha passat és que el procés ha estat comandat per l'equip que va guanyar el concurs, Km_zero, per ser un equip molt potent. Ha estat menys fàcil perquè com a equip han comandat la participació i no ha estat fàcil el treball compartit. Hi ha hagut moments que com a Ajuntament hem tingut la sensació que se'ns estaven escapant coses. Normalment els processos eren portats directament des de dins de l'Ajuntament i saps més bé com estan anant i aquí necessitaves rebre el retorn de com estava anant».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

- **Formes de participació**

«Al final serien unes cinc sessions. Per a mi va ser suficient perquè jo tampoc tenia més temps per a implicar-me. Vull dir, si m'ho haguessin demanat els hi hagués dit que no».

Representant d'El Borsí

«Jo no tenia molt de temps. Participar en tot requeria molt de temps. Requeria un dia cada quinze dies i de tant en tant un seminari. Després hi havia 4 o 5 fites de presentació, on es presentaven les coses que s'havien fet. L'estructura estava bé però requeria molta dedicació. Per a mi era un esforç enorme perquè estava representant el meu espai associatiu després de la meva jornada laboral».

Representant de la PAAC

- **Grau d'implicació**

«Tota l'estona pensava que m'havia implicat *cero patatero* i per coses que he parlat amb molta gent, el grau d'implicació de molta gent ha estat com el meu o pitjor. Es podrien localitzar persones que hagin estat més implicades que jo com poden ser els veïns, que estaven més implicats que jo perquè viuen al barri. Jo ni tan sols visc al barri».

Representant de la PAAC

«Ha estat més interessant que eficient i efectiu. És com una prova pilot però potser no ha acabat de funcionar de manera efectiva. Ha estat un assaig de treballar diferent que té molt d'interès però no sé si a nivell de participació ha estat ben amarrat».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

Espais de participació

«L'espai que teníem a la Virreina ha funcionat molt bé. Als matins venien veïns, com a dispositiu de proximitat ha estat molt bé. L'espai del vincle ha estat molt bé. L'espai de reunió dels GCC, un dia diferent per a cadascun d'ells ha funcionat molt bé. L'espai dels tallers de l'Arts Santa Monica han estat molt bé. [...] Ha funcionat prou bé l'espai de Foment de Ciutat on ens reuníem amb tècnics».

Responsable de l'equip Km_Zero

«A la Rambla hi havia una oficina. L'equip intentava quedar-se fora de la Institució però estaven tots els plànols, que eren molt impressionants. Jo tenia la sensació que hi havia una

gent que estava fent la feina molt seriosament i que de tant en tant, em volien preguntar alguna cosa. Mai no he tingut una altra sensació que no fos aquesta».

Representant de la PAAC

Estat actual de la comunitat

- **Procediment de traspàs de la base de dades**

«Un mes abans d'acabar el procés vaig demanar el nom de la persona a qui li havia de fer el traspàs i fer una carta i una trobada. Això va trigar tant que després jo els hi preguntava perquè volien reunir-los [...] La meua opinió és que jo la tenia ben articulada, ben cuidada, si s'hagués fet ràpid i s'hagués traspassat bé crec que l'hagués mantingut Foment de Ciutat. La idea era fer una reunió on hi estava la Regidora, que convocava. Jo sempre que escrivia adjuntava la carta de la Regidora [...] Això no es va fer perquè no tenien la persona. Finalment ho va assumir Foment de Ciutat».

Responsable de l'equip Km_Zero

«El balanç que faig és que la "Comunitat Rambles" es pot activar quan vulguem però ha d'haver-hi una voluntat ferma per mantenir-la».

Responsable de l'equip Km_Zero

- **Desarticulació**

«Crec que actualment la "Comunitat Rambles" està bastant desarticulada. Hi ha una part que segur que des de l'Ajuntament hem fet coses malament però, d'una altra part, jo em sento poc responsable, perquè l'hem intentat convocar cinc vegades des de febrer fins al maig i hi ha hagut reticències per part de l'equip redactor».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

- **Dificultat de tornar a convocar**

«Ara hem estat molts mesos en silenci amb la "Comunitat Rambles" i això tindrà un cost. No pots convocar a la gent de forma tant intensiva i després està des del novembre sense convocar-los».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

- **Propostes de futur**

«Jo el que proposa era construir un Consell de la Rambla igual que tens el Consell de Ciutat. És molt més formalista si, tens un secretari, uns estatuts i uns actors que si o si s'han de reunir i fas que unes coses siguin preceptives abans que s'executin o després de la seva execució. Això s'està fent, hi ha un Decret d'Alcaldia perquè es faci això però estem a 1 de

juliol i no s'ha mogut res. En lloc de tenir la "Comunitat Rambles", que és una idea que té molt de sentit. La Rambla ningú no se la sent seva sinó que has de tenir una comunitat que tingui cura de la Rambla i perquè la Institució la reconegui ha de tenir aquesta imatge més formal. Hi ha una part que la descafeïna i li treu espontaneïtat però hi ha una altra part que la fa més democràtica».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

- **Incomprensió de la ciutadania**

«Els que ens han fallat han estat els polítics perquè al final no ho van aprovar. Estava a l'ordre del dia i es va treure. SOS Rambla s'havia reunit amb tots els grups municipals i ens havien dit que anaven a votar que si. La Regidoria de Ciutat Vella es va rajar l'últim dia i l'excusa que donava és que no tenia els vots per aprovar-lo. Podria ser que ens haguessin dit a nosaltres que anaven a votar que si i que després li diguessin a la Gala que no ho anaven a fer. Ens va decebre molt quan estava a l'ordre del dia i ens havien posat en caramel a la boca i després es va traure».

Representant de SOS Rambla

- **Voluntat de reconduir la situació**

«[La Comunitat Rambles] Ha existit fins ara i la intenció és que li donem continuïtat i que faci el seguiment [...] L'acompanyament concret que s'ha fet del projecte és el procés participatiu i homologuem la paraula amb el que diu el Reglament. Però el treball participatiu ha de seguir fins l'últim moment, fins que es lliuri el darrer document que es posa en marxa i que serà el document educatiu o cultural. Fins que aquest últim document no s'entregui aquesta "Comunitat Rambles" hauria de seguir existint. És el que diem la Comissió de Seguiment».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

Annex 4. Buidatge entrevistes: la coproducció

Ús excessiu de la paraula

- Administració: Àmbit tècnic.

«La coproducció és un terme que s'ha utilitzat molt durant el mandat passat, ha estat molt sobre la taula però ha estat molt difícil de definir. Crec que moltes vegades s'ha entès com un grau més en la participació ciutadana».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

- Àmbit acadèmic: polítiques de regeneració urbana

«Dins d'una política pública tens un moment de planejament/decisió (definició), un d'implementació i un d'avaluació. Normalment la participació s'ha entès en la fase del procés de planificació. Els plans comunitaris s'han entès en la fase d'implementació. Però sempre per separat, o bé jo participava i després entrava l'Ajuntament i executa el que s'havia decidit, que és el procés de participació clàssica que hem tingut; o bé, jo implementava un procés on s'havien traçats unes línies i la participació era acció comunitària, plans comunitaris. Era una participació molt vinculada al que era pròpiament el procés de participació. Per a mi la coproducció, seria agafar-ho tot. Des de la definició del problema, la fase de planificació, el disseny de la solució, la implementació de la solució i l'avaluació».

Expert en processos de regeneració urbana

Què s'entén per coproducció

- Àmbit tècnic extern a l'administració.

«[La cooperació] Inclou la coproducció, hi ha moments de coproducció i hi ha moments de participació. La cooperació és un barret que agafa aquestes dues fórmules i més coses que no s'han produït aquí [...] Crec que és cap on hauríem d'anar».

Responsable de l'equip Km_Zero

«Ja he vist que l'administració parla de participació i de coproducció però jo no em sento a gust perquè l'administració mai no coprodueix. És una qüestió de jerarquia [...]. És a dir, ja no puc parlar ni de participació ni de coproducció quan és l'administració la que ho proposa perquè està en un rol superior, té una capacitat decisòria final important».

Responsable de l'equip Km_Zero

- **Administració: Àmbit tècnic.**

«En el Pla de barris consideràvem que la coproducció es produïa quan es complien dos de tres criteris. Primer que la definició del projecte, o sigui tant la transformació urbana com qualsevol altre projecte sigui fet amb la ciutadania. Aquesta seria la participació clàssica. Segon, que el desplegament estigui fet amb la ciutadania. Per tant, no només la definició sinó també el desplegament. O bé, tercer, que la governança d'aquest projecte sigui compartida amb la ciutadania encara que el desplegament el faci un, per exemple l'Ajuntament [...] Però per a mi la coproducció té més una dimensió de treballar amb els que comparteixen un objectiu per aconseguir aquest objectiu. En canvi, la participació és treballar amb totes les dimensions, d'acord i en desacord, amb tota la pluralitat d'actors, com hauria de ser el projecte».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«En general hauríem de ser molt més conscients que la coproducció hauria de ser entre ciutadania, equip i institució. I ho dic així per no dir organització. Aquestes tres potes haurien d'estar més identificades en totes les fases. Això és el que fa més fort. La participació quan més ben feta l'aconseguim fer, és la millor inversió en resistència en tots els sentits a qualsevol projecte. El fa més robust. El que m'agradaria és que la robustesa de l'Ajuntament fos més alta. És el que hem de corregir, aquesta manera de treballar».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

- **Administració: Àmbit polític.**

«La coproducció té a veure en si tu vols incidir en les polítiques públiques ja siguin urbanístiques com socials, necessites una diagnosi compartida i uns objectius compartits. A partir d'aquí, la coproducció hauria de combinar l'experiència que té l'administració amb la capacitat d'innovació que hi ha a fora, quan dic a fora em refereixo tant a l'equip redactor com a la societat civil [...] Després si la redacció del document la fa una persona alliberada que cobra per fer-ho o la fa un veí a casa seva, al final és igual. L'important és que tinguis tots els elements. Malgrat tot si que és veritat que hi ha una jerarquia, al final l'administració mana i, juntament amb l'equip redactor i els veïns aporten. Si que és veritat que tenen molta més capacitat d'aportar i d'imaginar horitzons que en altres processos i això està bé perquè fa que després l'Ajuntament es mogui i treballi per fer realitat les demandes internes».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

«Entenc la coproducció com una construcció col·lectiva d'un plantejament d'objectius, de desitjos, quines coses han de passar i quines no en un espai públic. Hi participa la ciutadania i

els tècnics han de participar poc perquè han de deixar parlar la gent, però haurien de participar més».

Conseller del Districte de Ciutat Vella

- Àmbit ciutadania

«Coproducció hagués estat que unes idees que surten del grup es posen sobre la taula i són part del projecte».

Representant de la PAAC

«Coproducció significa el procés final d'un procés de participació ciutadana d'un projecte. Posar-ho en marxa, posar les eines perquè el projecte es faci. El procés de participació és el pas previ, què opines, què s'hauria de fer, que s'ha de fer per millorar».

Representant de l'AVV del Gòtic

«És un terme que per a mi és nou. Entenc que és prendre les decisions de manera conjunta. Almenys és el que a mi em suggereix aquesta paraula».

Representant de SOS Rambla

S'ha coproduït a la Rambla?

- Àmbit tècnic extern a l'administració.

«Amb l'administració mai no coprodueixes res perquè fins i tot nosaltres estem sotmesos al que diu Mobilitat. És més, el treball de coproducció fet amb els veïns, els departaments de l'Ajuntament ho canvien impunement. Per tant, coproducció no. O, literalment coproducció si d'unes àrees de l'Ajuntament i una subcontracta que es diu Km_Zero però no que la ciutadania estigui coproduint perquè no li donen agència. Per això jo invento la cooperació que és reconèixer els límits reals, reconèixer que l'administració mai no deixarà que la ciutadania tingui agència. Almenys creem un espai de reconeixement de totes les parts i siguem honestos i fem el document, pugem-lo a la xarxa, diguem el que volem per poder diferenciar-ho del que serà. Jo accepto que durant un temps anem junts».

Responsable de l'equip Km_Zero

«Aquest mètode té moments de participació i de coproducció. Si que s'ha produït però crec que la coproducció s'ha produït entre l'administració i l'equip Km_Zero, no amb la ciutadania».

Responsable de l'equip Km_Zero

- **Administració: Àmbit tècnic.**

«Per a mi, el procés de la Rambla té la dimensió del treball, de definició amb la ciutadania. I per acabar de ser coproducció necessitaria que el desplegament també es fes amb la ciutadania. De fet, una de les propostes de Km_Zero és la consolidació de la “Comunitat Rambles” com un espai de governança d'aquesta transformació. Encara queda algun repte perquè no s'ha desplegat a fons el projecte tant el físic com els altres com per verificar si realment estem parlant d'un procés de coproducció».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«A la Rambla, la coproducció és incerta. Tothom compartia que la Rambla necessitava un canvi i era un punt de partida compartit. Però se m'escapa si hi havia realment un acord com per treballar en lògica de coproducció o haguéssim hagut d'anar a un estàndard de participació ciutadana on tots els agents participen en igualtat de condicions. Però no pot ser que després hi hagi reunions del Regidor amb el lobby. Tots han d'estar en el mateix procés. Rebaixant una mica el plantejament perquè quan tothom participa tendeixes a trobar el mínim comú denominador i segurament ets menys radical però potser la complexitat de la Rambla hagués hagut d'abordar-se des d'una lògica de participació i no de coproducció».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«El procés de coproducció i té a veure tots els agents que hem participat i no ha estat fàcil [...] En aquesta percepció de la coproducció ens ha tornat a fallar la pota Ajuntament. En el sentit que era el moment perfecte perquè aquest projecte no s'entengués en la lògica de l'autoria convencional sinó que hi hagués la capacitat de dissoldre molt més bé la feina de totes les persones que hi participàvem. Això no ha estat fàcil. Teníem dos equips d'arquitectes i un equip d'enginyeria molt potents i molt conscients de l'autoria del projecte i això no ho ha posat fàcil».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

- **Àmbit polític: Districte de Ciutat Vella**

«A la Rambla mai no es genera aquesta coproducció on la ciutadania va veient les propostes i les va corregint. No es genera per una qüestió de temps, de dimensió i d'abast del projecte. Es presenten línies d'acció i es treballen però no tinc la sensació de correcció per part de la ciutadania. L'equip escolta a la ciutadania, recull les propostes, fa les seves propostes i negocia amb l'Ajuntament, però no torna a la ciutadania. L'Ajuntament valida. Es fa un retorn, però no per fer modificacions».

Conseller del Districte de Ciutat Vella

- Àmbit ciutadania

«A mi m'agrada com s'ha fet, a diferència del que es fa normalment que és fer una diagnosi i fer veure que t'escolten. Per exemple, els Consells de Districte, eren absolutament inútils perquè sempre parlava la mateixa gent dient les mateixes coses. Això és un extrem de com no ha de ser la participació [...] Realment s'ha fet coproducció».

Representant de SOS Rambla

«Coproducció és fer un treball conjuntament amb algú, produir una cosa conjuntament. Sí és això, jo no he fet coproducció. Si em diuen tu has fet... No, jo he anat, he estat i he dit la meva. S'ha recollit més o menys però jo no he estat allà fent el projecte [...] Jo no he fet res. He anat, he donat la meva opinió, he parlat i discutit coses però no he cooperat. Si faig les coses, vol dir que m'he implicat i que m'he arremangat i jo no m'hi he arremangat».

Representant d'El Borsí

«No vaig tenir la sensació d'estar coproduint però tampoc vaig tenir la preocupació per tenir-la».

Representant de la PAAC

Es pot coproduir processos d'intervenció urbanística?

- Administració: Àmbit tècnic.

«Jo crec que sí però ho hem de fer millor. [...] El que hem fet és un experiment i tens coses que han anat molt bé i altres que voldries millorar. Però ser conscient que l'Ajuntament és un actor clau en el procés de coproducció és molt important i en alguns moments semblava que era només un receptor».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

«Sí, crec que en la lògica del compliment dels tres factors[que vam definir pel Pla de barris]. Pots començar participant, com la forma més clàssica de la definició. Després, si ha hagut un grau d'acord molt alt del què hem de fer i com ha de ser, podem posar la capa de, despleguem-lo junts o de governem-lo junts. Llavors sí que tindria la dimensió de coproducció. Però, això no sempre és possible perquè la participació, a vegades, no acorda res i després l'administració decideix què fa, frustrant una part de les aportacions dels participants, llavors, amb aquests com coprodueixes?».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«Les actuacions urbanístiques i d'urbanització potser són més pròpies de la participació i de la confrontació d'interessos. En canvi, les estratègies de cultura si que poden tenir una lògica de coproducció perquè hi ha molta vida cultural, molt diversa».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«En una transformació d'un carrer, és possible? per a mi si hi ha un acord altíssim sobre com s'ha de transformar perquè llavors tots ens podem arremangar. Però si té aquesta dimensió d'involucrar-se en el desenvolupament, la transformació en lògica de coproducció és complicada perquè l'Ajuntament té el monopoli de la transformació urbana de la ciutat. Les polítiques culturals les has de compartir indefectiblement perquè hi ha ens privats, comunitaris, etc. La política urbana és cent per cent municipal. Trobar processos de coproducció, de qui mana sobre quin procés és més complicat. I no et dic en polítiques urbanístiques i planejament urbanístic que el monopoli és cent per cent municipal».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«Ara s'està treballant amb la idea de consensuar les polítiques de cultura de la Rambla i si treballéssim bé, podríem trobar un horitzó d'acord entre els teatres i les entitats comunitàries que fan més cultura de base. Jo crec que és possible la coproducció».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

- **Administració: Àmbit polític.**

«Crec que si però has de fer-ho amb temps i amb eines. Has de dotar a la ciutadania i has de tenir circuits de corresponsabilitat. Això que passa moltes vegades en els espais de participació, vinc i dic el que em passa pel cap. I també et trobes gent que en el seu espais col·lectiu han fet una reflexió i unes propostes pensant en el global del barri o en el global d'un espai. Malgrat que això passa menys és l'ideal perquè llavors és quan pren més força. Estic obrint interrogants més que tancant-los: aquest tipus d'exercici el puc fer amb persones que no tinguin una motxilla cultural que li permeti això? En la participació els mecanismes de democràcia directa, la votació, és molt més fàcil i en els espais deliberatius sempre hi ha gent que es queda fora. No tinc molt clar quina és la fórmula però crec que si que es pot fer. I sinó com a mínim crec que es pot continuar treballant perquè la ciutadania tingui més incidència en el resultat final i l'objectiu que ha de reflectir una transformació urbanística».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

- **Àmbit acadèmic: polítiques de regeneració urbana**

«Jo no crec que la coproducció sigui exportable a tota planificació urbanística i a tota política pública perquè senzillament l'administració ha d'administrar. Hi ha coses on si que té sentit

que això es produeixi durant tot el procés però hi ha d'altres on no cal. No cal que totes les places de Barcelona siguin autogestionades. Això no vol dir que per fer una nova plaça no hagi d'introduir un procés de participació. O que totes les intervencions urbanístiques hagin de tenir un procés de participació perquè hi ha una fatiga participativa entre la gent i al final els que acabaran aquí els quatre de sempre. Cal localitzar molt bé el que ens interessa. Hi ha determinat tipus d'equipaments o d'intervencions és necessari que es produeixi la coproducció».

Expert en processos de regeneració urbana

Què cal canviar a l'administració perquè es coprodueixi amb la ciutadania?

- **Administració: Àmbit tècnic.**

«Aquí sí que hi ha hagut aquest diàleg més fructífer i considero que és un valor però potser l'Ajuntament hagués hagut d'intervenir una mica més, estar més present en la interlocució amb la ciutadania perquè, malgrat tenim informació perquè han estat molt rigorosos en quan a la transparència, ens hem perdut escoltar en directe tot el que ha anat passant, visualitzar d'una manera més clara qui no hi ha i qui no parla. Ens hem perdut la interlocució directa».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«L'administració ha d'estar més atenta. Hem de construir aquestes regles de joc que ho facilitin».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

- **Administració: Àmbit polític.**

«Una de les coses que s'hauria de poder treballar és no haver d'estar marcat per un temps polític. Hagués estat bé tenir 5 anys per fer-ho tot, la diagnosi i les propostes. En la fase de propostes podries haver anat a buscar universitats, altres actors per fer-ho. Però hi ha aquests ritmes polítics que fan que hagi de tenir el projecte al final del mandat, que té a veure amb eleccions. Una altra cosa és treballar més per l'equitat, no és el mateix que Apartur tingui una persona alliberada per anar al procés de participació que els veïns del Gòtic, que malgrat s'ho reparteixin en assemblea, la persona que va té una feina i mil coses més. Una altra, en horaris més de conciliació. Pensar en temps i adaptació pensant en els col·lectius que vols que participin. Canviar la cultura tècnic-polític de l'Ajuntament perquè la gent no ha de donar por. La gent fa coses que estan bé».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

Annex 5. Buidatge entrevistes: propostes de millora

Disponibilitat temporal

- Àmbit tècnic extern a l'administració

«Més mitjans i més espais per parlar amb els tècnics de l'administració amb més tranquil·litat per haver pogut empatitzar amb ells, saber què necessiten i evitar que les línies vermelles haguessin vingut al final. Es van equivocar amb els tempos, sis mesos era una bestiesa. Per què tanta rapidesa i després tenir-ho aturat durant 1 any?».

Responsable de l'equip Km_Zero

Qualitat de la participació

- Àmbit acadèmic: polítiques de regeneració urbana

«Disposar d'uns indicadors de procés, per exemple que et diguin si han participat infants o no; el grau de recol·lecció del procés per part de l'administració, si ha impactat o no en la política; indicadors de gènere, quantes dones i homes participen; indicadors de la participació de persones d'origen divers. És una avaluació constant. Si no avaluem com ho fem és molt difícil tirar-ho endavant. [...] La participació no pot ser només amb la ciutadania organitzada malgrat és així perquè no hauria de ser l'únic subjecte de la participació. A Ciutat Vella tenim territoris on el capital social (ciutadania organitzada) és molt feble, per exemple en el Raval».

Expert en processos de regeneració urbana

«Necessitem una participació més republicana on la gent sàpiga que allò públic és allò col·lectiu, que els implica i que formen part d'un procés públic. Intentar conciliar l'interès particular amb l'interès col·lectiu. Hi ha elements o d'indicadors que permetrien definir l'interès públic, per exemple, el grau d'obertura en un procés de participació o un procés urbà. Com aconseguim processos que siguin sostenibles per si mateixos?, l'apoderament, com aconseguim l'apoderament? la participació és un instrument d'apoderament social per generar una societat més reflexiva, més crítica, amb més capacitat de col·laborar i contestar els poders públics quan estan comenten alguna injustícia. La justícia social i la democràcia però entesa com a una democràcia en la participació, en la igualtat de veus».

Expert en processos de regeneració urbana

- **Administració: Àmbit polític**

«Si vols que participi la comunitat has de pensar les dinàmiques ad hoc i al revés si vols que vingui el Gremi de Restauració has de fer-ho més formal perquè vegin que si volen aportar ho han de fer en aquests espais i anar-los tancant portes per altres llocs».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

Diversitat de nivells de participació

- **Àmbit ciutadania**

«Podria haver-hi nivells de participació, que s'hagin creat grups per la gent que podia anar un cop al mes tinguessin aquesta informació i poguessin participar d'una forma diferent. O sigui que si jo vaig 6 vegades són les 6 que em corresponien i d'alguna manera tinc la sensació que he pogut fer alguna cosa».

Representant de la PAAC

Coproducció

- **Àmbit acadèmic: polítiques de regeneració urbana**

«Si la participació ciutadana s'acaba quan s'acaba el projecte, seria un procés de participació ciutadana totalment legítim però no diria que és coproducció de política pública. Si això generés algun tipus d'instrument, per exemple, que permetessin seguir amb el tema Rambles, creant una organització que s'encarregués de vetllar el projecte i que sigui participada per la ciutadania, això s'aproparia a la coproducció perquè estem dotant d'instruments de dinamització, instruments de control que puguin fer tot aquest procés».

Expert en processos de regeneració urbana

- **Administració: Àmbit tècnic**

«S'hauria de clarificar si estàvem parlant de participació o de coproducció [...] Aquesta lògica seria per a mi coproducció, de compartir visió i de treballar per transformar, cadascú des dels seus encerts i les seves responsabilitats».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

Apoderament

- **Àmbit acadèmic: polítiques de regeneració urbana**

«L'administració ha d'enfortir i proveir de recursos a la ciutadania perquè per si sola no en té».

Expert en processos de regeneració urbana

- Àmbit ciutadania

«Treballar una major relació entre la gent que estava [...] Cohesionar més els grups i fer mediació de participació en el sentit social».

Representant de la PAAC

- Administració: Àmbit tècnic

«L'administració hauria de seguir dinamitzant la "Comunitat Rambles" i no és contradictori amb els moviments veïnals però l'Ajuntament ha d'estar, ha de cuidar que aquests espais estiguin actius, que els membres el puguin seguir, puguin debatre».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

Rols dels actors

- Administració: Àmbit tècnic

«L'Ajuntament té una pressió polític-social que un equip redactor no té. I de vegades, l'Ajuntament i els seus responsables, al tenir la pressió política i social, obliguen a l'equip redactor a incorporar coses perquè saben que l'acord polític i social vindrà per fer un projecte acordat per una gran majoria. A vegades, el rol de l'Ajuntament ajuda a estar més atent a les demandes».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«Pel propi disseny del concurs, hem passat d'un escenari on la participació venia comandada per l'administració i ara el que hem fet és un salt al buit a l'altra banda. Potser el que m'adono que toca trobar un escenari intermedi, perquè és molt important per l'equip redactor tenir aquesta proximitat tant directa amb el procés participatiu però segurament seria millor si aconseguíssim una posició més intermèdia on el procés participatiu ens anés retro alimentant als uns i als altres».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

«Jo crec que si que hagués hagut de tenir un paper [l'Ajuntament]. Pel meu gust, tot i que sigui un encàrrec a un equip i que l'equip tingui el mandat de fer la participació, tant la convocatòria com el govern d'aquest procés hagués hagut de ser més municipal».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«Per coproduir has de canviar la cultura. Tothom s'ha de basar en treballar de forma col·laborativa. Si que és cert que ens hem vist sovint però no ho hem aconseguit segurament, també per problemes de l'Ajuntament. Hi ha una part dels agents de l'Ajuntament que l'equip de Km_Zero han insistit en reunir-se i que tenien l'actitud de "quan tinguis el projecte em vens a veure"».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

Lideratge de l'Ajuntament

- **Administració: Àmbit tècnic**

«El lideratge municipal és imprescindible en participació ciutadana, si és un projecte municipal».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

«Jo crec que el cas de la Rambla ens fa pensar que cal trobar solucions mixtes. En un cas equivalent on hi hagi un projecte redacció complexa, on la pressió és molt important en aquesta fase, jo trobaria una solució més híbrida de produir el procés, on compartim molt més, la manera de plantejar-ho amb l'equip redactor. He trobat a faltar compartir més amb l'equip».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

«El lideratge de l'Ajuntament sobre el procés i sobre el concurs hagués permès que, per exemple, per ser absolutament eficients, totes les propostes del DEA fossin propostes absolutament internalitzades des de l'Ajuntament. No haurien de ser propostes que un equip llança a l'Ajuntament sinó un equip ha treballat amb lògica Ajuntament amb l'Ajuntament perquè es puguin desplegar immediatament quan lliura la proposta».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

- **Administració: Àmbit polític**

«Per una part que hi hagués algun de participació de l'Ajuntament que estigués coliderant amb l'equip redactor. Una cosa és que jo tingui una figura en l'equip redactor que té més contactes que l'administració i que pots parlar-li des de la confiança i des de la credibilitat i que és molt positiu però, les convocatòries les fa l'Ajuntament, les actes es penjen al Decidim i ho fem plegades».

Càrrec electe del Districte de Ciutat Vella

Transversalitat

- Administració: Àmbit tècnic

«La transversalitat necessita, justament, molta claredat de qui mana. Per exemple, també hi ha poca claredat entre sectors. El Director de Model Urbà si mana sobre l'avantprojecte, mana sobre mobilitat?, mana sobre les estratègies urbanístiques? El Director de Model Urbà vol ser-hi però qui ha de fer les estratègies urbanístiques és la Direcció de Planejament que depèn de la Gerent Adjunta d'Urbanisme que no depèn del Director de Model Urbà».

Directiva de Projectes Estratègics de Foment de Ciutat

Legitimitat del procés

- Administració: Àmbit tècnic

«Hi havia una càrrega brutal en l'encàrrec de l'equip redactor sobre el DEA i això ha decantat la balança d'una manera brutal. La manera de plantejar l'encàrrec ha fet que això passés. Ara m'agradaria trobar mesures correctores que ho millorin, que facin encara més sòlid que el que surti en el procés sigui clarament indiscutible fins al final. Equilibrar més bé la balança entre l'encàrrec i el document final».

Directiu de l'Àrea d'Urbanisme

